ספר אפא ביתא דבן סירא
מעשה תורה לרבינו הקדוש זלה
ספר ארחות חיים לרבי אליעזר הגדול זלה
מדרשות ומעשיות שבתלמוד

נדפס שנת רש לפק פה ויניציאה העיר הנחולה
המהוללה אשר תחת ממשלת השררה ירה׳

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

משם אלהא רבא ויקירא ׳ אכתוב בספא ביתא דבן סירא

א אוקיר לאסיא עד דלא תצטריך ליה
ב בר דלא בר שבקיה על אפי מיא וישוט
ג גרמא דנפיל בחולקך גרדיה
ד דהבא צריך לקמצאה ועולימא להלקאה
ה הוי טב וחולקך מן טבתא לא תמנע
ו ווי ליה לבישא ווי להון לדבוקיהו
ז זרוק לחמך על אפי מיא וביבשתא וארז משכח ליה בסוף יומיא
ח חזית חמר אוכם לא אוכם ולא חיור
ט טב לביש לא תעביד ובישא לא מטי לך
י ידך מן טבתא לא תמנע
כ כלתא עלתא לגינגא ולא ידעה מה מטי לה
ל לחכימא ברמזא ולשטיא בכרמזא
מ מוקיר מבסרוהי דאמי לחמרא
נ נור דליק מוקיד גדישין סגיאין
ס סבא בביתא סימנא טבא בביתא
ע ערבא טבא מאה צפרין ובישא אלף אלפין
פ פתורא פריש מחלוקת נסתלקה
צ צריך ל זיסב ולמיתן יהא חולקך עם יזבין
ק קריבא סחורת אכלתי מאריה ורחיק אכל מאריה
ר רחימא קדמאה ליה את כפר ביה
ש שיתין מליכין יהון לך ומליכות נפשך לא תשבוק
ת תתן לך ידא דהוה שביעא ונפיכת ולא מן דהוה כפינת ושביעא ׳

לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאלמלא אברהם
אבינו לא הקדים תפלתו לצרה לא נשתייר משונאיהם
של ישראל שריד ופליט בימי יהושע בן נון ׳ ואימתי
הקדים אברהם אבינו תפלה לצרה כיון שנפטר מבית
אבותיו שנאמר וילך למסעיו מנגב ועד בית אל ׳ ואיזו
קריאה שקרא אברהם אמר יוסף בן עזריאל הידה יודע
אברהם אבינו מעשה עכן שהיה עתיד לעשות וראה
בנבואתו שלא ישתייר משונאיהם של ישראל עד אחד
לפיכך קרא בשם יי ואמ רבון העולמי ענני ׳ ומה נזכור
הרן שלא ידעו שמך ולא הלכו באורחותיך מעולם
ולא נפרדו מבית אבותיו והרי בניהם ובני בניהם יחיו
וירשו ארץ ׳ ואני שנפרדתי מבית אבי ולא עברתי על
צוויך והרי בני נתחייבו כלידה אמר לו הקב"ה בני כבר
נכתבה גזירה על בניך שלא יותר מהם אלא אחד בלבד
ושמו יאיר בן מנשה וארבה את זרעו זרע יעקב ועכשו
שהקדמת תפלה לצרה לפני לא יהרג מהם אלא יאיר
בן מנשה בלבד כדי שלא ישמד ישראל מיד ויסע אברם
הלוך ונסוע הנגבה לפיכך לא נהרג מישראל בין בית
אל ובין העי במקום שהקדים אברהם תפלה לצרה
אלא יאיר בן מנשה בלבד שנאמ׳ זיכו מהם אנשי העי
כשלשים וששה איש וראוי לפסוק לומר שלשי׳ וששה
איש אלא מהו כשלשים וששה איש זה יאיר בן מנשה
ששקול כשלשים וששה של סנהדרין ׳ לפיכך כשראו

ישראל שנהרג יאיר בן מנשה נזדעזעו ונפלו על פניהם
ואמרו אוי לנו שלא היה בישראל כמהו׳ אוי לנו מה
תהא עלינו מיד וימס לבב העם ויהי למים׳ ולכך יקדי׳
אדם תפלה לצרה׳ ואף לרופא שגר לו דורון וכיון
שתבא לידו חולי יזכור טובותיך וירצה לבקרך והיי׳
דאמר בן סירא אוקיר לאסיא עד דלא תצטריך ליה׳

ב בר דלא בר שבקיה על אפי מיא וישוט

לעולם הוי מיסר את בנך יותר מדאי והלקה אותו ואם
תראה שלא יועיל בו הלקאה עזוב אותו ואם הוא רודף
אותך הוצא אותו לסקלו ואם אין אתה יכול לעשותו
בן סורר ומורה זרוק אותו לגדר ופרנס את הדגים דברי
עחיאל בנו של בן סירא׳ אבל יוסף בן עוזיאל אומ׳ וכי
אפשר לו לאדם להרוג את בנו אלא כיצד יעשה מי שיש
לו בן שאינו הגון יעזוב אותו ואם ראהו שנפל לבור לא
יוציאנו אלא יטביענו ואחר כך יבכנו ויתאבל עליו
כמו שעשה דוד שבכל זמן שרדפו אבשלום עזבו עד
שענשו הקבה לאבשלום והחזק ראשו באלה ואף דוד
לא פלשתו אלא שלח מי שהרגו׳ ואחר כך בכה אותו
והתאבל עליו כדי שלא יראו בני אד׳ שהי׳ יצא להורגו׳
ובן סורר כדברי יוסף בן עוזיאל נכדו׳ והיינו דאמר בן
סירא בר דלא בר שבקיה על אפי מיא וישוט׳

ג גרמא דנפיל בחולקך גרדיה

לעולם לא תשא אשה אלא מיוחסת ואפילו אתה מוצא

אותה ערומה ולא תשא אשה שאינה הגונה לך ואפילו
היא לובשת כלי כסף וכלי זהב שכל הנושא אשה לשום
ממון ירד ונכנס וירש יצא׳ והממון כלה שנאמר בי׳
בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם חדש את חלקיהם
שמא תאמר שהנושא אשה לשום ממון אינו חוטא כבר
נאמר בי׳ בגדו׳ ושמא תאמר בנים שיוצאים ממנה
מיוחסין הם ויקנה נכסי הרבה כבר נאמר עתה יאכלם
חדש את חלקיהם׳ ושמא תאמר זמן מרובה יאכלם
הרי כבר נאמר חדש׳ ושמא תאמר נכסיה יאבד הקב׳ה
ולא נכסיו הרי כבר נאמר חלקיהם ולא עוד אלא כל
הנושא אשה לשם ממון אינו רואה יום טוב עמה ואם
אינו יכול ליישא אשה מיוחסת ישא משוחררת לפי
שהוא במזלו אף על פי שהיא קשה לו יותר מאיזבל
לאחאב ואשתו של קרח שאבדו את בעליהן׳ ואם לא
יגרש אותה יפה עשה לפי שבשבילה אין מכניסי׳ אותו
לדין שהרי שנינו ארבעה אין נכנסין לדין ואלו הן׳
דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות ומי שיש לו אשה
דעה ואינו מגרש׳ ואם גירשה לא עשה יפה שאין שעה
משחקת לו אתריה ולא עוד אלא שהעולם מחשיך לו
כשהוא מגרשה׳ והיינו דאמר בן סירא גרמא דנפיל
בחולקך בין טב או ביש גרדיה׳

ד דהבא צריך לקמצאה ועולימא להלקאה

לעולם הוי מיסר את בנך יותר מדאי׳ ולא תמנע
ממנו בכל יום הלקאה כדי שתהא יראתך עליו׳ מה

שה הזהב צריך הלקאה אף הנער צריך הלקאה כדי
שתלמדנו דברי תורה שהם דומים ללחם שנאמר כי
לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר
יי׳ ומה הזהב אם תלקה אותו יפה מצהיב יפה׳ אף
הנער אם תלקנו יפה יצא יפה׳ לפיכך הלקה את בנך
כדי שתהא יראתך עליו שלמה לא היה שאול בן קיש
מלקה את בניו בכל שעה היה רדפהו יהונתן בנו׳
כשאמר לו בן נעות המרדות׳ אלא מתוך שהיה אימתו
של שאול עליו לא רדפו לאביו׳ ומנין שהיה מלקה
שאול ליהונתן בנו שנאמ׳ ויטל שאול את החנית עליו
להכותו׳ וכתיב כי מות תמות יהונתן ודוד המלך עליו
השלום שלא היה מיסר את בניו ולא היה מלקה אותם
לפיכך עמד אמנון ושכב עם תמר אחותו׳ ולפיכך
עמד אבשלים עליו להרגו׳ ומנין שלא היה מיסר דוד
לבנו דכתיב ולא עצבו אביו מימיו לאמר׳ ואף אברהם
אבינו אם לא היה מלקה את בניו ואת בני ביתו היה
ישמעאל הורג אותו כשגרשו מביתו והיו עבדיו הורגים
אותו כשאמר להם שבו לכם פה עם החמור הדומין
לחמו׳ והיה יצחק עליו השלו׳ הורג לאביו כשנעקד על
גבי המזבח׳ ואף אליעזר היה מבטל שבועתו ואף בני
הפלגשים היו הורגים אותו כשגרשם מעל יצחק בנו׳
אלא שהיתה יראתו על כלם׳ ומנין שהיתה יראתו על
בניו ועל בני ביתו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה
את בניו ואת ביתו וכו׳ ולפיכ׳ תהא יראתך על בניך ולא
תמנע מהם הלקאה שנאמר אל תמנע מנער מוסר׳

והיינו דאמר בן סירא דהבא צריך לקמצאה ועולימא להלקאה׳

ה הוי טב וחולקך מן טבתא לא תמנע׳

לעולם הוי ירא שמים בסתר ואל תהי כן בעיני אחרים שבני אדם ילעיגו ממך ויאמרו שוטה הוא שכך אמר שלמה אל תהי צדיק הרבה׳ וכתיב אל תרשע הרבה שלא יאמרו לך רשע הוא׳ אלא היה בינוני כמו שאול מלך ישראל ועליו נתקיימו שניהם בשעדה שחמל על אגג יצתה בת קול ואמרה לו אל תהי צדיק הרבה׳ וכשהרג לנוב עיר הכהנים יצתה בת קול ואמרה לו אל תרשע הרבה׳ וכיון שהסיר את האובות ואת הידעוני ענתה בת קול ואמר׳ לו אל תהי צדיק הרבה וכיון שהלך לאשת בעלת אוב לדרוש ענתה בת קול ואמרה לו אל תרשע הרבה׳ שמא בשביל שהיה בינוני לא הידה צדיק הרי כבר נאמר ולא הידה איש מבני ישראל טוב ממנו וכתיב בן שנה שאול במלכו והלא כבר היו לו בנים אלא בן שנה כבן שנה שלא טעם טעם חטא מימיו ושתי שנים מלך על ישראל כלומר ושתי שנים מלך בלא חטא והיינו דאמר בן סירא הוי טב וחולקך מן טבתא לא תמנע׳

ו ווי ליה לבישא ווי להון לדבוקיהו׳

לעולם אל תדור עם רשע׳ מפני שמלשינין אותך ואם תתמה לך הסתכל ביפתח הגלעדי שהיה צדיק ודר בין

מצבש אפרים והיו מרשיעין אותו וראה שהיו שורפין את
בניהם ואת בנותיהם לבעל ואף הוא עשה כן והלך
והרג את בתו ׳ וראה אותם שהיתה ביניהם שפיכות
דמים ואף הוא עשה כן הלך והרג מהם ארבעים ושנים
אלף ׳ לפיכך נעשה רשע ולא זכה לקבורה וכיון שמת
קברו אותו מיד מצאו את עצמותיו מזורות בכל מקום
שנאמ׳ ויקבר בערי גלעד מלמד שנפזרו עצמותיו בכל
ערי גלעד ובכל מקום שהיו רואין עצמותיו היו קוברים
אותם וכי זה בלבד נענש בשכנים רעים ׳ אלא אף
נבות היזרעאלי נענש לפי שהיה אותאב רשע גמור והרג
את שכנו והחשיא כל השומע קולו ועליו אמר בן סירא
ויי ליה לבישא ויי ליהן לדבוקיהו ׳

ז זרוק לחמך על אפי מיא ויבשתא ואת משכח
ליה בסוף יומיא ׳

לעולם יהי שולחנך פרוש לכל מי שיבא ותהא רואה
שתשרה שכינה עליך ואם תתמה הסתכל באותו זקן
שמימו מיכה שאמרו עליו שהוא עובד ע״ז ובשביל שהית
שולחנו לכל בני אדם זכה וחזייהו הקב״ה כשיצאו
ישראל ממצרים לפי שכבר מת והחזייהו משה ואף זכה
לנבואה שנאמר ויהי דבר יי׳ אל הנביא אשר השיבו ׳
ואף לוט בשביל שהיה מקיים בו אשל זכה לנבואה
וגמלט מהפיכת סדום ׳ מאי אשל ׳ סימן אכילה שתית
לויה ׳ ויש אומרים ליגה לכל מי שיבא ׳
מעשה באדם אח׳ שהיה לו בן והיה מלמדו בכל יום

זרוק לחמך במיא ואת משכח ליה בסוף יומיא · ליומם
מת האיש ההוא והיה אותו נער זוכר מדת שצוהו אביו
זרוק לחמך במיא היה נוטל לחם בכל יום והיה זורק
לים · ופעם אחת נזדמן לו אליהו זל כזקן · אמ׳ לו כך
צוני אבי זרוק לחמך במיא אמר לו והלא לא למדת
שלח לחמך על פני המים · והלחם דומה למלח ·
מה אין הלחם יכול לאכול בלא מלח כך אין העולם
מתקיים בלא לחם · מיד היה נוטל בכל יום פת לחם
והיה הולך לנהר והיה זורק הפת במים והיה דג אחד
מזומן באותו מקו והיה אוכל הפת והיה עושה כך בכל
יום עד שגדל אותו דג ביותר · והיה מצער חביריו דגים
שבאותו מקום עד שנתקבצו כל הדגי׳ שבים ובאו אצל
ליותן ואמרו לו אדונינו יש בכאן דג אחד וגדל הרבה
ואין לנו חיים עמו · ונם בכחו אוכל ממנו בכל יום
עשרים או יותר · מיד שלח ליותן בשבילו שלח אותו
דג ואכלו ועוד שלח שליח אח׳ואכלו · עד שבא ליותן
אצלו ואמ׳ לו באי זה מקום גדלת כל כך אמ׳ לו בשפת
הים · ואמ׳ לו וכי הללו עומדי׳ בתוך הים ואינם גדולים
כך ואתה גדלת בשפת הים כך אמר לו הן מפני שי ש
אדם אחד ומביא לי בכל יום פרס אחד ואני אוכל ד׳
בבקר ובצהרים ואני אוכל בבקר עשרים דגים ובערב
שלשים · אמר לו מפני מה אתה אוכל חביריך אמר לו
מפני שהם באים אצלי ואני אוכלם · ועליהם נא מר
ומבשרך לא תתעלם · אמר לו לך והביא אותו אדם
לפני אמר לו למחר מיד הלך אותו דג ותפר במקום

שהיה אותו נער נוהג לבוא ועשה שם מחילה והכניס
אותו דג פיו לתוך החפירה ׳ למחר בא אותו נער
כמנהגו ורצה לעמוד על אותו מקום ונפל במים ׳ פתח
הדג את פיו ובלעו והכניסו בים והביאו אצל לויתן ׳
אמר לו הקא אותו הקיאו ויצא מפיו של אותו דג ונפל
בפיו של לויתן ואמר לו בני מה ראית שזרקת לחמך
במים אמר לו מפני שלמדני אבי מנעורי ׳ שלח לחמך
על פני המים ׳ מה עשה לויתן הוציאו מפיו ונשקו
ולמדו שבעים לשונות וכל התורה כלה ׳ חרקו על
שלש מאות פרסאות מים עד יבשה ונפל במקום אחד
שלא דרכו בו בני אדם ׳ וכשנפל עיף נשא עיניו וראה
שני עורבים פורחים עליו והיה האחד אומר לאביו אבי
תראה אדם זה אם הוא חי או מת ׳ והיה האב משיב
ואומר איני יודע בני ׳ אמר ארד ואוכל את עינו ׳ מפני
שאני מתאוה לאכול עיני בני אדם והיה האב אומר לו
בני אל תרד שמא הוא חי הבן היה אומ׳ ארד ואוכל את
עיניו מיד ירד ׳ ואותו האיש היה מבין מה שהיו מדברי׳
זה עם זה ׳ וכשירד על מצחו מיד פשט ידיו ואחז אותו
ברגליו מיד צעק אותו עורב לאביו ׳ ואומר אבי אבי הוי
יודע שנתנני יי׳ בידי לא אוכל קום כיון ששמע אביו
היה צועק ובוכה ואומר אוי לי על בני צעק ואמר אתה
בן אד׳ עזוב את בני יהי רצון שתבין לשוני ׳ קום וחפור
תחתך ותמצא שם גנז שלמה מלך ישראל מיד עזב את
בנו וחפר תחתיו ומצא שם גנז שלמה אבנים טובות
ומרגליות עד שנתעשר הוא ובניו ׳ ועליו אמר בן סירא

פרוש לחמך ושולחנך לכל מי שיבא תתן׳

ח חזית חמר אוכם לא אוכם ולא חיוור

לעולם למד לשונך לומר איני יודע שמא תתודה
ותאחז׳ אם יבא אדם ויאמר לך ראית אבידה פלוניתא
אמור לו לא ראיתי אף על פי שתראה אותה מפני
הסכנה ההיא׳

מעשה באדם אחד שהיה עומד בדרך רשות הרבים
ובא לו גוי אחד ואמר לו ראית בכאן חמור
אחד כלו לבן אמר לו ראיתי חמור כלו לבן ואזניו ש
שחורות׳ אמר לו הגוי באי זה דרך הלך׳ אמ׳ לו בדרך
פלוני הלך הגוי באותו הדרך ובקש ולא מצא החמור׳
חזר הגוי אצלו ואמר לו לך עמי ונבקשנו אני ואתה עד
שנמצא אותו הלכו שניהם ולא מצאו החמור׳ אמר לו
תן לי החמור שלי שאתה גנבת אותו מיד הלך לשלטון
העיר ואמר לו זה גנב לי חמור לבן ששוה מאה דינרין
גבה ממנו השלטון מאה דינרין בשביל החמור׳ ועוד
טען עליו בעל החמור ואמר לשלטון טלית אחד הידה
לי על החמור ששוה חמשי׳ זהובים והיו צרורות בטלית
מאתים דינרים׳ גבה ממנו עד ארבע מאות דינרין׳
לפיכך אמר למד לשונך לומר לא ידעתי שהוא שקול
כזהב וככסף׳ ואמר עזיאל אם יודע אדם להפוך את
דבריו מוטב ואם לאו ישתוק ולפיכך מנעו חכמי׳ דבור
הרבה ואמרו לא מצאתי לגוף טוב משתיקה׳ ואין גוף
אלא מי שיש בו שתיקה וכן כמו שתקנו חכמי׳ שתיקה

בשביל החמור, כך תקנו על שור ועל שה ועל שלמה
ועל כל אבידה שבעולם, והיינו דאמר בן סירא חזית
חמר אוכם, לא אוכם ולא חיור,

ט טב לביש לא תעביד ובישא לא מטי לך,

לעולם כשתראה אדם רשע אל תלך עמו בדרך אחד
ול תעש לו טובה כלל, שבשביל טובה שעשה יעקב
לעשו הרשע כששלח לו יעקב אותו הדורון ואמר ל
לשלוחיו כדה תאמרון לאדוני לעשו כדה אמר עבדך
יעקב, אם לו הקב"ה אני אמרתי ורב יעבוד צעיר ואתה
אמרת עבדך יעקב ועשית אותו אדון עליך אני אקיים
את דבריך, והוא ימשול עליך בעולם הזה ואת תמשול
בו לעולם הבא, אם יעקב לפניו רבונו של עולם גלוי
וידוע שמיראה עשיתי דבר זה אם לו הקב"ה אם כן חזור
לך ואל תלך בדרך אחד עמו, אמר לפניו רבונו של
עולם איני יכול להפרד ממנו מפני שאני מתירא ממנו,
אמר לו הקב"ה ומה לוט שצדיק גמור היה ועוסק בתורה
אפילו הכי לא רצה אברהם לילך עמו בדרך אחד אלא
אמר לו אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה,
ועשו אחיך שהוא רשע גמור לא תתפרד ממנו, מה
עשה יעקב הלך ונתפרד ממנו שנאמר יעבור נא אדוני
לפני עבדו, וכתיב וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה
וכתיב ויעקב נסע סכותה, ואמרו עליו שבשביל שהלך
עמו בדרך אחד מתו כל מקנהו וכל בהמתו ולא נשתייר
לו אלא כבשה אחת בת שנתה בזכות אברהם זקנו,

ובשביל שאמר יעקב לשלוחיו שיאמרו לעשו עבדך
יעקב אחרינו׳ אנו עובדים היום לזרעו של עשו׳
ומנין שלא נשתייר לו אלא כבשה אחת שנאמ׳ ולמקנהו
עשה סוכות׳ וכי איפשר לו לאדם לעשות סוכה לכל
או׳ד ואחד׳ אלא לומר לך שמפני שלא נשתייר לו אלא
כבשה אחת ומרוב אהבתו אותה עשה לה שני סוכות׳
בסוכה אחת היתה עומדת ביום ובאחרת הלילה׳
ולפיכך לאדם רע לא תעשה טובה וכשם שלא תלך
עמו בדרך אחד אף לא תעשה לו טובה כלל׳
ומעשה באדם אחד שהיה הולך לארץ ישרא׳ נשא
עיניו וראה שני עורבים האב ובנו ונפל
מריבה ביניהם׳ והיה האב אומר לבנו למה אין אתה
שומע לדברי שאני אמרתי לך בשביל האיש שהיה
הולך בשדה׳ כשאמרת לי שאתה מתאוה לאכול את
עיניו׳ ואמרתי לך לא תרד אצלו ולא תאכל את עיניו
שמא חי הוא ולכל האדם ערום הוא מאד ואתה אמרת
שמת הוא ולא שמעת לדברי וירדת אצלו ולקח אותך
וצעקת אלי צעקה גדולה ואני חסתי עליך ובשביל
שראיתי לך בצער גדול הראיתי לו הגנז כמו שראית
וכן בדבר׳ים אחרים אינך שומע לי׳ והעורב היה מיסר
את בנו בזה הענין והבן אינו שומע לו וכעס עליו עד
מאד וקם מהרה על בנו בכעס והרג אותו ושכך חמתו
ומאחר ששכך חמתו היה מתנחם מכל אש׳ עשה לבנו
ופרח מהרה׳ והביא עשב בפיו ושמו על בנו והחייהו
והלכו שניהם ביחד ואותו האיש היה רואה כל מה

שעשה העורב והלך ונטל אותו העשב ויצפנו והלך
לדרכו׳ כיון שהוא הולך בדרך נשא עיניו פעם אחרת
וראה שתי צפרים מריבות זו עם זו עד שנפלה האחת
על חבירתה והרגה אותה׳ מיד עמדה הצפור החיה
בפריה׳ ואותו האיש ישב במקומו לראות מה יעשה
הצפור החיה לחבירתה המתה אם יחיה אותה כמו
שעשה העורב לבנו והמתין שם עד שתי שעות עד ש
שראה את הצפור החיה שבאת במהרה והעשב בפיה
ושמה על הצפור המתה וחיתה אותה׳ ופרחו שתיהם
באויר והלכו ביחד בשלוה כיון שראה אותו האיש
המעשה שעשתה הצפור בעשב אמר אלך ואטול זה
העשב ואראה אם הוא כמו העשב האחר שנטלתי מן
העורב׳ הלך ונטל אותו העשב וראה שהיה זה כנ .ה׳
ואמ׳מה אני עומד בכאן אטול עשב זה כיון שהוא בדוק
שתי פעמים ואחיה עמו המתים שבארץ ישרא׳ ויהי הוא
הולך בדרך ומצא אריה אחד מת שוכב בדרך׳ אמר
אטול עכשו מזה העצב ואשים על זה האריה ואראה
אם אחייהו ואם לאו׳ מיד נטל מן העשב ושמו על
האריה והחייהו ועמד מיד האריה והרג את האיש ואכל
ממנו עד ששבע׳ והיו אותן שני עורבי׳ עומדי׳ על אותו
האיש ואומרי׳ וי לך וי לך שלקח׳ העשב לרעת׳ והייגו
דאמ׳בן סירא טב לביש לא תעביד ובישא לא מטי לך׳

׳ ידך מן טיבותא לא תמנע

לעולם לא תמנע ידך מליתן פרוטה לעני׳ אל תעלם

אזנך משמוע תקתו ותחנתו שכל המונע ידו מליתן
פרוטה לעני אף הקב"ה ימנע מליתן לו טובה ומוריד אותו
מנכסיו ומביא אותו לידי עניות מפני שהנכסים דומים
לזוזים מה זוזים הם גלגל אף הנכסי' גלגל הם שחחרי'
בעולם וכל המעלי' עיניו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא
יענה' ואם נותן צדקה לעני הקב"ה נותן לו צדקה
שנאמר רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד'
ולא עוד אלא שכל הנותן פרוטה לעני מעלה עליו
הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן לפי שבזמן
שבית המקדש קיים אדם נותן שקלו ומתכפר לו'
עכשו שגרמו עונותינו ואין לנו בית המקדש קיי' אדם
נותן צדקה לעני ומתכפר לו על כל מעשיו' אמר רבי
יוסי בוא וראה שאין כמדת בשר ודם מדותיו של הקב"ה
מדות בשר ודם אדם מביא דורון למלך ספק מקבלין
ממנו ספק אין מקבלין ממנו' ואם תאמר שמקבלין
ממנו ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה פני המלך'
ואם תאמ' שרואה פני המלך ספק עושה רצונו ספק אין
עושה רצונו' ואם עושה לו רצונו ספק יוצא בשלום
וספק אין יוצא בשלום' אבל הקב"ה אינו כן שהנותן
צדקה לעני רואה פניו של הקב"ה שנאמר אני בצדק
אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך' אמרו עליו על
דוד מלך ישראל שבכל יום ויום היה נותן צדקה לעני'
וכמו כן כשהיה נכנס לבתי בנסיו' ולבתי מדרשות היה
נותן צדקה ואומ' אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ
תמונתך' והנותן צדקה לעני צריך לפייסו בדברי' לפי

מחזותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות, ואלו הן אז
יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך
צדקך וכבוד יי׳ יאספך, אז תקרא ויי׳ יענה תשוע ויאמר
הנני אם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר און,
הרי בכאן שש ברכות, ועוד אמרו שהנותן צדקה לעני
ומפייסו בדברים מתברך בשלש עשרה ברכות, ואלו
הן ותפק לרעב לחמך ונפש נענה תשביע וזרח בחשך
אורך ואפלתך כצהרים, ונחך יי׳ תמיד והשביע
בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ והיית כגן רוה
וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ובנו ממך חרבות
עולם מוסדי דור ודור תקומם וקורא לך גודר פרץ משובב
נתיבות לשבת, וכל הנותן צדקה לעני צריך לפייסו
בדברים וליתן לו בסתר מפני שגדול העושה צדקה
בסתר יותר ממשה רבינו עה״ש, שהרי במשה כתיב כי
יגורתי מפני האף והחמה, ובנותן צדקה לעני בסתר
כתיב בתן בסתר יכפה אף ואין אף של כאן אלא מלאך
המות שכן מצינו בבנימין הצדיק שבכל עת הידה נותן
צדקה בסתר וגרפא מחליו שכפרה את מלאך המות
בצדקותיו, ואף מלאך המות הלך מביתו שלא הידה
יכול לשלוט עליו והוסיפו לו על שניו עשרים ושתים
שנה מפני שבנימין הצדיק היה ממונה על קופה של
צדקה ובאותה לו אשה אחת ושבעה בניה ואמר לו רבי
פרנסני, אמר אין בקופה של צדקה כלום אמרה לו
האם אין אתה מפרנסני הרי אני ובני מתים מיד עמד
ופרנסה משלו בסתר לימים חלה בנימין הצדיק ונטרף
למות

למות אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם
אתה אמרת שכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו
מקיים כל העולם כולו, וזה בנימין הצדיק היחיד
והאלמנה ושבעה בניה ונתן להם צדקה בסתר הרי הוא
מצטער בצער מיתה, בקשו עליו רחמים מלאכי השרת
וקרעו גזר דינו של מיתה והוסיפו על שנותיו שנים
עשרים שנה, ולפיכך אל תמנע ידך מליתן צדקה,
ומי שאין בידו לתת לו כלום צריך לפייסו בדברים,
ולנחמו מעניותו ושיאמר לו המקום ירחם עליך וכל מי
שיש בידו ליתן ונותן לו ומפייסו בדברי מתברך בשלש
עשרה ברכות ומאריכין לו חייו ומוסיפין לו על שנותיו
נצל ממיתה משונה ומדינה של גהינם, וזוכין לו בנים
זכרים ונותנין צדקה ובעלי חכמה ובעלי עצה ובעלי
תורה ובעלי מדות טובות ומקיימין כל המצות שבעולם
ונזצל מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין ומכל מיני
משחית שפעם אחת היו יוצאין יוסף ועזיאל בדרך וראו
שני עניים באים מן ההר ועצים על ראשם אמר לו יוסף
עזיאל אני רואה בכאן נער ועצי על ראשו ובתוך העצי
עקרב ולא היה רשות לעקרב לנשוך אותו קרא לנער
ואמר לו יש לך בזו הדרך שום צדקה, אמר לו נער
אחד הלך עמי לבית הכנסת והיה יתום ולא היה לו
לאכול ומפתי נתתי לו ואכל עמי ביחד, אמרו לו
אשריך שנצלת מן המיתה, והיינו דאמר בן סירא ידך
מן טיבותא לא תמנע,

לעולם אל יאמר אדם שם דבר אלא בנחר השם ׳
והוא אדם שהיה אומר למחר אשב עם ארוסתי בחופה
ואדבק עמה אמרו לו אמור אם נזדר השם ׳ אמר להם
אם יגזור אם לא יגזור אני אשב עם ארוסתי למחר
בחופתי ׳ וכך עשה נכנס עם ארוסתו לחופה וישב עמה
כל היום ובלילה עלו שניהם למטה וקודם שיזקק עם
ארוסתו מתו שניהם ׳ למחר מצאו אותם מתים זה עם
זה ׳ אמרו קושטא אמר בן סירא כלתך עלתה לגיננא
ולא ידעה מאי מטי לה ׳ מכאן אמרו כל הרוצה לעשות
שום דבר יאמר אם נחר השם ׳ ואם אינו אומר כך לא
יצלח לעולם ׳

ושוב מעשה באדם אחד שהיה עשיר גדול והיו לו
קרקעות הרבה ולא היו לו שורי לחרוש
אותם ׳ מה עשה אותו האיש נטל כיס של מעות שהיו
בה מאה דינרין והלך לעיר אחד לקנות שורי או פרות
לחרוש קרקעותיו וכשהיה הולך בדרך פגע בו אליהו
זל ׳ אמר לו להיכן תלך לכפר שורים לקנות שורים
או פרות ׳ אמר לו אמר אם יגזור השם ׳ אמר אם יגזור
או לא יגזור הרי מעותי בידי ואעשה צרכי ׳ אמר לו ולא
בהצלחה ׳ הלך לאותו דרך לעשות צרכו ונפל לו כיסו ׳
זכיון שהלך לכפר שורים לעשות סחורתו ׳ שלח ידו
ליקח הכיס לתת המעות ולא מצא כלום ׳ מיד חזר
לביתו במר נפש ונטל ממון אחר שני והלך לכפר אחר

כדי שלא יפגע בו אליהו׳ וכשהיה מהלך בדרך פגע
בו אליהו ונזדמן לו כזקן אחד ואמ׳ לו להיכן תלך אמר
לו לקנות שוורים׳ אמר לו אמור אם גחר השם אמר
לו אם יגזור או לא יגזור הרי מעותי בידי ואיני מתיראא
מכלום מיד הלך האיש לדרכו וכשהוא הולך בדרך נתן
לו אליהו שינה ושכב בדרך ויישן ונטל אליהו אותו
הכיס מידו וכשהקיץ משנתו לא מצא כלו׳ וחזר לביתו
בפחי נפש ונטל ממקן שלישי והלך לו ופגע בו אליהו זל
ואמר לו להיכן אתה הולך אמר לו לקנות שוורים אם
יגזור השם אמר לו לך לשלום ובהצלחה מיד חזר לו
אליהו זל כל מעותיו והכניסם לכיסו והו׳ לא ידע מאומה
ממעותיו ומיד הלך לקנות שוורי׳ ומצא שם שתי פרות
אדומות שלא היה בהם שום מום׳ ואמ׳ לבעליהן בכמה
הפרות האלו אמרו לו במאה דינרין אמר אין עמי מאה
דינרין מיד הכניס ידו לתוך כיסו ומצא שם שלש מאות
דינרין׳ ומיד קנה אותם הפרות ועשה כל צרכיו וקנה
שוורים לחרוש קרקעותיו ואחר כך מכר הפרות למלך
באלף דינרין של זהב׳ ולפיכך כל אדם שרוצה לעשות
שום דבר צריך לומר אם גחר השם שאינו יודע מה
שיהיה ממנו בעולם הזה מערב עד בקר שכך אמר בן
סירא מצפרא ועד רמשא מתחרב עלמא ואדם נכנס
לחופה ואינו יודע מה יבא עליו קוד׳ שיכנס והיינו דאמ׳
בן סירא כלתא עלתה לניננא ולא ידעת מאן מטי לה׳

ל לחכיטא ברמזא ולשטיא בכרמזא

לעולם לא יעשה אדם כלום עם שוטה שאם נפל בידו
כלום כתוב אותו בקרן הצבי שלא תראינו לעולם ואם
יש לך כלום אצל השוטה לא תפייס אותו ואל תדבר לו
בלשון רכה אלא בחזקה במקל דבר לו ובמקל תטול
ממנו כל מה שיש לך אצלו ואל תאמר לו כלום ברמז
שלא ישמע ממך׳ שכך מצינו ביהוא בן נמשי מלך ישר׳
שהיה שוטה ביותר וכיון ששלח אלישע עה את יונה בן
אמיתי למשוח את יהוא למלך לא בא אליו אלא ברמז
וכיון שהלך יונה ומצאו שהי׳ יושב במסיבה עמד לפתח
הבית רמז לו ולא הבין׳ והיה מדבר לו ולא היה שומע
אשר יושבין סביביו היו שומעין והוא לא שמע מאומה
עד שנטל מקל וקלע אחריו מיד שמע ולא יצא מפניו
שהיה עצל אלא אמר לו אל מי מכולנו ויאמר אליך
השר׳ ומנין שהיה משוגע שנאמר והמנהג כמנהג יהוא
בן נמשי כי בשגעון ינהג׳ והחכם ברמז ידע כל מה
שבלבך ולפיכך לא תעשה לשוטה רמז אלא במקל
שכך אמר בן סירא לחכימא ברמזא ולשטיא בכורמזא׳

מ מוקיר מבסרוהי דאמי לחמרא

לעולם אל תכבד את הרשעים ואל תכבד את מי שמבזה
אותך׳ שהרי אחאב בן עמרי הלך וכבד את בן הדד
מלך ארם הרשע ודומה אמר לו הנביא לך והרוג את בן
הדד והלך אליו ולא רצה להרגו אלא החייהו וכבדו
ביותר ומרוב האהבה שאהב אותו כרת עמו ברית ונתן
לו עיירות כל ראשות גלעד והשיבו למלכותו והוי היה

רשע נמור שמבזה את מי שמכבד אותו׳ ולימים חשב
בלבו ואמר מפני מה מכבד אותי אחאב כן עמרי אלא
מפני שהוא ירא ממני והפר את הברית אשר כרת עמו
ולא זכר אותו רשע את הטובות שגמל לו ואת אהבתו
שהיה מכבדו ביותר ומרד בו ומיד יצא עליו למלחמה
ולא עוד אלא שצוה לשרי הרכב לא תלחמו את קטן
ואת גדול עד שנהרג המלך וכן עשו עבדיו והרגו את
אחאב בן עמרי ושלם לו רעות תחת טובות׳ ועל כן
אמרו המושלים כל המכבד את אויבו לימ׳ מת על ידו
ולזה כן אירע׳ ואף שאול מלך ישר׳ כשחמל על אגג
והחיה אותו וכבדו ביותר על כן יצא ממנו המן הרשע
שבקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ולא
חמל עליהם ולא זכר רחמי שאול שחמל על אגג זקנו׳
ועוד מעשה באד׳ את׳ עשיר גדול ולא היה לו מי שירש
אותו והיה יתום אחד שכנו והיה גוי וגתיעץ בלבו ואמר
אשוא זה היתום ואגדלנו עמי ויהיה לי זכות ממנו מיה
עשה כן וישב אותו יתום עמו כ׳ שנ׳ ועמד בכל צרכיו
וכיון שראה אותו יתום כל נכסיו וכל עושר ביתו אמר
עתה ימות זה ואירש כל נכסיו׳ יום אחד חשב בלבו
מחשבה רעה ואמר אהרוג אותו ואת אשתו וישאר הכל
בידי והיו מתקנין קדירה אחת לסעודה ונתן לתוכה סם
המות ואכלו ממנה הוא ואשתו ומתו שניהם והוא לא
ויחם עליהם כמו שרחמו הם עליו ולא זכר החסד
שעשו עמו ולא תאם׳ שזה הגוי עשה כך ולא אחר׳ לא
את׳ מנדולי ישר׳ עשה כך שהרי יואש מלך ישר׳ עשה

כך ליהוידע הכהן נשלונשא עמו כל הכתוב עליו בעניני
והרג את זכריה בנו ולא זכר חסד אביו ולפיכך אמר כן
סירא מוקיר מבסרתי דאמי לחמרא ואין מבסרתי לא
בחי אותו שכן תרגו כי דב׳ יי׳ בזה ארי פתגמא דיי׳ בסר׳

נ נור דליק מוקיד גדישין סגיאין

לעולם אל תלשין את חבירך שכל המלשין את חבירו
אין לו תקנה ולא רפואה לעולם הזה ולא רפואה ל
לעולם הבא שאש מעט שורפת גדישין הרבה שאין
מחריב את העולם אלא לשון הרע שלשון הרע מעט
הורגת אנשים צדיקים וחסידים רבים שבשביל לשון
הרע שעשה דואג האדומי על דוד נהרגו צדיקי׳ וחסידי׳
רבי׳ והם שמונים ושמה איש ונשיה׳ובניהם וטפם וכל
בהמתם כל נוב עיר הכהנים ולא נהרגו כל לו בשביל
שום חטא שהיה בהם לא גילוי עריות ולא שפיכות
דמים לא בשביל לשון הרע שנתנו צדקה לדוד ׳ ולא
לדוד בלבד נתנו אלא לכל אנשי גבעון היו מפרנסין
ובשביל שראה דואג שנתן מזון אחימלך לדוד הלך
והלשינו למלך והוסיף על מה שראה שנאמר וישלח לו
יי׳ולמה נקרא שמו דואג שלא היה בעולם יותר רשע
ממנו ולא עוד אלא בשביל לשון הרע שעשה ציבא
מאדוניו נחרב בית המקד׳ בשעה שאמר דוד למפיבשת
אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת קול ואמרה
רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה ובשביל שקבלו
דוד חרב בית המקדש וגלינו מארצנו ובשביל לשון

הרע אמר בן סירא נור דליק מוקיד נדישין סגיאין׳

ס סבא בביתא סימנא טבא בביתא

לעולם הוי מכבד את הזקני׳ ול תבזם שכל מי שמכבד את הזקנים אם הוא רשע נעשה ירא שמי׳ שנאמ׳ מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יי׳ מכאן אמרו כל המכבד את הזקן כאלו מכבד את הקב׳ הוא שאלמלא הזקנים אין העולם מתקיים ואם יאמרו לך הזקנים סתור ביתיך ועשה אשפה סתור בעצת הזקנים ואם יאמרו לך הבחורים בנה אשפה זו ועשה שם בית תבזם ולא תבנה בעצת הבחורים׳ שסתירת זקני׳ בנין ובנין נערים סתירה׳ ולא תעשה כרחבעם בן שלמה׳ ששמע לעצת הילדים ועזב עצת הזקני׳ וסתר המלכות וירד ממנו׳ ואין העולם מתקיים אלא בשביל הזקנים ובשביל תינוקות של בית רבן שלא חטאו׳ וכל מדינה שאין בה זקן ראויה היא ליחרב ואם תראה שהזקנים ספו תמו מן העיר׳ רעה באה לעיר שנאמר כי מפני הרעה נאסף הצדיק׳ ואם תתמה מדבר זה לך והסתכל בלוט שכל זמן שהי׳ לוט בסדום לא נהפכה ולא נשרפ׳ העיר עד שיצא ממנה׳ ומנין שכך היה שאותו היום שהלכו המלאכים לסדום היו רוצי׳ לאבדה ולהשחיתה מיד׳ כשסגרו המלאכים הבית רצו להשחיתה שכך התחילו להכותם בסנורים שנאמר וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו ומיד הכו לאנשי העיר שנאמר ואת האנשי׳ אשר פתח

הבית הכו בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצוא
הפתח ובשביל שהיה לוט זקן וצדיק נתעכבו המלאכי׳
מלהשחית אותו יום ואותו לילה עד למה׳ שיצא ממנה
שנאמר וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים וכוליה׳
זכמו שהוא עכב יציאתו מן העיר כך עכבו המלאכים
להשחיתו שאינן יכולין לעשו׳ דבר שנאמ׳ מהר המלט
שמה כי לא אוכל לעשו׳ דב׳ ׳ומיד שיצא ממנה כשלש
פסיעות התחילו להשחיתה ומנין שזקן היה לוט שנ׳
ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן ׳ ואף בימי דור
המבול לא בא המבול על הארץ עד שנפטר מתושלח
לבית עולמו טכל זמן שמתושלח קיים עיכב הקב״ה
להביא מבול לעולם שכן מצינו בנח שמאחר שנכנם
לתיבה עמד בה ולא בא המבול אמר נח לפני הקב״ה
רבונו של עולם מפני מה הכנסתני בתיבה להמירני או
להחזיות אמר לו להחזיות אמר לפניו אם כן אנו יושבין
בתיבה ואין המבול ירד לעולם טוב לנו שנשב בארץ
השיבו הקב״ה הוא ואמר לו זקן אחד יש לי בארץ וצדיק
גמור הוא ואין לו רשות לירד מבול לעולם עד שיפטר
מן העולם ׳ אמ׳ לפניו רבונו של עולם ומי הוא הצדיק
אמ׳ לו מתושלח זקניך אמר לו אם כן תכנס אותו עמנו
לירד מבול לעולם כמו שאמרת אמר לו אינו מתקיים
בעולם אלא שבוע אחד ׳ ואחר כך יפטר לבית עולמו
וירד מבול לעולם שנאמר כי לימים עוד שבעה אנכי
ממטיר על הארץ וכיון שעברו שבעת ימים נפטר מ
מתושלח ובא המבול מכאן אמרו שבשביל זקן אחד

שיהיה בארץ והוא צדיק נמור אין הקב"ה מביא רעה
לעולם שכן מצינו שבשביל מתושלח נתעכב המבול
ולא בא לעולם ואחר שמת מיד בא המבול שנאמ' ויהי
לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ ׳ ואם תאמר
נח צדיק היה ובא המבול לעולם ולא נתעכב בשבילו
מאומה ׳ יש אומרי' שצדיק היה נח בדורותיו ולא בדור
אחר שכך אמ' לו הקב"ה כי אותך ראיתי צדיק לפני
בדור הזה בדור הזה אתה צדיק אבל לא באחר ׳ ולא
עוד אלא שלא היה זקן ׳ שבשביל הזקנים טובה באה
לעולם ובאסיפתם רעה באה לעולם ׳ שנאמר הצדיק
אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספי' ואין מבין
כי מפני הרעה נאסף הצדיק וכל השומע לעצתו של
זקן ניצל מכל צרה ׳ כדאמר בן סירא סבא בביתא
סימנא טבא בביתא ׳

ע ערבא טבא מאה צפרין ובישא

לעולם אל יתערב אדם לא מעשיר הרבה ולא מעני
הרבה לא מבינוני ולא מצדיק הרבה ולא מרשע הרבה
אלא מבינוני בחסידות ובינוני בעשירות ולא מצדיק בן
רשע ולא מרשע בן צדיק אלא טוב בן צדיק כנון יהודה
בן יעקב וחלא יהודה בן יעקב צדיק גמור היה לא מפני
שמכר ליוסף אחיו וגרם לאביו שחטף ממנו הגבואה
שנאמר ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את
אחינו וכסינו את דמו לכו ונמכרנו לישמעאלים וגו'
ולא עוד אלא ששכב עם תמר כלתו לפיכך לא נקרא

צדיק נמור אל טוב בן צדיק לפיכך אם תתערב מעשיו
גדול לא תוכל עמו שאין אתה רשאי לכוף אותו מדוב
עשרו ואם תתערב מעני הרבה שלא יש לו מאומה מה
יתן לך שאינו לא בין החיים ולא בין המתים ׳
מעשה באדם אחד שרצה להתערב ממנו בכולם ׳
בא אליו אד׳ טוב ועשיר גדול אמ׳ לו תתערב
בי אמ׳ לו כן ועשה וערב בו ׳ לימי׳ כיון שבא הזמן אמר
לו תן שערבתי ממך ׳ אמ׳ לו בא למחר הלך אליו למחר
ולא נתן לו כלום אמר לו בא אצלי לשבוע אחרת ואתן
לך ממונך ׳ וכן עשה הלך אליו ולא נתן לו כלום עד
שהלך אליו מחדש לחדש ומשבוע לשבוע ומיום ליום
בין כך השכים לפתחו יותר ממאה פעמים ולא נתן לו
כלום עד שאמר לו והלא אמר הכתוב ל תאמר לרעך
לך ושוב ולמחר אתן ויש אתך ׳ אמר לו מתלמידי׳ אתה
מיד נתן לו ממונו והלך לו לשנה אחרת אמר אתערב
מעני ואראה מה יהיה אחרית הדב׳ וכן עשה כיון שבא
הזמן הלך אליו ואמר לו אין לי מאומה ליתן לך השכים
לשבוע אחרת אמר אין לי מאומה ליתן לך וכן כל יום
ויום עד שהלך אליו יותר מאלף פעמי׳ ולא נתן לו כלום
עד שאמר אין ערבות טובה לעולם לא מעשיר ולא
מעני והיינו דאמר בן סירא ערבא טבא מאה צפרין
ובישא אלף אלפין ׳

פ פתור פתורא פריש מחלוקת

לעגלם ימנע אד׳ מביתו מחלוקת כשיראה שמריבין זה

עם זה אנשי ביתו יפרוש שולחנו וימנע המחלוקת
מתוך ביתו׳ שאפילו עובד ע״ז ואין בביתו מחלוקת טוב
לו׳ ואם הוא מתעסק ביראת האל על אחת כמה וכמה
ש יהיה טוב לו שנאמר אלהים נצב בעדת אל בקרב
אלהים ישפוט׳ שנאמר אז נדברו יראי יי׳ איש ל רעהו
ויקשב יי׳ וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו׳ ומניין
שאפילו עובד ע״ז שטוב לו שנאמ׳ חבור עצבים אפרים
הנח לו וכתיב בתריה חלק לבם עתה יאשמו׳ והיאך
ימנע אדם מחלוקת מתוך ביתו יפרוש שולחנו מהרדה
ויסתלק המריבה שכן מצינו באיש בושת בן שאול כיון
שה׳ מחלוקת בביתו שמריבין זה עם זה היה ציבא נערו
פורש שולחנו ומיד היתה נפסקת המריבה׳ ואם היה
רואה שעדין מריבין מוסיף להם יין כדי לשמחם שנא׳
ויין ישמח לבב אנוש׳ ובשביל שהיה ציבא מבטל
המחלוקת מבית אדוניו זכה לבנים ולבנות ולעבדים
ולשפחות ואף לנכסים רבים חכה לירש בירת אדוניו
ולפיכך כשיראה אדם מריבה מביתו יפרוש שולחנו
ויפסיק המריבה מביתו והיינו דאמר בין סירא פתור
פתורא פריש מחלוקת נסתלקה׳

צ צריך את למיסב ולמיתן יהא חולקך עם בר
טבין׳

לעולם כשתרצה לישא וליתן השתדל עם אד׳ שהשעה
משחקת לו ואם אין אתה מוצא אדם שהשעה משחקת
לו השתדל עם אד׳ עני וצדי׳ ולא תשתתף עם עם האר׳

ועשיר ולעולם יהא אד׳ נאמן במשאו ומתנו ולא יתחבר
עם מי שאינו הגון לו שהרי פירש הכתוב דבר זה ואמר
הולך אל חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע שכן מצינו
בישע ששימש ליהוי ויצק מים על ידיו נעשה כמותו
ואל יתחבר עם אד׳ שהוא רשע שמביאו לידי חשד כמו
שאמר שלמה עליו השלום ורועה כסילים ירוע כמו
שמצינו ביהושפט שהתחבר ליהורם בן אחאב מלך
ישראל והלך עמו אל רמות גלעד למלחמה אמר לו
הנביא עה׳ הלרשע תעזור ושונא יי׳ תאהב וזלכן עליך
קצף מלפני יי׳ ולפיכך יבקש אדם ריע טוב ונאמן
ויתחבר אליו ואל יתחבר לרשעי׳ שכן מצינו שאם׳ דוד
עה׳ אל תתחר במרעים כי כחציר מהרה ימלו וכירק
דשא יבולוך ומעשה היה באדם אחד שנשתתף עם עם
הארץ והלכו שניהם לסחורה למדינת הים כשהיו
מהלכי׳ בדרך נשא עיניו וראה לאותו עם האר׳ בקמיצה
בעין רעה והיינו דאם׳ בן סירא צריך את למיסב ולמיתן
יהא דולקך עם בר טבין׳

ק קריבא סחורתא אכלתיה מאריה ורחיקא
אכל מאריה

לעולם יתן אדם צרכי חייתו וסחורתו בארצו ואל יהיו
עיניו משוטטות בקצה הארץ ללכת ואל יהרהר בלבו
שאם לא ירחיק מנותו לא יזדמן לו כלום שהרי שלמה
אמר במשליו ועיני כסיל בקצה הארץ וזהו שאמר בן
סירא קריבא סחורתא אכלתיה מאריה ופי׳ של דבר

זה אם האדם עושה מלאכתו או סחורתו במקומו האל
ירויח לו ואוכל שמן ובריא ׳ ואף על פי שהוא עמל
ויגע בה שוקט יהיה לאחר כך וזה שאמ׳ דוד המלך עה״
יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך ׳ ורחיקא אכל
למאריה ואף על פי שהוא משוטט ועושה סחורות יפות
מאכלו מהם במר נפש והולך ברוחק גם ביום ובלילה
שינה בעיניו אינו רואה ׳ ומתירא מיושבי׳ על הדרכים
ומלסטים הלוקחי׳ יגיעו ועמלו ולא עוד אלא שמבקשים
את נפשו ונם קבורה לא היתה לו וזהו שאמר שלמה
עה״ טוב מלא כף נחת ממלוא חפנים עמל ׳ לפיכך
צריך האדם להקדים כל מלאכה או סחורה שתהיה
בביתו ובארצו והקב״ה ירויח לו ויפסיק שכרו ויצליח
במעשיו אם בתמים ובאמת הוא עושה מעשיו והיינו
דאמ׳ בן סירא קריבא סחורתא אכלתיה מאריה ורחיקא
אכל למאריה ׳

ר רחימא קדמאה לית את כפר ביה

לעולם אל ישכח אדם אהבה הנקדמת בין אד׳ לחבירו
וצריך שיהיה לו בלבו ואל יצריכו לאחרים שהרי כן
מצינו בדוד מלך ישראל עם יהונתן בן שאול שאהבת
נפשו אהבו ולא עוד אלא שכרת עמו ברית והשביע
שלא יניח אהבתו שנאמר ויכרות יהונתן את דוד ברית
וכן עשה דוד עם בניו לאחר שנפטר יהונתן שנאמר
ויחמול דוד על מפיבשת בן יהונתן בן שאול על שבוע׳
א׳ אשר היה בינותם ׳ והקב״ה זכר לישראל אהבת

נעורים וברית קדמונים שנאמ׳ זכרתי לך חסד נעוריך
אהבת כלולותיך לכתך וגו׳ וצריך שלא יעציבו על דבר
ושיריחה לו אם היה מצטרך לו ואל יצריכו לאחרים׳
ושיהא לו נאמן רוח ומכסה דבריו ופשעיו שכן אמר
שלמה עה מכסה פשע מבקש אהבה ושונה בדב׳ מפריד
אלוף ולא עוד אלא ששומר לבניו אהבת אברה׳ לאחר
שנפטר וכן מצינו שכל המכבד את הבני׳ לאח׳ פשירת
אביהם ויזכור אהבתו שנקדמת עמו ייטב בעיני אנשי
הזמן מאד׳ והוא פליאה בעיניהם מרוב שכרו אשר
יזכור לאוהביו ויותר שיש דברי׳ הרבה כדאמר בן סירא
רחימא קדמאה וכן היית אהבה נקדם׳ לשניה מתאחדת
ואם היתה מחזקת בלב שוה יותר ממשקלי זהב וכסף
ואין חשא גדול יותר מהפרת ברית נעורים ואהבת
קדמונים וכופר בהם כמתהפך לשונא וכך אמר איוב
תתהפך לאכזר לי בעוצם ידך תשטמני׳ והיינו דאמר
בן סירא רחימא קדמאה לית את כפר ביה׳

ש שיתין מליכין יהון לך ומליכות נפשך לא
תשבוק׳

לעולם כשירצה האדם לעשות דבר ויהיה לו יועצים
הרבה לעשות דבר ויהיה לו יועצים הרבה שיגלו על
מודו אל יבזה עצתו ואל ירחיקנה שהרי כן אמר שלמה
עליו השלום לב יודע מרת נפשו ואף על פי שהו׳ יודע
עצתו לטובה צריך לו שישקול דבריו עם דבריה׳ ויראה
את דבריו ומכריע את כולם ועושה עצתו ומרחיק מ

מעצתם וגולל את לבו ומעשיו ליוצרו שהוא גדול העצה
זרב העליליה וכך אמר שלמה גול אל יי מעשיך ויכונו
מחשבותיך ועוד אמר דוד עליו השלום יי יודע מחשבות
אדם כי המה הבל והיינו דאמר בן סירא שיתין מליכין
יהון לך ומליכות נפשך לא תשבוק ופירוש מליכין
יעצין במו להן מלכא מלכי ישפר עלך ותרגום לכת
איעצך אמליכינך

ת תתיהב לך יד כי הות שביעא ולא דהות כפינא
ושביעא

לעולם ישים אדם את נפשו כאלו כל מעדני עולם אצלו
ואל יצטרך לבריו ויראה את נפשו לפני אוהביו ואויביו
כמראה עשיר נפש שכן אמר שלמה עליו השלום יש
מתעשר ואין כל פתרושש והן רב ואם ירויח לו המקום
לאחר כך אל יראה את עצמו כרעב ששבע אלא כל
ימותיו שמח שמא יבזוהו בני עולמו ויאמרו עליו דברי
שאינם הגונים וכן יאמרו הגוים במשליהם לא פקיר
אפקר מן גני לא ישבע ופירוש זה המשל ערבי אין
בכל העולם עני שיהיה עני מדולדל כמו עשיר גדול
ואינו שבע מעושר והיינו דאמר בן סירא תתיהב
לך יד כי הות שביעאה ולא דהות כפינאה

אלפא ביתא אחרת לבן סירא

כתיב עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר
בא וראה כמה גדולים מעשיו של הקבה אם נאמר עושה

גדולות עד אין חקר למה נאמר ונפלאות עד אין מספר,
ואם נאמר ונפלאות עד אין מספר למה נאמר עושה
גדולות עד אין חקר, כיצד פירשו חזל עושה גדולות
עד אין חקר כנגד כל יצירות שבעולם ונפלאו עד אין
מספר כנגד שלשה שנולדו בלא שכיבת הזרע עם
אדם והן בן סירא ורב פפא ורבי זירא, וכלם צדיקים
גמורים היו וחכמים גדולים בתורה, ואמרו עליהם על
רבי זירא ועל רב פפא שמימיהם לא שחו שיחת חולין
ולא ישנו בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי
ולא קידמן אדם לבית המדרש ולא מצאן אדם יושבין
ושותקין לא יושבין ושוגין ולא בטלו מקדוש היום ולא
כנו שם רע לחבירים ולא נתכבדו בקלקן חבירים
ולא עלתה קללת חבירים על מטתם ולא נסתכלו
בצלם דמות רשע ולא קבלו מתנות ותרגין היו לקיים
מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא,
והיאך ילדתן אמן בלא בעל אמרו פעם אחת הלכו לבית
המרחץ ונכנס לה בקובתן זרע מישרא ונתעברו וילדו
מהם ולא היו יודעים מי היה אביהם, אבל בן סירא
נודע לו מי היה אביו והיאך ילדתו אמו בלא בעילת
בעל, אמרו עליה כי בת ירמיהו היתה, פעם אחת
הלך ירמיהו לבית המרחץ ומצא שם רשעים משבט
אפרים וראה את כלם מוציאין שכבת זרע לבטלה לפי
שכל שבט אפרים באותו הדור רשעים היו שכן כתוב
בו ויעש הרע בעיני יי', וכיון שראה אותם התחיל
להוכיחם, מיד קמו עליו ואמרו מפני מה הוכחתנו חי

דרך

דרך באר שבע שלא תזה מכאן עד שתעשה כמונו׳
אמר להם הניחו לי ואשבע לכם שלא אגלה דבר זה
לעולם׳ אמרו לו והלא צדקיהו ראה לנבוכד נצאר
איכל ארגנת היה ונשבעלו בגזירת השם שלא יגלה
עליו ובטל שבועתו וכן תעשה גם אתה׳ ועתה אם
תעשה כמונו הרי טוב ואם לאו נעשה בך מעשה סדום
כשם שעשו אבותינו בעז שלהם ואם בעז היו עושין
כך׳ אנו בך על אחת כמה וכמה מיד עשה כן מרוב
הפחד והיראה מהם׳ וכמו שיצא משם התחיל לקלל
יומו שנאמר ארור היום אשר יולדתי בו ויצא ונתענה
על דבר זה רמח תעניות כנגד בל איברים שבאדם׳
ושמורה היתה טיפה של אותו צדיק עד שבאת בתו של
אותו צדיק לבית המרחץ ונכנסה בקובתה׳ ולשבעה
חדשים ילדה בן בשינים ובדיבור וכיון שילדה היתה
מתביישת מבני אדם שהיו אומרים מזנות ילדה ופתח
פיו הנער ואמר לאמו על מה את מתביישת מבני אדם
כי בן סירא אני׳ אמרה לו סירא זה מי הוא׳ אמר לה
ירמיהו ולמה נקרא סירא שהוא שר על כל השרי והוא
עתיד ליתן שם לכל שר ומלך וכשתחשו סירא וירמיהו
בנימטריא שוין אמרה לו בני אם כן היה לך לומר בן
ירמיהו אני׳ אמר לה וכן הייתי רוצה לומר אלא שנגאי
הדבר לומר ירמיהו בא על בתו אמרה לו בני והא כתי
מה שהיה הוא שיהיה ומי ראה בת יולדת מאביה׳ אמר
לה אמי אין כל חדש תחת השמש׳ מה לוט צדיק גמור
אף אבי צדיק גמור מה ללוט נעשתה באונס אף לאבי

נעשה באונס, אמרה לו תומהת אני ממך איך תדע
דברים הללו אמר לה אל תתמהי ממני שאין כל חדש
תחת השמש, והרי ירמיהו אבי כך עשה בשעה שהיתה
אמו כורעת לילד פתח פיו וקרא אבי ממעי אמו, ואמר
לא אצא עד ש יאמרו לי שמי פתח פיו אביו ואמר צא
ויקרא שמך אברהם אמר לא כן שמי, אמר לו יקרא
שמך יצחק יעקב וכן כל השבטים וכל אנשי הדור ההוא
ואמר לא כן שמי, עד שנזדמן שם אליהו זל ואמ׳ יקרא
שמך ירמיה, שבימיך יקים הקב״ה אויב שירים ידו על
ירושלם, ואתה שאמרת יקרא שמי על שמך יהא לי
משמך יהו ויקרא שמי ירמיהו, מיד יצא בדיבור אף אני
יצאתי בדיבור, מה הוא יצא בנבואה ממעי אמו שנאמ׳
בטרם אצרך בבטן ידעתיך וכו׳ אף אני יצאתי בנבואה,
מה יצא בשמו ממעי אמו אף אני יצאתי בשמי ממעי
אמי מה הוא עשה ספר באלפא ביתא אף אני אעשה
ספר באלפא ביתא ועכשו אל תתמהי מדברי אמרה לו
בני אל תדבר שלא ישלוט בך עין הרע אמר לה אין עין
הרע רשאה לשלוט בי ועתה אל תרבי עלי שאני
עושה מה שעשה אבי, ועלי נאמר רחילא בתר רחילא
אזלא וברא בתר עובדיה דאבהתי אמר לו בני מפני מה
אתה מונע אותי מדיבור, אמר לה מפני שאת יודעת
שאני רעב ואינך נותנת לי לאכול כלום, אמרה לו
והרי לך דדים אכול מאכלך ושתה משתך, אמר לה
אין לי תפץ בדדיך אלא לכי והבדי קמח בתר גנולא
ולושי לחם נקי ובשר שמן ויין ישן ותאכלי עמי ביחד

אמרה לו ומהיכן אקנה דברים אלו, אמר לה עשי בגדים
ומכרי ויתקיים בך הפסוק סדין עשתה ותמכור ואם ארז
מפרנסת אותי תתקיים בך הפסוק רבות בנות עשו חיל
את עליית על כולנה, התחילה לעשות בגדי ומוכרת,
ומביאה לו לחם ובשר שמן ויין ישן וכלכלתו שנה אחת,
ולאחר השנה אמרה הוליכיני לבית הכנסת, והוליכה
אותו לבית מלמד אחד שהיו לו שבע בנות, ישב בצדו
ואמר לו רבי למדני תורה, אמר לו עדין אין אתה בר
לימוד כי קטן אתה ואמרו חזל בן חמש שני למקרא,
אמר לו בן סירא ולא למדת היום קצר והמלאכה מרובה,
ואתה אומר לי שב ולא תלמוד עדין כי קטן אתה ואני
רואה בבית הקברות קטנים ממני מתים, ומי יודע מה
יהיה אם אחיה ואם אמות, אמר לו המלמד מפני מה
אתה מורני, ואמרו חזל כל המורה הלכה בפני רבו
חייב מיתה, אמר לו עד כאן אינך רבי ועד כאן לא
למדתי ממך כלום, אמר לו המלמד לבן סירא אמור
אלף השיב לו ואמר,
אל תתן דאגה בלבך כי רבים הרגה הדאגה, מיד
נבהל המלמד ואמר אין לי דאגה בעולם
אלא בשביל אשתי שהיא מכוערת, אמר לו אמור בית
אמר לו,
בתואר אשה יפה רבים הושתתו ועצומים כל הרוגיה,
אמר לו בשביל שגליתי לך סודי ואמרתי לך
שאשתי מכוערת, אתה אומר לי כך שמא הרע לך
שאמרתי לך סודי, אמר לו אמור גימל אמר לו,

גלה סודך לאחד מני אלף ואם רבי דורשי שלומך
. חזר ואמר לו לך גליתי סודי לא לאחר אמר לו
יעצני ממה שאומר לך כי אני רוצה לגרש את אשתי
בשביל שיש בחצרי אשה יפה ביותר אמר לו אמור
דלת אמר לו
דל בשרך מאשת חן כנגד מבשר גחלת אם לו ומה
אעשה שכל שעה ושעה שאני נכנס לביתי
היא משתטחת לפני ואני נותן בה עיני שישרה בעיני
אמר לו אמור הא אמר לו
העלם עינך מאשת חן פן תלכד במצודתה אמר לו
המלמד בני באי זה מצודה ילכד אם בשביל
כשפים שתעשה לי אני יודע שלא תעשה לי כשפים
מעולם מפני שבעלה הראשון זלדקן ואני עבדקן
אמר לו אמור ואו אמר ליה
ויי למי שהולך אחר עיניו וידע כי בני זנונים המה
ואין לו כלום בהם אמר לו אמור זין אמר לו
זלדקן ועבדקן תהי מהם כי לא תדע מה גגזר עליך
אם לו איני רוצ ליטול עצתך לפי שאני מחשב
לישא אותה ויש לה שבע בנות ולי אחת ויהיו בביתי
ויכלכלו אותי בכבוד אמר לו אמור חית
חביבין לכל אדם הזכרים ואוי לאבי הנקבות אמר
לו והלא שבע בנות יש לי ושוות ועושן כל
מלאכת ביתי והן בביתי כזית רענן וכגנה יפה והיאך
אתה אומר לי אוי לאבי הנקבות ואם אין נקבות זכרים
מהיכן באים אם לו בן סירא עני תגדומין של הבל אתה

מתנחם שכך אמרו חלל אשרי מי שבניו זכרים ואוי
לאבי הנקבות לפיכך אני אמרתי לך, ועוד בשעה
שהבת יוצאת ממעי אמה לאויר העולם שמים וארץ
וכוכבי ומזלות וכל מה שנברא בעולם מתאבלי עליה,
וכשיצא הבן לאויר העולם כל העולם שמחים, ואם
נולד בת לאדם ואתה שואל מה ילדה אשת פלוני הוא
משיבך בשפה רפה ובכובד ראש ועיניו כלפי מטה בת
ילדה, ואם זכר הוא משיבך בצחצחות בן ילדה בלשון
יפה ובמיטב הגיון ועיניו כלפי מעלה,

אם לו אמור טית אמר לו,

טמונת שוא בת לאביה מפחדה לא יישן בלילה,
מפני מה לא יישן, אמר לו אמור יוד אמר,

יישן לא יישן שומר קטן שמא תתפתה בנערותיה
ותזנה בנדה לא תזנה אם לו כל מה שאמרת
אמת אמרת שאין אדם מצטער על הבת אלא כשהיא
עומדת בבית, אמר לו אמור כף אמר לו,

כשתגשא הבת אתה מצטער עליה ביותר שמא יהיה
לה בנים שמא לא יהיו לה, וכשתזקין
שמא לא תעשה כשפים, אמר לו אמור למד אמר,

לא תישן בנעורותך ובזקנותך לא תשא אשה זקנה
שאשה זקנה מתשת כחך אעפ שאתה בחור,
ואשה בתולה מוספת לך כח וגבורה, אמר לו אמור
מם, אמר לו,

מימי אשה בתולה מחזקי ומוסיפין כח, ומימי אשה
זקנה מרים כלענה ומתישים כח סבור שהיה

בו מים ושאבם הרוח׳ אמר לו אמור נון אמר לו׳
נער עצמך מאשה רעה ושולטת עליך בלשונה כי
אשה רעה ככלבים מבולבלות ועליה דלתים
סגורים והיא רבים תתן בפיה במענה׳ אמר לו אמור
סמך אמר׳
סופר מלמד ישא בתולה ואל ישא בעולה כי מימי
הבתולה יהיו לך לבנך׳ ומימי הבעולה כבר
שאבם זר בלעדיך׳ אמר לו אמור עין אמר׳
עיניך העלם מאשה אלמנה ואל תחמוד יפיה בלבבך
כי בניה בני זנונים׳ אמר לו אמור פא אמר׳
פניך כבוש מחבירים רעים ואל תלך בדרך אתם מנע
רגלך מהם פן תלכד במצודתם׳ אמר לו
אמור צדי אמר׳
צפון בני ממונך בחייך וספנהו וליורשיך עד יום
מותך אל תתנהו׳ אמר לו אמור קוף אמר׳
קנה לך ממון ואשה טובה יראת השם׳ והרבה לך
בנים ואפילו הם מאה׳ אם לו אמור רישׁ אמר׳
רחוק משכן רע ואל תמנה בחברתם כי רגליהם לרע
ירוצו וימהרו לשפך דם וכמו כן רחם ששכניך
ואפילו הם רעים תן להם ממאכלך כי בעת עמדך לדין
יעידו עליך׳ אמר לו אמור שׁין אמר׳
שמע אדוני אל אמרי והט אזנך אל דברי שב לך
אדוני מעשות מריבה עם שכניך ואם ראית
בחביריך דבר רע אל תוציא דבתן על לשונך׳ אמר לו
אמור תאו אמר׳

תקנה לך חבובים וכל ממק ואל תניח לאשתך אנה
הוא טמק ואפילו היא טובה׳

אמר לו המלמד עליך נשתנו סדרי בראשית ׳ אם׳
לו אין כל חדש תח׳ השמש שהרי ירמיהו כך
לימד לברוך בן נריה ולא נשתנו סדרי בראשית שאמר
לו אמור אלף והוא אומר איכה ישבה בדד העיר ׳ ואמר
לו אמור בית ואמר בכה תבכה בלילה ׳ וכן כלה בא
ביתא שיש במגלת איכה ואמרו עליו על בן סירא ש
של מד ספר ויקרא ביום אחד ׳ ואמר לו המלמד עליך
נשתנו סדרי בראשית אמר לו בן סירא אין כל חדש
תחת השמש שהרי ירמיהו למדו ועוד כתיב ובניהו בן
יהוידע בן איש חי ׳ חי כתיב וקרינן חיל וכי כל העולם
מתים והוא חי אלא שהיה חי בתורה שלמד ספר תורת
כהנים ביום אחד ׳

ואמרו עליו על בן סירא שאותדה שנה למד ספר
תורה כלה׳ לשנה שנית למד מקרא ומשנה
ותלמוד הלכות ואגדות ׳ לשנה שלישית למד דקדוקי
תורה ודקדוקי סופרים ׳ לשנה רביעית למד קלות
וחמורות תקופות וגימטריאות ׳ לשנה חמישית למד
שיחת דקלי׳ שיחת מלאכי השרת שיחת שדי׳ ומשלות
שועלים ׳ לשנה ששית למד ספרא וספרי ותאנא דבי
אליהו ׳ לשנה שביעית לא הניח דבר גדול ולא קטן
שלא למד ׳

בא וראה כמה היתה חכמתו של בן סירא שהיו
מביאין לו מאה של חטים והיה אומר להם

חשבו חטים של סאה זו ותמצאו בו כך וכך גרגרים
בחשבון עד שיצא שמו בכל העולם, עד ששמע נבוכד
נאצר מלך בכל חכמתו וממי שמע מחכמיו, וכששמעו
חכמיו חכמתו אמרו אוי לנו ווי לנו שעכשו יאבדנו ג
נבוכד נאצר ולא נלשינהו למלך וישלח אחריו ונשלהו
דבר קשה מדעתינו שלא מדעתו ואם לא ישיב לנו
תשובה וגהרגהו וכן עשו הגידו למלך ושלח אחריו אמ׳
להם ומה אתם רוצי׳ לשואלו אמרו לו מה הוא אוי ונהי
אם ידע מוטב ואם לאו נהרגהו הלכו אחריו אף רוכבי
סוסים כולם מקוטעי אצבע ועוקרי אילנות אמרו כולם
פה אחד למלך אדוננו אם תרצה לשגרנו בכל העולם
גלך ואל תשלחנו לאחד מחכמי ישראל שלא יעשנו
כמו שעשה אלישע לגדודי אתם כתב להם את חית
השדה נתתי לו לעבדו כאשר יאמר לכם אתם לכו
אמרו לו סימן זה שהבטיחני אלהיו ויבא עמכם וכתב
להם באגרת כשבאו אליו והראוהו האגרת אמר להם
בן סירא לא שיגר אתכם בשבילי אלא בשביל ארגנת
אחד שיש לי מיד נטל ארגנת וכתב על ראשה הרי זו
מחית השדה ויעבוד לך אם׳ היאך שער זה מנולח כקלף
אם׳ אין זה כברזל או כדבר אחר אני רואה בשרו בתוכו
וקלף לא יתכן שיהיה בשרו בתוכו ולא הידה יודע איך
הוא עשוי מיד שיגר אחריו גדוד אחד ושלח לו בכתב
אם לא תרצה שתבא בכבודי בוא לכבוד הארנב׳ שלך
מיד נתרכך ונתרצה בדבר והלך אצלו וכשבא אליו אז
הידה בן שבע שנים מיד נקבצו כל חכמיו של נבוכד

נאצר אליו התחילו שואלין אותו׳ אמרו לו מהו אוי
ונהי אמר להם כששמעתם עלי הרי לכם אוי ועתה אם
אהרוג אתכם הרי לכם נהי אמרו לו פרש לנו בטוב
מהו נהי ומהו ווי שני ווין בו ופירושן כשילך אדם ויגע
בכלב ויחזיק באזנו ווי לו בודאי ועד שלא ינצל מנחש
אם יבא עליו אריה אז הרי אוי ונהי כשמעם פחדו ו
והעבירו הדברי׳ ואמר אין אנו יודעים מה תאמר הראינו
ווי ונהי בעינינו מיד הלך ונטל קרסטל שהיה לו שני
פיות והלך ותפש שלשה נחשים ושלשה עקרבי׳ ושם
העקרבים בפי התחתון והנחשים בפי העליון וסתם
הקרסטל ובא לפני המלך ואמרו לו חכמיו מה יש
בקרסטל אם׳ להם ראו מיד שם אחד מהן ידו בקרסטל
בפי הראשון ומשש נחשים אמר ווי מה זה׳ שם ידו
בפי התחתון והכהו עקרב אמר ווי ונהי אמר להם בן
סירא הרי ידעתם ווי ונהי וראיתם אותו בראותם כן מיד
פחדו וזעו ורעדו ונפלו על פניהם׳ אמר להם המלך
התניתם עמי שאם לא ידע ווי ונהי תהרגוהו הרי ידע
ווי ונהי המשפט אש׳ שפטתם עליו שיהרג עתה חייבי׳
אתם בהריגה׳ אמרו לו יעשה המלך לעבדיו מה
שירצה מיד מסרם לבן סירא אמר להם והלא לא
אמרתי לכם כלום אתם הכאתם אותי אלא בשביל ווי
ונהי מיד נטלם תרקם בגוב אריות וסתו בא ווי ונהי אז
נטל המלך לבן סירא והושיבו בכסא זהב וקבע כתר
בראשו׳ אמר לו המלך אני אמליכך שאתה ראוי
למלכות׳ אמר לו אדוני איני רוצה שאני קטן ולא

ראוי לי שאמלוך על ישראל שאיני מזרע דוד אמר ליה
יואש בן שבע שנים מלך׳ אמר לו הוא היה מורע
המליכה אמר לו הואיל ולא תרצה שב עמי במלכות׳
שאני רוצה לשאלך כל דבר שיש בלבי שאני רואה
בעולם ואיני יודע אמר לו אדוני כל מה שאתה רוצה
שאל ואני אפרש לך כל מה שתאמר אז שאלו שתים
ועשרים שאלות וחזר לו שאלתו׳ ואלו הן בתחלה אמר
לו בעד הארנבת איך גולחת ראשה אמ׳ לו בסם ובסיד
אמר לו ומה טיבו אמר לו תגלחת מגלחת השער אמר
לו ומה שמו אמר לו תגלחת נסב סיד והוא סיד בזרניך
וזה הדבר בימי אמך בדא אותו שלמה מלבו בחכמתו
כשבאה אמך מלכת שבא אל שלמה והביאה לו דורון
לראות חכמתו ישרה בעיניו ובקש לשכב עמה ומצאה
כולה שער והביא סיד וזרניך וברר הסיד ביד רגלא ו
ושחק הזרניך וערבם במים ונעשה נס בסיד תגלחת
ומשחה ורחצה ונשר שערה ובא עליה באותה שעה
אמר לו לא האמנתי לדברי׳ עד שראיתים בעיני׳ אמר
לו מאין תדע אמר לו נביא אני והקבה מגלה לי כל
סתום׳ אמ׳ לו אם כן אמת מה שאמרת לי ספר אילנות
שבגני אמר ליה שלשים מיני אילנות היו בגנך עשרה
מהם נאכלין בכל שהם ואלו הן׳ תפוחים׳ תאנים׳
שקמים׳ אתרוגין׳ ענבים׳ ספרגלים׳ אנסים׳ בטני׳
פלפלין׳ ולימוניא׳ הוא לשון ישמעאל שעושי׳ מלוחין׳
ועשרה מהם נאכלין מה שבפני׳ ומה שבחוץ נשלכין
ואלו הן רמונים׳ אגוזים׳ שקדים׳ פסתקין׳ סנובדין׳

מורלין, קלפילין, מנגרין, קרומין, ושמן בלשון ערב
גוז לוז פסתק בנדוק שהבלוט דומן צנובר בלוט עשר׳
מהם נאכלין מה שבחוץ ואלו הן תמרי, זיתי, חרובי,
פירסקין, עזרדין, שזופין, אתוכין, גדגדניו, חורתי׳,
עלוסים, אמ׳ לו ומי נטעם אמ׳ לו אדם הראשון לקחם
מן עדן ולא יצא עד שלקחם משם ברשות הקב׳ גם
לקח עמהם כל מיני בשמים ומיני רפואת אחרי שלשי׳
מינים אמר לו ראית אותם בגני או הוגד לך אמר לו
סתום עיני אם תרצה וצא עם חיילותי ועשה לך גדודי
ואגיד לך באי זה גדוד אתה ועשה כן סתם עיניו ושם
איש נאמן עמו עבר גדוד ברעש ובקולות עד שהיתה
הארץ מרעשת, אמר לו אותו נאמן שעמו המלך בזה
הגדוד הוא אמר לו לאו, עבר גדוד אחר ברוב קולות
ובו פרשים מרצין מכל צדדין אמר האיש הנאמן המלך
בזה הגדוד אמ׳ לו לאו עבר גדוד שלישי בהלולי׳ ובכל
מיני זמר אמר לו יש כאן אמר לו לאו עבר גדוד רביעי
בשתיקה ואפי׳ קול רגלי סוסים לא נשמעו אמר
דקה אמר לו יש כאן אמר לו הין, אמר לו המלך
הודיענו מאין תדע זה סוד גדול אמר לו אתה נתגאית
במלכותך כל כך ודמית עצמך להקב׳ שנאמר והנה
י׳ עובר בקול דממה דקה שם נראה מלך מלכי המלכי׳
יושב על כסא רם ונשא אמר לו תשוניני לאלהיך אמר
לו אינך שוה לו אבל מנאותך ורוב זרונך דמית למלכו׳
הקב׳ ולכך יש עליך תרועה אמ׳ לו ואם תרועה עלי איך
נשאני וגדלני בעולם ומסר הכל תחת ידי אמ׳ לו הקב׳

אם רוצה להשפיל אדם קודם יעלהו ואח"כ ישפילהו
שנאמר אם תגביה כנשר מיד אמ' לו אם תהיה לי ותתן
ותקח את בתי לאשה אמליכך במקומי אמר לו אני בן
אדם ואיני יכול לישא בהמה שנאמ' אשר בשר חמורים
בשרם וגו' כששמע המלך שהיה מקלל ומחרף ומנדף
לאומות העולם תרה לו מאד אמר לחכמיו הגידו לי
דבר שנאכילהו לו בסתר וימות' אמרו לו אין אנו
יודעין מיד הרגן ואמר לבן סירא אשאלך דבר והודיעני
ואתן משקל ראם כסף וזהב עד לאין חקר' יש לי
אוהב ואני שונאו והוא אוהבני וארצה להרגו בדבר
שאינו יודע בו במאכל יאכלהו וימות' מיד הבין בן
סירא שהוא רוצה להרגו אמר לו אמשול לך משל'
היה סוס נאה לנמרוד עד לאין די' אמרו לו הסוסים
תן לנו ראשך לתתכו ונתן לך בית מלא תבן ושעורים'
ידע הסוס מה הדב' שהן מבקשין לעשות לו שהיה פקח
אמר להם שוטים אם אתן את ראשי לכם לחותכה מי
יאכל התבן והשעורים' כך אתה מבקש להרגני ואם
תהרגני מי ישול משקל ראם כסף וזהב ומי יאכלם'
אמר לו חי כמוש לא אהרגך' אמר לו אני מספר לך'
אמר לו תן לו עשרה ימים ויאכל חלמוני ביצים בלא
מלח וימות' אמר המלך בלבו שקר ידבר' הביא אדם
ואכילהו ומת' אמר לו המלך אכול לפני כך ואניחך'
אמ' לו כל מה שתעשה בידך איני יכול לאוכלו' אעשה
אני ואוכלם' מה עשה שם מלח בסתר והיה אוכל
שלש ימים' אמר לו למה שקרתני אמר ליה עשיתי

צהם קלשיאורת שחקתי מעט ושמתי בהם מיד הלך
ועשה לו וחלה ׳ אמר לו רפאני כתב לוקמיע ונתרפא ׳
אמר לו למה בקשת להורגני אמר לו כך אמר משל
הקדמוני מרשעים יצא רשע אקדים קטול לטאן דבעי
למקטלך מיד חלה בנו הקטן אמ׳ לו המלך רפא לבני
ואם לאו אהרוג אותך מיד ישב וכתב לו קמיע בשם
טהרה וכתב שם המלאכים הממונין׳ לרפואה בשמותם
ותבניתם ודמותם וכנפיהם וידיהם ורגליהם וכשראה
נבוכד נאצר בקמיע אמר לו מה אלו ׳ אמ׳ לו המלאכים
הממונים לרפואה ׳
סנוי ׳ סנסנוי ׳ סמנגלף ׳ וכשברא הקב׳ה אד׳ הראשון
יחיד ׳ אמר לא טוב היות
האדם לבדו ברא לו אשה מן האדמה כמותו וקראה
לילית ׳ מיד התחילו מתגרין זה בזה ׳ אמרה היא איני
שוכבת למטה והוא אומר איני שוכב למטה אלא
למעלה שאת ראויה למטה ואני למעלה אמרה לו
שנינו שוין לפי ששנינו מאדמה ולא היו שומעין׳ זה לזה
כיון שראתה לילית ׳ אמרה שם המפורש ופרחה באויר
העולם ׳ עמד אדם בתפלה לפני קונו ׳ ואמר רבונו של
עולם אשה שנתת לי ברחה ממני ׳ מיד שגר הקב׳ה
שלשה מלאכים הללו אחריה להחזירה ׳ אמר לו
הקב׳ה אם תרצה לחזור מוטב ׳ ואם לאו תקבל על
עצמה שימותו מבניה בכל יום מאה בנים עזבו אותה
והלכו אחריה והשיגוה בתוך הים במים עזים שעתידין
המצרי׳ למות שם ׳ וספרוה דבר יי׳ ולא רצתה לחזור ׳

אמרו לה אנו נטביעך בים אמרה להם הניחוני שלא
נבראתי אלא להחליש התינוקות כשהן משמנה ימים
מיום שיולד אשלוט בו אם היה זכר ׳ ואם נקבה מיום
ילדותה עד עשרים יום ׳ וכששמעו דבריה הפצירו
לקחה נשבעת להם בשם אל חי וקיים שכל זמן שאני
רואה אתכם או שמכם או תבניתכם בקמיע לא אשלוט
באותו התינוק ׳ וקבלה על עצמה שימותו מבניה מאה
בכל יום ׳ לפיכך בכל יום מתים מאה מן השדים ולכך
אנו כותבים שמותם בקמיע של נערים קטנים ורואה
אותם תוכרת השבועה ומתרפא הילד לאחר ימים אמר
לו המלך יש לי בת אחת ומתעטשת בכל שעה אלף
עיטושים רפא אותה אם לו שגרה לי בבקר עם סריסיה
וארפאנה בבקר באה אליו עם סריסיה כשראה אותה
התחיל לכעוס אמרה לו למה הכעסת אמר לה אניך
גזר לי שאעטוש אלף עטושים לפניו למחר ומחרתים
ואפחד שמא ימיתני והמתין עלי שלשה ימי׳ ולא אדע
מה אעשה אמרה לו אל תדאג בזה אני אלך במקומך
ואעטוש לפניו אלף עטושים בשבילך ובשבילו אם לה
הואיל וכך הדבר שבי עמי שלשה ימים ואל תעטוש
בהם ויהיו מוכני׳ ליום השלישי מיד כל שעה שבא לה
העיטוש היתה עומדת ברגליה ומחרבת בין עיניה כאש׳
אמר לה וסובלת עצמה וסוגרה את פיה מעט מעט
ונפסק ממנה העיטוש כלל לאחר שלשה ימים לא יצא
מפיה עיטוש ליום השלישי לקחה לאביה ואמר לה׳
לכי עשי לאביך אלפים עטושים באה לפניו ולא

יכולה לעטוש אפי׳ פעם אחת מיד עמד ונשקו התחיל
לשואלו שאלות ׳ אמר לו למה נבראו עטושים אמ׳ לו
אלולי עטושים היה אדם נתרז בבגדיו וכשידע אדם
שעטושין באין עליו ילך ויעשה צרכיו שלא יבא לידי
בושה וישב בבגדיו מטונפים אמ׳ לו למה בכל גופו של
אדם בכל גומא שתי שערות ובראשו בכל גומא שער
אחת אמר לו ברא הקב״ה בראש כל גומא שער אחת
ואם בראו שנים בכל גומא שתי עיניו היו מחשיכות וכך
העולם אם היה יורד שני טיפין במטר בגומא אחת נחרב
העולם והיה יותר מהמבול ובמקום שברא הקב״ה נגע
ברא אצלו רפואתו ׳ אמר לו אשריך בני שגילה לך
הקב״ה כל כך אמר לו מפני מה נבראו יתושין בעולם
שאינן מתקיימין בעולם אלא יום אחד בלבד ויאבדו
ויבראו אחרי׳ אמר לו בזכות יתוש אחד שעתיד ליפרע
מן טיטוס הרשע והנשארים לחיות בהם בני העורבים
כשיצאו מן הבצי׳ יצאו לבינם ויברחו אבותיהם ויניחום
ויקראו עליו שנאמר לבני עורב אשר יקראו ויביא להם
יתושים בפיהם ויאכלו ויחיו בהם שלשה ימים ולאחר
שלשה ימי׳ ישתיירו ויחזרו אבותיה להם והקב״ה מקדים
רפואה למכה אמר לו מפני מה הקב״ה ברא בעולמו
צירעין ועכביש שמפסידין ואין בהן הנאה אמר לו פעם
אחת היה דוד מלך ישראל עה״ יושב בגנו וראה צירעה
אוכלת עכביש ובא שוטה ובידו עץ והיה מגרשם אמר
דוד לפני הקב״ה רבונו של עולם מה הנאה בלו שבראת
בעולמך צירעה אוכלת דבש ומשחתת ואין בה הנאה

עכביש יארוג כל השנה ולא ילבשנו שוטה חסר מזיק
את הבריות ׳ ואינו יודע יחודך וגבורתך ואין בו הנאה
לעולם ׳ אמר לו הקב"ה דוד מלעיג אתה על הבריות
תבא שעה ותצטרך להם ותדע למה נבראו ׳ וכשנתבא
במערה מפני שאול המלך שלח הקב"ה עכביש וארגדה
על פי המערה וסגרה אותו בא שאול וראה ארוג אמר
בודאי לא נכנס אדם הנה שאם נכנס היה קורע הארוג
לקרעים והלך ולא נכנס לשם וכשיצא דוד וראה ה
העכביש נשקה ואמר לה ברוך בוראיך וברוכה את
רבונו של עולם מי יעשה כמעשיך וכגבורותיך שכל
מעשיך נאי ולפני אכיש עשה עצמו שוטה לפני אנשיו
והיתה בת אכיש שוטה ומשוגעת כיון שהביאוהו אליו ׳
אמר לקם מלעיגי אתם אותי בשביל בתי שהיא שוטה
הבאתם זה אלי או שמא חסר משוגעי אני מיד הניחוהו
וברח והודה לה על מעשיו שכל מה שברא בעולם יש
בו הנאה ובזמן שמצא דוד לשאול שוכב בצהרי והיה
אבנר שוכב בפתח ראשו בפתח אחר ורגליו בא ונכנס
מבין רגליו והיו רגליו זקופות ונטל צפחת המים וכשבא
לצאת מבין רגליו ופשט אבנר רגליו וכסהו ובם והיו
עליו כשני עמודים גדולים ובקש רחמים מיי ואמר אלי
אלי למה עזבתני באותה שעה עשה לו נס ושלח לו
צרעה ונשכה רגלי אבנר חקפן ויצא דוד ושבח להקב"ה
ולא ראוי לכן אדם להלעיג במעשה האל אמר גבוכד
נאצר לכן סירא השור מפני מה אין לו שיער בושטמו
אמר לו כשהיו ישראל ויהושע מסובין ליריחו להפילה
היה

היה יהוש׳ בריא הביאו לו סוס וחמור ופרד לרכוב ומתו
כולם תחתיו והביאו לו שור וסבל אותו וכשראה כן
נשקו בחוטמו ולפיכך אין לו שער אמר לו מפני מה
אתה אוכל העכבר יותר מכל השרצים אמ׳ לו בתחלה
אתה ועכבר חברי׳ היו פעם אחת הלך העכבר והלשין
לאתה להקב״ה אמר לו רבונו של עולם אני ואתה
נשתתפנו ואין לנו מה לאכול אמ׳ לו אתה הלשנת את
חבירך כדי שתאכלנו עתה הו׳ יאכל אותך ואתה תהיה
לו מזונות׳ אמר לו רבונו של עולם ומה עשיתי׳ אמר
לו אי שרץ טמא והלא למדת משמש וירח שהיו שוין
בקומה ובתואר ועל שהלשינה הלבנה לשמש וחסרתי
ממאורה והוספתי לשמש׳ כן גם אתה הלשנת על
חבירך שתאכלנו לפיכך הוא יאכל אותך׳ אמר לו
רבונו של עולם אם כן נאבד אני וזרעי׳ אמר לו אני
אשאיר לך פליט כמו שעשיתי לירח׳ מיד הלך העכבר
ונשך התתול בראשו וקפץ התתול והשליך העכבר
בארץ ונשכו ומת׳ באותה שעה נפל אימת התתול
בעכבר ולפיכך יאכלנו׳ אמ׳ לו מפני מה ישתין החמור
בהשתנת חבירו ומריח צואתו אמר לו כשברא הקב״ה
כל בריה אמר חמור לסוס ופרד בריה יש לה ריוח ואנו
עמלין לדורי דורי׳ ואין לנו ריוח נתפלל לקונינו שיתן
לנו ריוח ואם לאו נבטל לזרעינו התפללו ולא נענו
אבל אם להם כשיהיו מימי רגלי׳ שלהם נהרות ושתני׳
בהם ריחים וריח צואתכם כריח בשמים או אתן לכם
שכרכם ולכך הם מריחים ומשתינים אמר לו ולמה יש

שנאות בין כלב לחתול אמר לו כשנברא הזה תול הלך
ונשתתף עם הכלב והיו שניהם צדין ואוכלין בא להם
זום אחד ושני ושלישי ולא מצאו כלום לאכול אז אמר
הכלב לחתול עד מתי אנו יושבין רעבים לך אתה אצל
אדם הראשון ושב עמו בביתו ותאכל ותשבע ואני אלך
אצל שקצים ורמשים ונמצא כלום ונאכל ונחיה אמר
חתול לכלב נשבע שניגנו שלא נלך לאדון אחר אם לו
בטוב אמרת מיד נשבעו שניהם והלך חתול לבית אדם
הראשון ומצא עכברים ואכל ושבע והנשארים ברחו
מלפניו כשראה כן אדם אמר רפואה גדולה שלח לי
הקב"ה מיד הושיבו בביתו והאכילהו להם והשקהו מים
אז מד"ע עשה הכלב הלך אצל זאב אמר לו אלך עמך
הלילה ואלין אמר לו היין הלכו במערה שניהן ושכבו
שמע הכלב קול צעדת רגלי של חיות מיד הקיץ לזאב
ואמר לו שמועת לסטין אני שומע אמר לו צא אתה
לגרשם עמדו עליו להרגו ברח והלך אצל הקוף וגרשו
והלך אצל הכבש קבלו ושכב עמו שמע שמועת
רגלים אמר הכלב לכבש שמועת לסטי אני שומע אמר
לו צא אתה ויצא הכלב והיה נובח אמרו הזאבים כבש
לשם הלכו ומצאוהו ואכלוהו וברח הכלב ממלון למלון
ולא מצא מנוחה כלל מיד הלך לאדם הראשון קבלו
ושכב עמו במלון ובחצי הלילה אמר הכלב לאדם קול
רגלים אני שומע מיד עמד אדם וגטל הרומח והלך עם
הכלב ורדפו לחיות עד שהבריחום מלפניהם וחזרו
שניהם ביחד אמר אדם לכלב בוא עמי לביתי ותדור

עמי ותאכל ממאכלי ותשתה ממשתיי והלך עמו כ
כששמע התול קולו של כלב יצא לקראתו אמ׳ לו מפני
מה באתה עמי אמר לו אדם הביאני׳ התחילו לעשות
מריבה אמר אדם לתתול למה תריב עמו אני הבאתיו
שראיתיו ערום כולו לב אמ׳ לו אל תדאג היה גם אתה
עמי כמנהגך אמר לו אדוני גנב הוא׳ יפה לדור עם
גנב׳ אמר התול לכלב למה הפרת שבועתך׳ אמר לו
לדירתך לא אבוא לא אוכל מה שיש לך אני לא אזיק
לך כלום לא שמע ממנו אז התחילו מריבין כשראה
הכלב כן מיד ברח לביתו של שת וישב עמו והיה הכלב
מבקש לעשות שלום עם התתול ולא רצה התתול׳
ומאותו העת עד היום הזה הם במריבה וכמעשה אבות
יעשו בני׳ בין חיות בין בהמות בין אדם ועליה׳ מושלי׳
רחילא בתר רחילא אזלא׳ אמר לו מפני מה הכלב
מכיר את קונו והתתול אינו מכיר׳ אמ׳ לו כל מי שיאכל
ממה שאכל העכבר שוכח תלמודו׳ התתול שאוכל
עכבר עצמו על אחת כמה וכמה שאינו מכיר קונו אמר
לו מפני מה תפירדה בפי העכבר אמר לו בימי המבול
נכנסו בתיבה שקצים ורמשים זכר ונקבה׳ פעם אחת
ישב עכבר עם נקבתו אצל התול׳ אמר התול זוכר אני
שאני אוכלו וארע זרעו מותר לי שאכלנו מיד הלך
לאוכלו ברח העכבר והי׳ מבקש נקב להחבא ולא מצא
מיד נעש׳ לו נס ומצא נקב ונכנס שם בא התול ל הנקב
ורצה להכנס אחריו ולא הי׳ יכול לפי שהנקב קטן
הכניס ידו להוציאו פתח פיו העכבר ומשך לחיין ב

בצפורניו ונקרע מפיו למטה כחצי זרת כשהלך דתול
יצא העכבר מן הנקב והלך לנח ואמר לו איש צדיק
עשה עמי צדקה ותפוד לחיי שקרע לי חתול אויבי ׳
אמ׳ לו לך הבא לי שערֹמזנב החזיר והוליך לנח ותפר
ועד עתה נראית התפירה ׳ אמר לו מפני מה העורב
והלך ברקידה אמ׳ לו פעם אחת ראה עורב ליונה הולך
בטוב הליכה יפה יותר מכל העופות ׳ ישר בעיניו
הליכת יונה ׳ אמ׳ בלבו אלך גם אני כמותה והיה משבר
עצמיו בהליכה והיו העופות משחקין בו נתבייש העורב
ואמר אחזור להליכתי הראשונה בא לחזור ולא הידה
יכול אלא שכח הליכתו הראשונה והיה כמרקד ולא
עלתה בידו לא הליכה ראשונה ולא אחרונה ועליו
נמשל המשל המבקש בידו יותר נמצ׳ בידו מעט כך הוא
לא נשאר בידו כלום ׳ אמר לו ומפני מה העורב מזריע
מפיו ׳ אמר לו נחלקו בו חכמי ישראל יש אומרי׳ מפני
ששימש בתיבה נעשה משונה וכן הכלב ננזר שיהא
נקשר בשמושו ׳ ויש מי שאומר מפני שהוא רשע וגנב
ומזיד לפיכך נשתנה מכל הבריות בא חכם אחד ואמר
לחכמים שנחלקו אני אקיים לדבריכם ׳ אמר בתיבה
כשרצה נח לשלחו לראות הקלו המים הבריח עצמו
מלפני נח וכנגס תח׳ כנף הנשר שלא ישלחו נח בקשו
אחריו ומצאוהו תחת כנף הנשר אמר לו נח רשע צא
מן התיבה וראה אם נתמעטו המים מעל הארץ ׳ אמר
לו מכל העופות לא מצאת אלא אותי ׳ אמר לו אין לי
רשות לשלח אלא שנים שתחלת שמם ע׳ עורב יונה ׳

אמר לו ולמה עורב ולא נשר ויונה׳ אמר לו מפני שיש
עיר אחת ושמה ע״י ועתידין יושבידה להרוג יאיר שאסר
עורב והתיר יונה׳ אמר עורב לנח בעזות מצח לא
תשלחני אלא לחרגני ולבוא על אשתי ובעבור זה כל
מה שהכנסת בתיבה שנים שנים ואני זוג מיד קללו נח
ואמר לו בדבר שאתה מוציא שם רע יעלי תקלה כי
לעולם לא תבא על נקבתך אלא בפיך ועגו כל החיות
שבתיבה ואמרו אמן׳ אמר לו עורב למה קללתני דין
יש לי עליך אמר לו מפני שאתה זונה ושוטה וחושד
כשרים׳ אמר לו רשע עם אשתי שהיא בדמותי בצלמי
ומותרת עלי לא אזקק להּ ועם נקבתך שאינה בדמותי
אדרבה גם אסורה לי איך אזקק׳ אמר לו ולמה אמרת
לי ענה אתה אל בודאי זונה אתה כדבריך ולא הוצאתי
עליך שם רע ומאותו העת העורב שמש בפיו לפי ש
שקללו נח אל מפני מה כל דמויות שבעולם ביום ועוף
מדמות שועל שאינו בים׳ אמר לו מפני שהוא מקור
וכשיצר הקנה מלאך המות וראה הבריות׳ אמר לי
רבונו של עולם תן לי רשות להרגם׳ אמר לו יש לך
רשות על כל הבריות חוץ מדורו של מלחם העוף
לא יטעמו מות׳ אמר לו רבונו של עולם הפרידם מפני
שהם צדיקים שלא ילמדו מנהג הבריות ויחטאו לפניך
ולא יטעמו טעם חטא מיד נתן לו רשות ובנה להם עיר
גדולה והכניסם לשם וחתם בדלתה של אותה העיר
ואם גזירה ננזר שלא ימשול בכם חרבי ולא חרב אחר
ולא תטעמו טעם מות עד סוף כל הדורות אחר כך חזר

לפני הקב"ה אמר לו השלך בים מכל הבריות זוג זוג
והנשאר תמשול בהן מיד עשה כן והיה משליך בים
מכל מין זוג והשקיע בים כשראה כן השועל מה עשה
מיד עמד והיה בוכה אמר לו מלאך המות למה תבכה
אמר לו על חבירי שהשלכת בים אמר לו והיכן חבירך
מיד עמד השועל על שפת הים וראה מלאך המות צלו
של שועל בים וחשב שהשליך זוג חוץ ממנו וא"ל לך
מהנה מיד ברח השועל ונמלט. פגע בו החולד וספר
לו מה שנהיה ומה שעשה הלך גם החולד ועשה כן
ונמלט. לאחר שנה קבץ לויתן כל הבריות שבים
ונחסרו השועל והחולד שלא נכנסו בים שלח בעדם
וספרו לו מה עשה שועל ונמלט הוא וחולד בחכמתם
ואמר לו שהוא חכם ביותר וכששמע לויתן בעדו שהוא
דעתן קינא בשבילו ושלח אחריו דגים גדולים וציום
לגנוב דעתו ולהביאו אליו. הלכו ומצאוהו משייל
לשפת הים בראות השועל הדגים שמשתקים בשפת
הים תמה ונכנס ביניהם כשראוהו שאלוהו מי אתה אל
אני שועל אמרו לו והלא לא תדע שכבוד גדול בא לך
ובעדך באנו אמ' להם ומהו אמרו לו לויתן חולה ונוטה
למות וצוה שלא ימלוך במקומו לא שועל לפי ששמע
שאתה חכם ומבין יותר מכל הבריות ובוא עמנו שאנו
שלוחים ובאנו לכבודך אמר להם ואיך אוכל ליכנס
בים ולא אמות אמרו לו תרכב על אחד ממנו ויוליך לך
למעלה מן הים ולא יגע בך הים אפי' בקצה רגלך אפי'
טפה אח' עד שתגיע למלכו ונורידך ולא תבין ותמלוך

בכולם, ותהיה מלך ותשמח כל ימיך ולא תצטרך עוד
לבקש מאכל ויפנעו בך חיות רעות גדולי ממך ויאכילוך,
כששמע דבריהם האמין להם וחכב על אותם והלכו
בו ביום ביקש שבאו עליו גליים התחיל להצטער הלך
דעתו ממנו ואמר אוי לי מה עשיתי שחקו עלי הדגים
כנגד כל השחיקות ששחקתי אני על הבריות ועתה
נפלתי בידם ואיך אנצל מידם אמר להם מעתה באתי
עמכם וברשותכם אני אמר לכם האמת מה אתם רוצים
אותי, אמרו לו נאמר לך האמת לויתן שמע שמועתך
שאתה חכם ביותר ואמר אקרע בטנו ואוכל את לבו
ואתכם אמר להם ולמה לא הגדתם לי האמת והייתי
מביא עמי את לבי והייתי נותנו למלך לויתן והיה מ
מכבדני ועתה ברע אתם הולכים אמרו לו לבך אינו
עמך, אם להם לאו שכך מנהגנו שנניח לבנו במקומנו
ואנו נלך מכאן ומכאן ואם נצטרך לו נקחנו ואם לאו
יהיה במקומנו אמרו לו ומעתה מה נעשה אמר להם
מקומי ומלוני על שפת הים אם תרצו תחזורוני למקום
שלקחתם אותי ואקח את לבי ואבוא עמכם ואתן אותו
ללויתן ויכבדני ולכם יכבדו, ואם תוליכוני כך בלא
לבי יכעוס עליכם ויאכל אתכם ואני לא אפחד כי אומר
לו אדוני לא ספרו לי מקוד, וכאשר ספרו עליך אמרתי
להם חזרו עמי ואקח את לבי ולא רצו, מיד אמרו
הדגים בטוב הוא אומר אז חזרו עד המקום שלקחוהו
משם לשפת הים וירד מעל הדג והיה מרקד ומשליך

עצמו בחול ומשוחק אמרו לו במהרה קח את לבך וגלגל
אמר להם שוטים לכו אם לא היה לבי עמי לא נכנסתי
עמכם לים או יש לך פחיה שמהלך ולבו אין עמו אמרו
לו שחקת בנו אמר להם אי שוטים אני למלאך המות
שחקתי כל שכן אתכם מיד חזרו בבושה וספרו לו אמר
להם באמת הוא עתים ואתם פתאים ועליכם נאמר כי
משובת פתאים תהרגם ואכלם׳ ומאותו העת כל מין
מכל הבריות אפילו מאדם ואשתו בים חוץ מן השועל
וחולדה שאינ׳ בים אמ׳ לו מפני מה מלאך המות שולט
בכל הבריות חוץ מדורו של מלחם העוף׳ אמר לו ולא
דורו של מלחם העוף בלבד אין מלאך המות שולט בם
כי אם דורו של יונדב ויש אומרים אנשים מבני אדם
גכנסו בחיים בגן עדן אמר לו מי הם אמר לו׳ חנוך׳
וסרח בת אשר׳ ובתיה בת פרעה׳ וחירם מלך צור׳
ואליעזר עבד אברהם׳ ועבד מלך הכושי׳ ועבדו של
רבי יהוד׳ ויעבץ׳ ורבי יהושע בן לוי׳ וכל זרע יונדב׳
חרש מלחם העוף׳ אמר לו ספר לי למה נמלטו אלה
ממלאך המות׳ אמר לו אני אספר לך חנוך לפי שהיה
צדיק בדורו שלא היה כמהו והוא חי בגן עדן׳ אליעזר
עבד אברהם הוא בנו של חם בן נח וכששמע קללת
אביו מסר עצמו לאברה׳ והיה צדיק והוא בגן עדן׳ סרח
בת אשר בעבור שאמרה ליעקב יוסף חי׳ אמ׳ לה יעקב
זה הפה שבשרני על יוסף שהוא חי לא ישעום טעם מות׳
בתיה בת פרעה׳ לפי שגדלה משה רבי׳ מקשנותו שלא

יאמרו ומה היה שפרח בגן · ועבד מלך הכושי שהציל
את ירמיהו מבור המטיט · ועבדו של רבי יהודה הנשיא
על שהיה צדיק עניו ושפל רוח · ויעבץ גם הוא בגן עדן
לפי שהיה צדיק מכל דורו · ור׳ יהושע בן לוי שהיה גם
הוא צדיק גמור ואהוב למלאך המות פעם אחרת אמר
למלאך המות הראני גן עדן אמר לו בשמדה הלך עמו
בדרך · אמר לו מפתח אני ממך שמא תהרגני בחרבך
שלא ברצונך · אם תאהבני ותרצה שאבוא עמך תן לי
סכינך בידי עד שאלך עמך ותראני גן עדן בטוב עד
שאסתכל בחדריו מן השער אמר לו בטוב מיד הוליך
אותו · מה עשה רבי יהושע עמד בפתח גן עדן התחיל
לראות וקפץ פתאום ונכנס לגן עדן · גם היה סכינו
של מלאך המות בידו והיה בידו שבעה שנים עד שאמר
לו הקב״ה יהושע בן לוי דבר גדול עשית השב למלאך
המות סכינו וכשקפץ מלפני מלאך המות ונכנס לגן
עדן צעק מלאך המות צעקה גדולה ורצה להחריב
העולם ושתקו הא ולאו׳ שבע שנים החזירה לו · חירם
מלך צור הכניסו הקב״ה לגן עדן לפי שבנה בית המקד׳
והיה מתחילה ירא אלהים ונעשה חי בגן עדן אלף שנים
ואחר כך נתגאה ואמר אל אני שאמר בן אדם אמור וגו׳
לפיכך נטרד מגן עדן ונכנס בגיהנם · דורו של יונדב
בן רכב מפני שכתב כל הדברים שבספר ירמיה והיה
צדיק ומוכיח לישראל והוא חי בגן עדן ודורו · של מלחם
העוף כשאכלה חוה מעץ הדע׳ ונתנה גם לבעלה ואכל

עמה׳ קנאה בשאר הבריות והאכילתם לכל ראתה
למלחם העוף ואמר לו אכול מזה ממה שאכלו חבירך
אמר לה לא די לכם שחטאתם לשם יתברך וגרמתם
לאחרים שימותו אלא באתם אלי שתשיאוני להפר
צווי הקבה ואוכל ואמות איני שומע ליך ואז הוכיחה
לחוה ולכל הבריות׳ יצתה בת קול לאלהר ואמר
לחוה ולאדם אתם מצוי׳ ולא שמרתם וחטאתם ובאתם
למלחם העוף להחטיא גם הוא ולא קבל ופחד ממני
אף על פי שלא צויתיו ושמר גזרתי לעולם לא יטעום
טעם מות לא הוא ולא זרעו׳ אמר לו ומפני מה הנשר
מניע קרוב לרקיע יותר מכל העופות׳ אמר לו
כשיצאו מן התיבה היה הנשר עומד והיה לפניו צפור
ורצה לאכלו׳ אמרו כל החיות זה שרצה לאכול
חבירו חייב מיתה והכוהו וגלחו כנפיה והשליכוהו לגוב
אריות׳ ושמרת הקבה ולא המיתוהו האריות׳ ולאחר
שנה נתגדלו כנפיה ופרחה ופגעוה העופות ובקשו
להרגה ומלט אותה העורב מידם ברמאות ובא עליה
ונתעברה הימנו וילדה נשר ולכך נקרא נשר ועורב
נקרא עורב שעירב את זרעו בכל צדדין מרוב זנותו
והיו החיות מבקשים אותה ונעשה גם והשרה הקבה
שכינתו עליה שלא לבטל בריתו ונתן לה כח ופורח
למעלה מכל העופות לפיכך נקרא נשר לפי שהשרה
הקבה עליה לכך היא פורחת למעלה לרקיע שלא
ישיגוה אויבים ויהרגום ויבטל דמות טבריותיו של

הקנה מן העולם, אמ׳ לו ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו
וגילה סתומות ועמוקות׳

נשלם ספר בן סירא׳

בסייעא דאל גדול גבור ונורא׳

תם ונשלם׳ שבח לאל בורא עולם׳

זה מעשה תורה נאמר על ידי רבינו הקדוש
זכרונו לברכה׳

שער שלשה שלשה פעמים בכל יום הכרח יוצא
ואומ׳ נוח לו לאד׳ שלא נברא ומאחר
שנברא יפשפש במעשיו׳ שלשה דברים צריך אדם
להסתכל בהם בכל עת כשיוצא מבירת הכסא אומר
לעצמו ראה מה דרכך׳ וכשמקיז דם אומ׳ ראה שבשר
ודם אתה׳ וכשרואה את המת ראה מה אחריתך׳
שלשה הקב׳ אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר׳
ומי שמעביר על מדותיו׳ שלשה הקב׳ כועס עליהם
על מי שנעור בלילה ואינו עוסק בתורה׳ ועל מי
שעוסק בתורה ואינו מקיימה׳ ועל מי שעוסק בתורה
שלא לשמה׳ שלשה הקב׳ נותן להם חן׳ חן תורה
על לומדיה׳ וחן אשה על בעלה׳ וחן מקח על מקחו׳
ויש אומרים אף חן מקום על יושביו׳ שלשה נוחלין
העולם הזה והעולם הבא׳ הדר בארץ ישראל׳
והמגדל בניו לתלמוד תורה׳ והמבדיל על היין במוצאי
שבת׳ שלשה דברי׳ העושה אותם יורש העולם הזה
והעולם הבא׳ המפרנס עניי׳ והעושה צדקה׳ וגמילות
חסדים׳ שלשה דברים צריך אדם לבקש רחמים
עליהם בכל שנה׳ על שנה פאבה׳ ועל מלך טוב׳
ועל תלום טוב׳ שלשה דברים עומדים ברומו של
עולם ובני אדם מזלזלין בהם׳ הזכרת השם בכל מקו׳
ובכל עת׳ וגבלות הפה׳ שלשה לא אמרו אמת

ונאבדו מן העולם הזה ומן העולם הבא מרגלי׳ ודואג׳
ובני רמון הבאורתי׳ שלשה הקבה מכריז עליהם
בעצמו׳ על הרעב׳ ועל השובע׳ ועל הפרנסה׳
שלשה דברים מביאי׳ את האדם לידי עניות׳ המזלזל
בנטילת ידים׳ ומי שאשתו מקללתו בפניו ושותק׳
והמשתין מים בפני מטתו ערום׳ שלשה דברי׳ מביאין
את האדם לידי פרגדא׳ מגעל דחוק׳ ומטה קצרה׳
ותשמיש ביותר׳ שלשה דברים מביאין את האדם
לידי דאגה׳ גידול שער׳ וגדול צפרני׳ ובגדי פצועי׳
שלשה אין חייהם חיים׳ המצפה לשלחן חבירו׳ ומי
שאשתו מושלת עליו׳ ומי שיסורין באין עליו׳ ויש
אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד׳ שלשה אין
רואין דין גהינם׳ חולי מעי׳ ודקדוקי עניות׳ והרשו׳
רבי מאיר אומר אף מי שיש לו אשה רעה שנאמ׳ ומוצא
אני מר ממות את האשה׳ שלשה דברים מעין העולם
הבא׳ שינה׳ שמש׳ תשמיש׳ שלשה דברים אין
נכנסין לגוף והגוף נהנה מהם׳ סיכה׳ ורחיצה׳
ותשמיש׳ שלשה דברים העושה אותן דמו בראשו
וקרוב למיתה יותר מן החיים׳ ישן ועומד׳ הקיז דם
ועומד׳ משמש משתו ועומד׳ ויש אומרי׳ אף השותה מי׳
ועומד׳ שלשה דברי׳ אמרו רבותינו זל׳ אכל אדם כל
מאכל ולא אכל מלח׳ ושתה כל משקה ולא שתה מים
זהו תחלת חולי מעים׳ ויש אומרי׳ מי שאכל ולא הלך
ארבע אמות אכילתו מקרבת חבדו תחלת רוח רעה׳
אכל והוא נצרך לנקביו דומה לתנור שהוסק על גבי

אפרו חהו תחלת ריח הפה • שלשה דברים מרחיבין
את הנפש • אשה נאה • ודירה נאה • וכלים נאים •
שלשה דברים ממעטין את הזבל חוקפין את הקומה
ומאירין את העינים • פת נקיה • ובשר שמן • ויין ישן •
שלשה דברי׳ מרחיבין את הנפש • בשר • יין • ומרחץ •
שלשה מאבדין את המזונות • קול • צעקה • סערה •
שלשה צועקין ואינן נענין • המלוה מעותיו בלא עדים •
והמחלק נכסיו לבניו בחייו • והקונה אדון לעצמו • ויש
אומרי׳ אף מי שיש לו אשה רעה ואינו מגרשה • ואף מי
שיושב בעיר רעה ואינו יוצא ממנה • שלשה דברים
נאמרו בפוך מגדל שער בעפעפי׳ • ומפסיק את הדמעה •
ומעכיר את בת מלך • שלשה דברים נאמרו בכותח •
מטמטם את הלב • ומסמ׳ את העינים • ומכחיש הגוף •
שלשה דברים נאמרו בצפרנים • גוזזן צדיק • שורפן
חסיד • זורקן רשע • שלשה תכיפות הן • תכף לגאולה
תפלה • תכף לנטילת ידים ברכה • תכף לסמיכה
שחיטה • שלשה דברים נאמרו בגרוגרות • ממעיט את
הכשפים • ומאיר את העינים • ומרבה הזרע • שלשה
דברים נאמרו באשה • טפח באשה ערוה • שער באשה
ערוה • קול באשה ערוה • שלשה דברי׳ אין אדם נצול
מהן • עיון תפלה • ולשון הרע • והרהור • שלשה דברי׳
האומות נאנחים על יהם בכל יום • על התורה • ועל
המילה • ועל השבת שנתן לישראל • שלשה אין להם
מחילה • המתרעם על מדותיו • והמדבר את בפה ואחד
בלב • והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי •

שלשה דברים אפילו עושין תשובה אין מוחלין להם׳ הבא על אשת איש׳ והמכנה שם רע לחברו׳ והמתכבד בקלון חבירו׳׳ שלשה הקב״ה שונאן האוחז אמתו בידו ומשתין׳ ומשמש מטתו ערום׳ והמדבר דברים שבינו לבין אשתו בפרהסיא׳׳ בשלשה דברים האדם ניכר׳ בכוסו׳ בכיסו׳ ובכעסו׳ ויש אומרים אף בשחקו׳׳ שלשה דברי׳ מזקינין את האד׳ הדר בעליה׳ והמנדל תרנגולין בתוך ביתו׳ והמדבר ואינו נשמע׳׳ שלשה דברים מעבירין את האדם על כבוד קונו ועל כבוד דעתו׳ מלכות׳ ויצר הרע׳ ורוח רעה׳׳ שלשה דברי׳ אמרו חכמי׳ יש נושא אשה לשם שמי׳ ולשום ממון׳ ולשום זנות׳ הנושא אשה לשם זנות עליו הכתו׳ אומר אכלו ולא ישבעו הזנו ולא יפרוצו וסוף יוצא ממנה בן סורר ומורה׳ והנושאה לשם ממון עליו הכתוב אומ׳ כי בני׳ זרים ילדו וגו׳ עתה יאכלם חדש את חלקיה׳ חדש נכנס וחדש יוצא והממון בורח ממנו ולסוף יצטרך לבריות׳ והנושאה לשום שמים עליו הכתוב אומ׳ ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך׳ ולסוף יוצאין ממנו בנים שמושיעין את ישראל׳׳ שלשה דברי׳ צריך אדם ללמוד׳ שחיטה׳ ומילה׳ וכתיבה׳׳ שלשה דברים מכהות עיניו של אדם׳ המסתכל בקשת׳ ובידי כהנים בשעה שנושאין כפיהם׳ ובפני נשיא כשהוא דן׳׳ שלשה דברים מקצרין ימיו של אדם׳ מי שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא׳ וכוס של ברכה ואינו מברך׳ והנוהג גדולה לעצמו׳ ויש אומר אף מי שרואה

ספר תורה ואינו עומד בפניו • שלשה דברים מאריכין
ימיו של אדם • המאריך על שולחנו • ובתפלתו ובבית
הכסא • שלשה עזי הם • כלב בחיות • תרנגול בעופות •
ישראל באומות • צלף באילנות • ויש אומרי אף עז
בבהמה דקה • שלשה נבראו בלא חטא • עפרם אבי
משה • וישי אבי דוד • וכלאב בן דוד • שלשה אין להם
מחילה • הגר שחזר לקלקולו • והבועל אשה גדה •
והמוכר תרומה לשם חולין • שלשה אין להם קבורה •
הנהנה מאידיהן של גוים • והאוכל במקום אחר ומברך
במקום אחר • והמתכבד בקלון חבירו • שלשה דברי
שאל ר׳ יהושע בן לוי את מלאך המות • אם לו כשאתה
נכ נם לחולה כיצד אתה יושב אמר לו מראשותיו • ואל
תשב בפניו מפני שאני יושב בפניו • וכשהדבר בעיר
אל תלך באמצע הדרך • שלשה טיפות אני מטיף מן
החרב מאותת מת • ומאותת מסריחת • ומאותת פניו מוריקו •
שלש מפתחו לא נמסרו ביד שליח • ואלו הן של חיה •
ושל גשמים • ושל תחיית המתי • של חיה דכתי ויפתח
את רחמה • של גשמי דכתיב יפתח יי לך את אוצרו
הטוב • של תחיית המתים דיכתיב וידעתם כי אני יי
בפתחי את קברותיכם • שלשה דברים אמרו רזל •
לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו • וילבש
ויתכסה כמה שיש לו • ויכבד אשתו ובניו יות ממה שיש
לו שהוא תלוי בקונו והן תלויין בו • שלשה ספרי הם •
הרואה ספר ירמיהו בחלום ידאג מפני שהוא ספר של
פורענות • ספר מלכים יצפה לגדולה • ספר ישעיהו

יצפה

יצפה לנחמה׳ שלשה ספרי כתובי׳ הם׳ הרואה ספר
איוב ידאג מן הפורענות׳ ספר משלי יצפה לחכמה׳
ספר תילים יצפה לחסידות׳ לעולם יהא אדם יודע
אצל מי יושב׳ ואצל מי עומד׳ ואצל מי מסב׳ ואצל
מי מסית׳ ואצל מי חותם את השטר׳ ואצל מי קורא׳
שער ארבעה ארבעה דברים צוה ר׳ יהודה בן בתירא
את תלמידיו והזהרו בכבוד חביריכם
שהוא כבודכם׳ והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת
אונסו׳ שלוחות ושברי לוחות מונחות בארון׳
ומגעו את בניכם מן ההגיון׳ והושיבום בין ברכי חכמים
וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים
והזהרו בבני עניי׳ ובבני עם הארץ ללמדם תורה שמא
מהם תצא תורה׳ ארבעה משלים אמרו חכמי׳ זכרונם
לברכה אם יכבס אדם שק ויתלבן כן תמצא דערת
בכסילים׳ ואם יעלה חמור בסולם כן תמצא דערת
בשוטי׳ ואם ידור גדי עם גמר כן תדור כלה עם חמותה׳
אם תראה עורב כלו לבן כן תמצא כשרה בנשים׳
ארבעה סימנין הן׳ סימן לעז נגעים׳ סימן לגבלות
הפה אסכרה׳ סימן לשנאת חנם ירקון׳ סימן
לגסות הרוח עניות׳ ארבעה דברים רעים לבני אדם׳
בטילת מלאכה׳ ושיחת ילדים׳ ועצת ילדים׳ ורוח
גבוהה׳ ארבעה דברים יפים לבני אדם׳ מלאכה׳
ותורה׳ ועצת זקנים׳ ורוח נמוכה׳ ארבעה דברים
קשים זה מזה׳ מכת הלב קשה בנוף׳ חולי מעים קשה
ממנה׳ אשה רעה קשה משתיהן׳ וחסרון כיס קשה

מכולם. ארבעה חשובין כמת, עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים, עני דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך וכי מתים היו והלא דתן ואבירם היו אלא שירדו מגדולתן, מצורע דכתיב אל נא תהי כמת, סומא דכתיב במחשכים הושיבני כמתי עולם, ומי שאין לו בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי. ארבע דברי נאמרו בנחש, הרואה נחש בחלום סימן יפה לו, הורגו אבדה פרנסתו, נשכו בן זכר עולה לו, ספר עמו דבריו נשמעים לפני המלך. ארבעה תלמידים היו לו לבלעם ואוהן, מיכה, ויונה, ועובדיה, ואלישע. ארבעה דברים קשים לכשפים, המקנח בחרסית, והאוכל ירק מאגודה כשהיא קשורה, והטובל בנהר או במרחץ ואינו שוטף ידיו ורגליו, וההורג כנים על כרעי המטה. ארבעה דברי צריך לו לאדם להחזיק בהם, תורה, ומצות, ותפלה, ודרך ארץ. ארבעה דברים הקבה מעיד עליהם, על רוק הדר בכרך שלא טעם טעם חטא, ועל עני שמצא אבידה ומחזיר לבעלה, והדן דין אמת לאמתו, והבודל ממשפחת שקוראי עליה ערער. ארבעה צריכין להודות, יורדי הים, והולכי מדברות, ומי שחלה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורין ויצא. ארבעה כתות אינן מקבלות פני שכינה, כת לצים, כת חנפים, כת רמיה, כת שקרים, כת לצים דכתיב ובמושב לצים לא ישב, כת חנפי דכתיב כי לא לפניו חנף יבא, כת רמיה דכתיב לא ישב בקרב ביתי עושה רמיה, כת שקרים דכתיב דובר שקרים לא יכון

לנגד עיני׳ ארבעה דברי׳ מבטלי׳ רוע גזירה׳ צדקה׳
צעקה׳ שינוי השם׳ שינוי מקום׳ צדקה דכתיב וצדקה
תציל ממות׳ צעקה דכתי׳ ויצעקו אל יי׳ בצר להם׳ שנוי
השם דכתיב שרי אשתך והדר וברכתי אותה׳ שנוי
מקום דכתיב ויאמר יי׳ אל אברם לך לך מארצך וכתיב
ואעשך לגוי גדול׳ ארבעה דברים העושה אותם דמו
בראשו׳ היושב בצלו של גר׳ והעומד ערום לאור הגר׳
והמכבהו בפיו׳ והמשמש מטתו לאור הגר ויוצאי׳ הבני׳
כעורי׳ וגכפים׳ ארבעה צריכין שימור בשעתן׳ חולת׳
חיה׳ חתן׳ וכלה׳ ארבעה צריכין שמור לעולם׳
תינוק׳ ומלך׳ וכהן גדול׳ ותלמיד חכם׳
שער חמשה חמשה דברים אין הדעת סובלתן׳ דל
גאה׳ חקן נואף׳ ועשיר גנב׳ ופרנס
המתגאה על הצבור חנם׳ והמגרש את אשתו שנים או
שלשה פעמים ומחזירה׳ חמשה דברי׳ אין אדם רשאי
להתהלך בהם׳ שנאה׳ עזות׳ נקמה׳ עלילה׳ קנאה׳
ה׳דברי׳ האוכל אותם דמו בראשו׳ האוכל שום קלוף׳
ובצל קלופה׳ והשותה משקין מגולין׳ ומשקין מזוגין
שעבר עליהם הלילה׳ חמשה דברים העושה אותם
דמו בראשו׳ הלן בבית הקברות׳ והיוצא יחידי בלילה׳
והנכנס פתאום לביתו או לבית את׳ המקיז דם ומשמש
מטתו׳ ושאינו מאפיל מטתו בשעת התשמיש׳ חמשה
דברים אין אדם רשאי להלוך בהם שני׳ שהולכי׳ ודקל
ביניהם׳ והישן בצל דקל יחידי׳ והנפגה בין דקל
לכותל׳ והמוציא מים ברשות הרבים ועובר עליהם׳

והשותה מים שאולין • חמשה דברים נאמרו בשום ׳
משחין ׳ מצהיל פנים ׳ והורג שרצים שבבני מעים ׳
ומרבה זרע ׳ ויש אומרים אף מכניס את האהבה •
חמשה דברים הם שיש בכל אחד ואחד אחד מששים ׳
דבש אחד מששים במן ׳ אש אחד מששים בגהינם ׳
שבת אחד מששים מהעולם הבא ׳ חלום אחד מששים
בנבואה ׳ שינה אחד מששים במיתה • חמשה דברים
הקבה מתחרט עליהם שבראם כשדי ׳ ישמעאלים ׳ יצר
הרע ׳ ועז ׳ ועל ישראל שנלו • חמשה דברים מעמידי ׳
את החכמים ׳ האוכל פת אפויה כל צרכה ׳ וביצה
מגוללת ׳ ושותה משיירי העסה ׳ וטובל במלח ואוכל ׳
והרגיל בשמן זית • חמשה דברים נדמו לאד׳ הראשון
ולקו ׳ שמשון בכחו ׳ שאול בצוארו ׳ אבשלום בשערו ׳
אסא ברגליו ׳ צדקיהו בעיניו ׳ שמשון בכחו ולקה בכחו
שנאמר ויט בכח ׳ שאול בצוארו ולקה בצוארו שנאמר
ויקח שאול את החרב ׳ אבשלום בשערו ולקה בשערו
שנאמר ויחזק ראשו באלה ׳ אסא ברגליו ולקה ברגליו
שנא׳ לעת זקנתו חלה את רגליו ׳ צדקיהו בעיניו ולקה
בעיניו שנאמר ואת עיני צדקיהו עור ׳
שער ששה ששה דברים צוה רבינו הקדוש את בנו
בשעת פטירתו אמר לו אל תדור עם אדם
רשע מפני שאומרים אוי לרשע ואוי לשכנו ׳ ואל תישן
על מטה ארמית משום מעשה שהיה ׳ ואל תשב בעיר
שאין שם תלמיד חכם ׳ ואל תעמוד בפני חשור כשהוא
עולה מן הנהר מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו ׳ ואל

תברח מן המכס שמא אתה מפסיד הכל, ואל תצא
בדרך בערבי שבתו ובערבי ימים טובי ובלילי רביעיות
ובמוצאי החג שאגרת בת מחלת יוצאה בית רכבות של
מלאכי חבלה, ומשום רבי עקיבא אמרו שכל אחד
ואחד יש לו רשות לחבל,

שער ששה ששה דברים צוה ר׳עקיבא את ר׳שמעון
בן יהואי כשהיה חבוש בבית האסורין,
אמר לו למדני תורה אמר לו איני מלמדך ואם אני
מלמדך סוף אתה נמסר למלכו, אמ׳ליה כשם שהעגל
רוצה ליגק כך הפרה רוצה להניק, אמר לו ומי הוא
בסכנה אם לו העגל הוא בסכנה, מיד פתח אמר לו אם
בקשת ליתנק התלה באילן גדול, ואם בקשת ללמד
בנך תורה למדהו בספר מוגה, ואל תבשל בקדירה
שבשל בה חבירך, ואל תכנס לעיר או לביתך פתאום,
בתך בוגרת שחרר עבדך ותן לה" ששה דברים צוה ר׳
עקיבא את רבי יהושע עשרה שבתך חול ואל תצטרך
לבריות, ואל תשב בגבהה של עיר, ואל תגביה פתחך
יותר מפתחו של חבירך, ול תעבור אחורי בית הכנסת
בשעה שהצבור מתפללין, ואל תמנע רגלך ממנעלים
קיץ וחורף, והוי משכים ואוכל בקיץ מפני החמה
בחורף מפני הצנה" ששה דברי׳ העושה אותם אוכל
פירותיו בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא,
השכמת בית הכנסת, ועיקתפלה, ובקור חולים,
והכנס אורחי, והדן את חבירו לכף זכות שלא בפניו,
והמקדש על היין בערבי שבתות, ששה דברי׳ העושה

אותם דמו בראשו ׳לעולם יתרחק אדם ׳מן הפורענות׳
ומן ספקו ׳ ומן הדומה לו ׳ ומן הרשות ׳ ומן הפקדון
ששמו פקדון וסופו לריב ׳ וממלאכת העבור ׳ ששה
דברים יפי ׳לחולה ׳ זיעה ׳ שינה ׳ עיטוש ׳ הילוך מעי ׳
קרי ׳ חלום ׳ זיעה דכתי ׳בזיעת אפך תאכל לחם ׳ שינה
דכתיב ישנתי אז ינוח לי ׳ עטוש דכתיב עטישותיו תהל
אור ׳ קרי דכתיב יראה זרע יאריך ימים ׳ הילוך מעים
דכתיב מהר צועה להפתח ׳ חלום דכתיב ותחל ׳מני
והחייני ׳ ששה דברי ׳נאמרו בבני אדם שלש ׳כמלאכי
השרת ושלשה כבהמה ׳ מהלכין בקומה זקופה ׳
ומדברין בלשון הקדש ׳ ויש בהם דעת ובינה כמלאכי
השרת ׳ ושלשה כבהמה אוכלין ושותין ׳ ופרין ורבין ׳
ומוציאין רעי ומתים כבהמה ׳ ששה דברים נאמרו
בשדי ׳שלשה ככני אדם ושלשה כמלאכי השרת ׳ רואין
ואינן נראין ׳ ופורחין ׳ ואין בהם קנאה ושנאה כמלאכי
השרת ׳ ששה הם מלאכי מות גבריאל על המלכים ׳
קפציאל על הבחורים ׳ משביר על החיות ׳ משחית על
הקטנים ׳ אף וחמה על האדם ועל הבהמה ׳ ששה
דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להם עדות ׳ ואין
מקבלין מהם עדות ׳ ואין מתלוין עמהם בדרך ׳ ואין
מגלין להם סוד ׳ אין מכריזין על אבדתם ׳ אין עושין
אותם אפוטרופוסין על היתומי ׳ולא על קופה של צדק ׳
ששה דברים צוה רבינו הקדוש את בנו שלשה מיראת
שמים ושלשה מדרך ארץ אמר לו בני אל תאכל לחם
בשבת עד שתגמור את הפרשה ׳ ואל תישן על מטתך

עד שתקרא קריאת שמע ותתפלל, ואל תכנס באחרונה
לבית המדרש, ואפי׳ היה לך כמה עבדי׳ וכמה שפחות,
אתה בעצמך הצע את מטתך, ואל תסיח אחרי הכותל
מפני שאזנים לכותל,

שער שבעה שבעה דברים נאמרו בנפי הרוח כל מי
שיש בו נפות הרוח כגון עוכד עו ותורתו
משתכחת, ושכינה מסתלקת ממנו, ויסורין באין עליו,
ותקלות באות על ידו, ונמסר לידי מתנות בשר ודם,
וסופו נכשל באשת איש. שבעה דברי׳ נאמרו בענוי׳,
מי שיש לו ענוה זוכה לחיי העולם הבא ותורתו ם
משתמרת ושכינה עמו, וניצל מן הפורענות, ולא
תאונה לו רעה, והכל מרחמין עליו, וניצל מאשה
רעה. שבעה מתעסקים בצרכי צבור, הפרנסים,
הדיינים, השמשים, הסופרים, וגבאי צדקה, ומלמדי
תינוקות, ועליהם נאמר והמשכילים יזהירו כזוהר
הרקיע. שבעה יורדין לגיהנם, המינים, והמומרים
והמוסרי׳, והמתכבד בקלון של חבירו, והמכנה שם
רע לחבירו, והמלבין פני חבירו ברבים. שבעה דברי׳
נצטוו בני נח, על הדינין, ועל עו׳, ועל גלוי עריות,
ועל שפיכות דמים, ועל קללת השם, ועל הגזל, ועל
אבר מן החי. שבעה דברי׳ נבראו קוד׳ בריאת העולם,
תור׳, וגן עדן, וגהינם, ושמו של משיח, וכסא הכבוד,
זבית המקדש, ותשובה, תורה דכתיב יי׳ קנני ראשית
דרכו, גן עדן דכתיב ויטע יי׳ גן בעדן מקדם, גהינם
דכתיב כי ערוך מאתמול תפתה, כסא הכבוד דכתיב

כמא כנוד מרזם מראשון, תשובה דכתיב בטרם תחיל
ילדה ואומר תשב אנוש עד דכא. שבעה שמות ליצר
הרע, ערל, טמא, רע, שונא, אבן, מכשול, צפוני.
שבעה אין להם חלק לעולם הבא, המזכיר את השם
בכל עת ובכל מקום, ומזכיר לבוזה לעז, והקורע
בגדיו בחמתו, והלוחש על המכה, ומזכיר עליה את
השם, והמלוה כספו בריבית, והמשלח מדנ׳ בין אחי׳.
שבעה דברים נוח לו לאדם שימות ואל יראה אותם,
ימות האדם ולא ימותו בניו בחייו, ימות ואל יבא לידי
מתנות בשר ודם, ימות ואל ילבין פני חבירו ברבים.
שבעה הם כמנודין לשמים, מי שאין לו מזוזה בביתו,
ומי שאין לו ציצית בבגדו, ומי שאין לו תפלין בראשו
והוא הגון, ומי שאינו מיסב בחברת מצוה, ומי שאין לו
אשה, ומי שאין לו בנים. שבעה פתחים הם פטורים
מן המזוזה, בית התבן, ובית העצים, ובית הבקר, ובית
האוצרות, ובית המרחץ, ובית שאינו גבוה עשר טפחי׳,
ובית הכסא. שבעה אבות כרותי ברית, אברהם,
יצחק, ויעקב, משה, ואהרן, ודוד, ופנחס. שבעה
רועים הם דוד באמצע, אדם, שת, מתושלח בימינו,
אברהם, יעקב, ומשה משמאלו, ויצחק לאן הלך לא
שהוא עומד על פתח גהינם להציל את בניו מנהינם.
שער שמונה שמונה נסיכי אדם הם, ישי, שאול,
שמוא, עמוס, צפניה, חזקיהו, יהו׳,
ומשיח. שמונה שמות למשיח, ינון, צמח, משיח,
פלא, יועץ, אל גבור, אבי עד, שר שלום.

שער תשעה תשעה נכנסו לגן עדן בחיים ולא טעמו טעם מיתה, בנימין בן יעקב, כלאב בן דוד, סרח בת אשר, בתיה בת פרעה, אליעזר עבד אברהם, ועבד מלך הכושי, ופשיח, ואליהו, ויעבץ בנו של רבי יהודה הנשיא, ויש אומרים אף רבי יהושע בן לוי.

שער עשרה עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, הקשת, והמן, והבאר, ועמוד העגן, ועמוד האש, והכתב, והמכתב, והלוחות, ומקלו של אהרן, ופרחיה, ושקדיה, ויש אומרי אף המזיקין, וקברו של משה רבינו עה, ואילו של יצחק אבינו, והשמיר. עשרה קבי חכמה ירדו לעולם תשע נטלו ישר׳ ואח׳ בכל העולם. עשר׳ קבי יופי ירדו לעולם תשע׳ נטלו רומי׳ ואח׳ בכל העולם. עשרה קבי כשפי׳ ירדו לעולם תשעה נטלו מצריים ואחד בכל העולם. עשרה קבי זנות ירדו לעולם תשעה נטלו ישמעאלים ואחד בכל העולם. עשרה דברים קשים זו מזו נבראו בעולם, הר קשה ברזל מחתכו, ברזל קשה אש מפעפעו, אש קשה מים מכבין אותו, מים קשים עבים סובלין אותם, עבים קשים רוח מפזרתן, רוח קשה גוף סובלו, גוף קשה פחד שוברו, פחד קשה יין מפיגו, יין קשה שינה מפיגתו, שינה קשה מיתה קשה היסנה, וכתיב וצדקה תציל ממות, ויש אומרים אף אשה רעה קשה מכולן שנאמר ומוצא אני מר ממות את האשה,

מעשה שאירע לרבי יהושע בן לוי זל׳

אמרו חכמים זל שר׳ יהושע בן לוי היה צדיק גמור וכיון שהגיע זמנו ליפטר מן העולם אמ׳ הקב׳ה למלאך המות לך ועשה לרבי יהושע כל מה שיבקש ממך׳ הלך אצלו ואמר לו יהושע בן לוי הגיע זמנך ליפטר מן העולם אבל כל דב׳ שאתה מבקש ממני אני עושה לך כששמע רבי יהושע כך אמר לו אני מבקש ממך שתראני מקומי בגן עדן אמר לו מלאך המות לך עמי ואראנו לך אמר לו רבי יהושע תן לי החרב שלך שלא תבהלני בו מיד נתן לו את החרב והלכו שניהם עד שבאו אצל חומת גן עדן מיד קפץ רבי יהושע מן החומה ונפל לתוך גן עדן ואחז מלאך המו׳ בכנף טליתו ואמר לו צא מכאן ונשבע ר׳ יהושע שלא יצא ולא היה רשות למלאך המות להכנס בתוכו׳ אמרו מלאכי השרת לפני הקב׳ה ראה מה עשה יהושע בן לוי בזרוע נטל חלקו בגן עדן׳ אמר להם הקב׳ה לכו ובדקו ממנו אם נשבע שבועה קודם זאת והיה מפר שבועתו׳ אף זה יפיר ואם לאו לא יפיר אות׳ יצאו ובדקו שמימיו לא עבר שבועה׳ אמר להם הקב׳ה אם כן לא יצא משם כיון שראה מלאך המות שלא היה לו יכולת להוציאו מגן עדן׳ אמר לו תן לי החרב שלי ולא רצה לתת לו עד ש יצתה בת קול ואמרה לו תן לו החרב שלו שהוא צריך לבריות אמר לו ר׳ יהושע השבעה לי שלא תראה לשום אדם בשעה שאתה נוטל נשמתו׳ שקודם זה

בכל מקום שהיה מוצא שום אדם היה שוחט אותו בפני
הכל אפילו שכב בחיק אמו׳ באותה שעה נשבע לו
ונתן לו החרב והלך אליהו ז״ל עם רבי יהושע בן לוי׳
והלך ומצא לרבי שמעון בן יוחאי שהיה יושב על שלש
עשרה תכטקי פיזא אל אתה הוא בן לוי אם לו הן אמר
לו נראתה הקשת מימיך אמר לו הן אמר לו אם כן אין
אתה בן לוי גלא היה הדבר כן כי לא נראתה הקשת
בימיו׳ ולמה אמר נראתה שלא רצה להחזיק טובה
לעצמו׳ ולמה שאלו על הקשת לפי שהיה ברית בין
הקבה ובין הארץ וכל זמן שנראתה הקבה מרחם על
הארץ ועל הבריות וכל זמן שיש צדיק בדור אין העולם
צריך לקשת שבשביל צדיק אחד העולם עומד שנאמר
וצדיק יסוד עולם הלך מלאך המות ומצא לרבן גמליאל
ואמר לו כך וכך עשה רבי יהושע בן לוי אמר לו רבן
גמליאל יפה עשה לך אלא בוא ואשלחך אליו ואמור
לו בקשה אני מבקש ממנו שיחפש בן עדן ושיכתו הכל
ושישלח כתב אלי ואראה אם יש מאומות העולם בן
עדן או אם יש מישראל בניהנם הלך מלאך המות לבן
עדן לרבי יהושע ויגד לו את כל דבדי רבן גמליאל ואמר
רבי יהושע כז אעשה לך הלך רבי יהושע וחפש בן עדן
כלו ומצא בו שבעה בתים בבן עדן׳ ובכל בית שנים
עשר רבוא מילין באורך וברוחב עשרה מילין׳
הבית הראשון כנגד הפתח הראשון בבן עדן ושוכבי׳
שם נרי שבישראל שנתניירו מאיליהן׳
והקירות שלה בנויים בזכוכית וקורותיה ארזים׳

וכשבאתי למדוד אותה עמדו כל הגוים לרחוץ אותי
ענה עובדיהו הצדיק שהוא ממונה עליהם ואמר להם
ומנין זכיתם שבא זה עמכם מיד הניחוני למדוד אותה׳
הבית השנית כנגד הפתח השנית בגן עדן והוא בנוי
מכסף וקורותיה ארזי׳ ויושבי׳ בו בעלי
תשובה ומנשה בן חזקיהו ממונה עליהם׳
הבית השלישית כנגד הפתח השלישי׳ בגן עדן והוא
בנוי מכסף וזהב ויושבי׳ בו אברהם
יצחק ויעקב וכל ישראל היוצאים ממצרים ומתי המדבר
ומשה ואהרן ממונה עליה׳ ושם כלי זהב וכלי כסף וכל
טובות ונעימות שבשמי׳ ובארץ׳ ושם כל בני דוד חוץ
מאבשלום׳ ושם דוד ושלמה וכלאב בן דוד שם הוא
ושם כל מלכי יהודה חוץ ממנשה שהוא ממונה על
בעלי תשובה וראיתי חופות במטות וכסאות ונרות של
זהב ושל אבני׳ יקרות ומרגליות ואמרתי למי אלו מזומנין׳
ענה המלך דוד ואמר לי לבנים השוכבי׳ בעולם שבאת
ממנו ואמרתי לו יש שמה מאומות העולם שאפי׳ בבני
עשו יש אנשים טובים אמר לי לא שכל טובה שהם
עושים הקב׳ הוא משלם שכרן בחייהן באותו העולם
ולבסוף יורשי׳ גהינם אבל רשע שבישראל לוקח עונותיו
בחייו בעולמו חוכה לעולם הבא שנאמר ומשלם
לשונאיו אל פניו׳
הבית הרביעית כנגד הפת׳ הרביעי בגן עדן והוא בנוי
יפה מאד כבית אד׳ הראשון וקורותיו
מעצי זית בשביל שהיו ימיהם מרורים כזית׳

הבית החמישי כנגד הפת׳ החמישי בגן עדן והו׳ בנוי
מכסף ומזהב ומפז ומכתם ומזכוכית
ומבדולח ונהר גיחון מושך אל תוכו וקוהותיו זהב וכסף
והפרש מעלה מכל ריח הלבנון הפרש המטורת זהב
וכסף ובשמים ותכלת וארגמן מאגרת חוה ותולעת שני
ושש משזר מאגרת המלך ושוכבים בו משיח בן דוד
ואליהו זל ואפריון מעצי הלבנון ובתוך האפריון משיח
בן דוד שוכן בו שם שהוא אוהבת בנות ירושלם ׳ ואליהו
זל נוטל ראשו של משיח ומניחו בחיקו ואומ׳ לו החרש
כי הקץ קרוב הוא ואבות העולם והשבטי׳ ומשה ואהרן
ודוד ושלמה וכל מלך ומלך מישראל ומבית דוד באים
אליו כל שני וחמישי ושבת ובכל יום טוב ובוכים עמו
ומחזיקי׳ אותו ואומרי׳ לו החרש והשען ביוצרך כי הקץ
קרוב הוא ׳ ואף קרח ועדתו ודתן ואבירם ואבשלום
באים אליו כל יום רביעי ושואלין אותו עד מתי קץ
הפלאות ׳ עד מתי תשוב תחיינו ומתחומות הארץ
תשוב תעלנו והוא אומר להם לכו אצל אבותיכם כ
כששומעין כך אינם שואלין את האבות וכשנכנסתי
לפני משיח בן דוד שאל אותי ואמ׳ לי מה ישראל עושים
בעולם שבאת משם ואמרתי לו מחכים אותך בכל יום
תמיד מיד חרים קולו בבכיה ׳

הבית השישי יושבים בו מתי מצוה ׳

הבית השביעי יושבי׳ בו מתי חלאי׳ מיסוריו בשביל
עוונותיהם של ישראל כל זה ראיתי
בגן עדן ׳

ואמר רבי יהושע בקשתי לראות גהינם ולמדוד אותו
באותה שעה המיתו את רבי ישמעאל כהן גדול
ועשרה הרוגי מלכות ובאה השמועה ולא יכולתי ללכת
עם אותו מלאך המות לגהינם כשהיה יום אחד עמדתי
וקבלתי עם קנור מלאך והלך עמן האור עד שבאתי
לשערי גהינם והנם פתוחות והרשעי שהיו שם ראו את
האור ושמחו ואמרו זה לזה זה האור שיוציאנו מכאן
וראיתי בתים בגהינם וארכן עשרה מילין על עשרה
מילין והם פתוחות גבים ואריות של אש עומדי ואוכלי
את הרשעים ואחר שאוכלין אותם ומשברין אותם
עומדים כמראה אש על רגליהם ונופלין באש ונשרפו
באותו בית עשרה משפחות שאומות העולם ואבשלום
בן דוד ממונה עליהם ואומר גוי לגוי אם אנו חשאנו
שלא רצינו לקבל את התורה אתם מה חטאתם משיבי
להם אף אנו כמוכם ואומרי לאבשלום אתה שאבותיך
קבלו את התורה למה לא קיימת אותה אומר להם
בשביל שלא שמעתי למצות אבי ומלאכים עומדי עליו
מכאן ומכאן במקלות שלהן ומפילין את הרשעים והם
נשרפים כלם ואחר כך תופשין לאבשלום ורוצין ל
להכותו ולשרפו באש ובת קול אומרת להם אל תכו
אותו ואל תשרפוהו שהוא מזרע ישראל והוא בן דוד
עבדי ומניחי אותו על כסאו ומושיבי אותו בכבוד כמלך
אין מורידין אותו מעל כסאו לאחר כך מוציאין את
הרשעים מן האש כאלו לא נשרפו ולא נגע בהן אש
ומפילין אותם כבראשונה ונשרפי באש בגיהנם ועושין

להם כך שבע פעמים ארבעה ביום ושלשה בלילה
ואבשלום ניצל מכל אלה בשביל זכות דוד׳ אמר רבי
יהושע כשראיתי כל אלה חזרתי לגן עדן וכתבתי דברי׳
ושלחתי אותם לרבן גמליאל ולזקני ישראל והודעתי
להם כל מה שראיתי בגן עדן ובגיהנם השם יצילנו
מדינה של גיהנם׳

אמרו רבותינו ז"ל שהיו שני תלמידי חכמי׳ חסידים
חברים כל ימיהם בתפלה ותלמוד תורה ו
ובאכילה ובשתיה לא היו נפרדים זה מזה עד שנפטר
אחד מהם לבית עולמו ולא נכנסו בני אד׳ לספוד עליו
ולקברו כראוי לו והיתה סבת הדבר שמת באותו היום
בנו של שר העיר וסגרו החנויות ובטלו השוקים ו
ונתעסקו כלם בקבורת אותו רשע מפני פחד אביו
ונשארה מטת החסיד יחידית ולא נכנס לשם איש׳
וכשראה כך חבירו כבד עליו הדבר והרגה לו עד מות
ונשחת שכלו ודעתו ונבהל ובעתתו רוח רעה ויאמ׳ אין
שכר לאדם על מעשיו ונשאר נבוך ודואג עד שאמרו
לו בחלום אל תרשע בדין יוצרך ואל תתמה על מדותיו
כי בצדק וביושר חם ודע שהתלמיד חבירך עשה חטא
קטן ושלם לו תגמולו יצרו במותו בעולם הזה כדי
שיהא זכאי ונקי בעולם הבא בלי חטא ואשם׳ ובן שר
העיר שראית עשה מצוה אחת קטנה בחייו ושלם לו
תגמולו ושכרו בעולם הזה כל הכבוד שראית להאבידו
שילך עדם ועריה מן המצות וירש גהינם עד סוף כל

הדורות ויען החסיד ויאמר אדוני מה הוא החטא שחטא
חבירי ומה היא המצוה שעשה בן השר ואמר לו אמנם
חבירך חס ושלום שלא חטא חטא גדול אלא קטן
שהקדים והניח תפילין של ראש בראשונה אחר כך
הניח על זרועו זה היה חטאו ובן השר לא עשה כל ימיו
מצוה חוץ מאותת ולא נתכוון לעשותה אלא נזדמנה
לוולא רצה הקבה לקפח שכרו ויהי היום ויעש בן השר
סעודה גדולה לפני המלך והפרתמים ולא יכלו השרי׳
לבא לסעוד אצלו ויאמר אחר שלא סעדו השרים אצלי
יבואו לי עניי העיירו ויאכלו סעודתי ולא אפסיד אותה
ויקראו לעניים ויבואו ויאכלו הסעודה על כן נעשה לו
כל הכבוד שראית ויהי אחרי כן וישן החסיד וירא
בחלום את החסיד חבירו הנפטר הולך בגנות ופרדסים
על נהר בין עצי הגן ובין וורדים נרדים וירא לצד אחר
בן השר בהפך זה ותוארו משונה והוא הולך כמו צמא
ובקש מים ואינו מוצא ויקץ החסיד וישמח לבו ויגל
כבודו וסרה מעליו רוח הרעה ונס יגון ואנחה וכן אמר
המאור הגדול משה רבינו עה הצור תמי פועלו ופירשו
חכמים זל הפסוק הזה בזה הענין שנאמר אל אמתך
כשם שהקבה לא יקפח לצדיק אפילו שכר מצוה קלה
שהוא עושה בעולם הזה לזכותו חיי העולם הבא כן
ישלם לרשע על הטובה שהוא עושה בעולם הזה ואפי׳
מצוה אחת קלה כדי לחייבו גהינם שילך ערום מכל
טובה להאבידו לעולם הבא לפיכך נאמר אל אמונה
וכן ואין עול כמו שאינו משלם לרשע בעולם הזה
ואפילו

ואפילו על חטא קל שיעשה אלא יעזוב אותו וישמור
הכל לו לעולם הבא כן ישלם לצדיק בעולם הזה ז
חטאתו אשר חטא ושגגתו אשר שגג אפי׳ קלה שבהם
כדי שלא ישאר עליו שום דבר חטא ושילך זך ונקי
מדופי העונות ומטהר מזוהם החטאות לחזות בנועם יי׳
ולירש חיי העולם הבא שהם חיים טובים ארוכים לעד
ושכר הרבה עד עולמי עולמים וכבר הקשה פסוק זה
מלך את׳ מאומות העולם לר׳ יהושע בן חנניה ואם׳ הלא
כתוב בתורתכם כי כל דרכיו משפט והיאך הם דרכיו
משפט ודרכיו צדיק׳ והננו רואים לעינינו שהוא מזיק
למי שאין לו חטא ואשם כמו קצת בני אד׳ שהם נולדי׳
במומ׳ כמו עור או פסח או חרש או אלם ואין להם עון
הלא זה עולה ויאמר רבי יהושע לו אמנם הטובים בהם
הזיקם להרבות שכרם לעולם הבא והכופרים בהם
לדעתו רוע פעולתם ובחרם בדרך הרעה ולא בטובה
ובכפרנות בלי אמונה ועל כן יזיקם טרם הבראם
ואם רצונך אני אבחין לך זה הדבר שאני אומר תן לי
אלף זהובים ושלח עמי שני אנשים נאמנין שתאמין
בהם ויתן לו המלך מה ששאל ויצו ללכת עמו שני
אנשים הדינרין בידו עד שפגעו אדם אחד סומא מבטן
אמו ויאמ׳ לו רבי יהושע דע שצוה המלך להרגני והנני
נותן לך אלף דינרין אלו הנמצאים בידי יהיו אצלך
בפקדון ואם אנצל מיד המלך תחזירם לידי ואם חס
ושלום אמות יהיו לך במתנה וישלח ידו הסומא ויקח
הדינרין מיד רבי יהושע והאנשים רואים וילכו לדרכם

ויהי לתקופת הימים ויבא רבי יהושע אל האיש הסומא
ויאמר לו בחסדך תן לי הממון שהפקדתי אצלך כי
הקבה הצילני מיד המלך ואני אתן את שכרך בשביל
טרחך ויענהו הסומא לא היו דברי מעולם ולא הפקדת
אצלי כלום ואיני ראוי לפקדון ויאמ׳ לו רבי יהושע אם
כן לך עמי לפני המלך והוא ישפוט ביני וביניך וילכו
שניהם לפני המלך ויטעון רבי יהושע טענתו ויאמר
לו המלך הביא ראיה לדבריך ויבא את שני האנשים
הנאמנים ויעידו על האיש הסומא שקבל אלף דינרין
מיד רבי יהושע ׳ ויען הסומא ויאמר אדוני המלך אין
זה אמת כי לא נתן לי כלום מעולם ׳ וכלם הזברים
שקרים עלי ׳ ויחר אף המלך בסומא ויצו לתלותו ׳
ויהי הם מוליכים אותו לתלותו והנה איש אחד בא אל
הסומא ויאמ׳ באזניו ראיתי את אשתך מספר׳ עם פלוני
והיא מצחקת עמו ואמר׳ לו המתן מעט עד שימו פלוני
בעלי הסומא ואנשא לך לאשה ונאכל האלף דינרים
יחדיו אני ואתה וכשמוע הסומא את דבריו צעק בקול
גדול לאמר התירוני התירוני ואלך ואביא את הדינרין
ויתירהו וילך ויבא הדינרין ויאמר לו רבי יהושע בן
חנניה רשע כל זאת עשית לי ואני שנתתים לך בפני
עדים כשרי׳ כל שכן מה היית עושה אם הייתי נותן לך
בלא עדים בלי ספק כי בצדק וביושר יצרך יוצרך סומא
לדעתו רוע מעשיך ׳ ויען המלך ויאמר לו לרבי יהושע
אמת ויציב כי אלהיכם צדיק הוא וצדיק דינו ואין בדרכיו
עולה אחד הוא ואין שני לו ׳

כשמת רבי יוחנן נפסק העשן מקבר אלישע מיד׳
ופתח הספרן ואמ׳ אפילו שוער הפתח לא
עמד לפניך כלומר אתה הגעת ליוצרך בעת שנפרדה
נפשך מגופך מיד מפני גודל מעלתך וכבודך ולא מנעך
מונע מלהגיע אליו ולא שום׳ ולא שוער לא נכנסת מיד
לפני יוצרך כהכנס איש נכבד בלא רשות מאמר לפני
המלך שלא מנעוהו לא שומר ולא שוער׳ וכן נכנסת
אתה אדוננו בעת הגעת ליוצרך ושאלת ממנו לכבוד
העשן מקבר אלישע ועשה מיד רצונך ועל כן חייב אדם
להטיב יצרו לפני יוצרו ואל יתמה ואל יכעס במעשי
הבורא אם יראה רשע מצליח בעושר וכבוד לדעת שהוא
בצדק וביושר מלפני הקב׳ה׳ וכן רמז שלמה המלך ע״ה
באמרו שאת פני רשע לא טוב כלומר אינו טוב לרשע
עשרו וכבודו והוא חושב שהוא מקובל לפני הקב׳ה הוא
ודבריו רצוים ועל כן העשירו וכבדו ואינו יודע שיבוא
הפך זה תחת העוש׳ הנפסק רעה גדולה מתמדת ותחת
העונג הנחסר וחסר יירש גהינם לעולמי עולמים כמו
שאמרו חכמים ז״ל לא טוב לרשעים שנושאי׳ להם פני׳
בעולם הזה מפני שמכל עשרם וחילם והונם אינם
עושים מצוה ולא צדקה אבל יוצאי׳ מן העולם עדומים
ממצות וריקים ממעשים טובים וגעורי׳ מצדקות וחסרי׳
כאש׳ באו לעולם בהולדם כי בהבל באו ובחשך ילכו׳
וכבר משלו ברבר הזה שני משלים׳
המשל הראשון כמו גנב שנכנס להיכל המלך ומצא
נכסי׳ רבי׳ וכלי כסף וכלי זהב ויבחר

מהם ויקח ורצה ללכת וימצא טובים מהראשונים ויעזוב
מה שבידו ויקח מהאחרים ורצה ללכת וימצא טובים
ממה שבידו ויעזוב מה שבידו ויקח אחרים תחתם׳
ויהי הולך כל הלילה וימצא נאים וטובים ממה שבידו׳
ובוחר מהאחרים עד אור הבקר וכמו השחר עלה יראה
להחזיק כלום ויברח וינס על נפשו ריקם ויבכה ויתעצב
וינחם ויאמר סכנתי בעצמי ונכנסתי להיכל המלך ו
ומצאתי נכסים רבים ויצאתי ידי ריקם מייתן ואקח הקל
שבהם ולא תועיל לו אנחתו חרטתו וכן הרשעים על
מה שעבר עליהם בחייהם דואגים שהם בלא מעשים
טובים ולא יועיל להם כלום׳
והמשל השני לשועל שראה גן נאה ויפה וטוב ורענן
וירצה לבוא אליו ולא מצא שביל וילך
הלוך ויבקש פתח הגן ויראה למצוא הפתח וימצא חור
אחד קטן וצר ויחתר לבוא בו ולא יכול וירעיב נפשו עד
שהיה כחוש ורזה מאד ויבא בחור ב הגן ויאכל וישבע
מכל מיני הפירות והענבים והרמונים עד שהגיעו ימי
הבציר ויבא בעל הגן לבצור ויירא השועל על נפשו כי
פחד מבעל הגן שימצאהו ויהרגהו ויבקש לצאת מחור
שבא בו ולא היה יכול מפני שמן ודשן שהיה ויצטער
ויתענה נפשו עד שכחש ורזה מאד כבראשונה ויצא וינס
אל נפשו ויהי הולך ומצער על עמלו וטרחו שהכניס
עצמו בסכנה בלא תועלת׳ כן הרשעים יצטערו וינחמו
כל ימי חייהם שהלכו בהבל בלא מעשים טובים ולא
יועיל להם׳

דוד המשורר עה׳ ציונו לבלתי קנא לרשע בראותנו
עשרו וכבודו ואל נאשם בדברים רקי׳ להטיח
כלפי מעלה אלא נוסיף ביראת יי׳ ונעשה צדקה וחסד
שנאמר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת יי׳ כל
היום׳ ונאמר אל תתחר במרעים ול נעצב כי אם ראינו
צדיק מיצר ומצטער ויסורין באים עליו וצרות רבות
וחליי׳ רעים ונאמני׳ או ימות מיתה משונה מפני שהכל
טוב לעה׳ וכן מצינו צדיקים וחסידים שהיו חולים
בחולי יסורין מהם היה חולה בגופו כאשר אירע ל
לעשרה הרוגי מלכו׳ מהם נהרגו בחרב ומהם סרקו את
בשרו במסרקות ברזל ומהם שרפו באש וספר תורה
עמו׳ ומהם היה ר׳עקיבא החסיד הגדול ראש החכמי׳
וכשנקש משה רבינו עה׳ מהקבה להודיעו הנביאים
והחכמים שיהיו אחריו בכל דור ודור הראה לו בכללם
את ר׳עקיבא וראה חכמתו ובינתו וחסידותו וענותנותו׳
ויאמר משה רבן העולמי׳ האיש הזה אתה עתיד לברוא
בעולמך ונתת התורה על ידי בחיי אני אומ׳ שאני קטן
וגבוה כנגדו ויודיעהו אחרי כן מיתתו שהיא משונה
וישקלו בשרו במשקל ויבך בכי גדול ויאמר רבן ה
העולמים זהו שכר הצדיק והחסיד שעסק בתורה כל
ימיו והאיר מחשכי עולם בחכמתו ויאמ׳ לו הקבה משה
אל תהרהר אחר מדותי כי כן ננזר מלפני ומן הצדיקים
שחלה בגופו כאש׳ אירע לנחום איש גם זו שהיה חסיד
וחכם ובאו עליו יסורין וחליים משונים כאשר בחר
לנפשו על מעש׳ שנפל ממנו חטא ועל כן בקש מלפניו

לגבות מחשאיו ולרצות את עזנו ושיהיה זך ונקי לירש
חיי העולם הבא׳ ונחום איש גם זו היה סומא משתי
עיניו ונדם משתי ידיו ופסח משתי רגליו ושאר גופו
מלא שחין וגרב והיתה מטתו בנויה על כלי׳ מלאי׳ מים
שיגעקור המים אליו׳ והוא יושב בביתו ומלמד
לתלמידיו וקירות הבית נטו לנפול וימהרו התלמידים
להוציאו מן הבית שלא יפול עליו׳ ויאמר להם נחום
הוציאו את כלי הבית׳ ואחר כך הוציאו מטתי ואחר
כך אצא כי כל זמן שאני בבי׳ לא יפול ויעשו התלמידי׳
כן כאשר צום ויוציאו כל כלי הבית ולא נותר דב׳ ואחר
כך הוציאוהו מהבית וגפל מיד הבית ויראו התלמידים
כי זיתמהו איש אל רעהו ויאמרו לו׳ רא׳ אחר שאתה רצוי
לפני הקבה ואתה חשוב בצדקה וחסד ובמעלה גדולה
בתור׳ ובחכמה למה באו עליך הייסורי׳ הקשי׳ והמשוני׳
האלה׳ ויאמר להם בני אני שאלתי כל ייסורין הללו
ובאו עלי ויאמרו לו מה היה הדבר הגד נא לנו׳ ויאמר
להם הייתי הולך יום אחד מימים ימימה לבירת חמי
והייתי מוליך שלשה חמורים נושאים בר ולחם ומזון
ומיני פירות ומגדים ואני בדרך פגע בי איש עני מאד
ויאמר לי אדוני תן לי מה שאוכל שאני רעב ואומר לו
המתן לי עד שאפרק מן החמורים ואתן לך והלכתי ו
ופרקתי מעל החמורים וחזרתי אליו ומצאתיו נופל מת
בארץ׳ ויחר לי מאד וגדול כאבי ועצבי ואתנפל עליו
ואשים עיני על עיניו׳ ואומר עיני שלא חסו עליך יהיו
סומים והידים שלא מהרו לתת לך מאכל יהיו מקוצצי׳

וכן רגלי׳ ועוד אמרתי אחרים ויעשו לו מזרח סביבו
ותשב רוחו ליו ויחי ומהיום ההוא נתנו לו רשו׳ להכנס
למדרש בלא שכר׳ לכן אמרו חכמים ז״ל מה יתאונן
אד׳ עני יותר מהלל הזקן ולא ימצא מענה׳ וכן העשיר
אם יאמ׳ מפני רוב עשרי והוני לא יכולתי ללמוד תורה
ויאמרו לו האתה עשיר יותר מן רבי אלעזר בן חרסום
שהניח לו אביו ספרי׳ וגנות ופרדסים וספינות על הים
ולא הלך לעולם לראותם אבל הניח הכל ביד עבדיו
ועסק בתורה כל ימיו׳ ולא ימצא מענה׳

וכן הרשע אם יאמר שגבר עליו יצרו ורוב תאותו
מנעהו מללמוד תורה יאמרו לו הנסדה דבר
אליך כמו ליוסף עה״כ כי אמרו כי אשת פוטיפר היתה נשאת
תאר ויפת מראה והיתה מתקשטת לו כל היום מבגדים
נאי׳ לפתותו כל יום ויום ולא יכלה לו׳ נמצ׳ הלל הזקן
מחייב את העניי׳ ואלעזר בן חרסום מחייב את העשירי׳
ויוסף הצדיק מחייב את הרשעים וכן לא ימצאו מענה
בני עמי הארץ בעזבם התורה מצד אבותם שלא למדו
תורה כי התורה אינה ירושה מן אבות׳ כי מי שהוא בן
אבות טובי׳ לא יהיה נכבד אם לא יכבדהו מעשיו כמו
שאמרו חכמים ז״ל לרב פרידה הנה עזרא בר בריה דר׳
אבשלום שהוא עשירי לעזרא הסופר עומד בשער׳
אמר להם למה תרבו דברים עליו אחר שהוא בר אבהן
אם הוא חכם בתורה לו שני מעלות גדולות טובות ו
ונכבדות ואם אינו כך ישרף באש לפי שטובה חכמה
מאבות והלא שמעיה ואבטליון שהיתה בהם חכמה

יתירה מסיעות היו גרים מבני סנחריב ולמדו תורה
ברבים ׳ ויהי יום הכפורים אחר שהשלים כהן גדול
עבודתו הלכו אחריו זקני ישראל ללוותו ויפגעו את
שמעיה ואבטליון ויעזבו את הכהן הגדול וילכו אחרי
שמעיה ואבטליון ׳ ויחר הדבר מאד לכהן גדול ויאמר
להם ייתון בני עממין לשלם ויאמרו לו לייתו בני עממי
לשלם דעבדין כעובדי בני אהרן ולא ייתון בני הארון
לשלם דלא עבידי כעובד ׳ דאהרן ׳ ושנינו במשנה
להחזיות ולהשיב אבדה ממזר תלמיד חכם קודם לכהן
עם הארץ ׳ וכן נאמר באנקלוס הגר אשר חבר תרגום
של תורה והוא היה גר ׳ וישמע עליו קיסר שנתגייר
וישלח מלאכי להביאו לפניו וכראותו אותם שב ודרש
להם פירושי תורה עד שנתגיירו ׳ וישלח עוד מלאכים
שנית ויצוו אות שלא ידברו עמו כדי שלא יעשה להם
כאשר עשה לראשונים ׳ ויאמר להם שמעו ממני דבר
אחר ויאמר מנהגו של עולם שילך העבד לפני אדוניו
בגר ואבוקה להראותו הדרך ויאמרו לו כן הוא ׳ ויאמר
להם ראו מה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שנאמר
ויי הולך לפניהם יומם ׳ ויפרוש להם פירושים עד
שנתגיירו וישלח מלאכים שלישים קיסר ויצו שלא
ידברו עמו ושלא ישמעו מפיו דבר וילך עמהם וישא
עיניו וירא פתח במזוזה וישם ידו על המזוזה ויאמרו לו
מה זאת ויאמר להם מנהגו של מלך בשר ודם לבא חדר
בחדר לפנים ושריו ועבדיו שומרי אותו ויושבי בשערי
והנה אינו כך אלא מביא אותם לפנים בביתם והוא יושב

על פתח ביתם לשמרם שנאמר יי׳ ישמור צאתך ובואך
ויתגיירו גם הם וכראות קיסר כן נמנע משלוח לו ם
מלאכים ראה גדולתו של חסיד זה במעשיו והוא הידה
גר אוהב חכמה ותורה׳ וכן בקש בן אחד מאביו שהלה
ונטה למות שיצוה עליו חכיריו׳ ויאמר לו מעשיך
יקריבוך מעשיך ירחיקוך׳ ואמרו חכמי׳ ז״ל הזהרו בעמי
הארץ שמא מהם תורה יצאה אבל אומ׳ לך מקצ׳ מדתם
שאם ילמדו מקצ׳ תורה הם גזי רוח בעינם והם חושבי׳
שהשיגו כל החכמה ומתהללים באותו המעט שילמדו
ויתודעו בו לבני אדם׳ שנאמר בלב נבון תנוח חכמה
ובקרב כסיל׳ תודע׳ בלב נבון תנוח חכמה זה תלמיד
חכם בן תלמיד חכם׳ ובקרב כסילים תודע זה תלמיד
חכם בן עם הארץ ואמר עולא הייגו דאמרי אינשי א
אסתירא בלגינא כשכש קריא׳ ומנהג ההדיוטים אם
ישאו שאלה לחכמים ימהרו להשיב תשובה טרם גדולים
מהם׳ והחכם הנבון לא ימהר להשיב כמו ההדיוטים
כמו שאמרו חכמים ויאמר ממוכן לפני המלך מכאן
שההדיוט קופץ בראש לפי שהיה קטן של שרי׳ כשהו׳
בסוף פסוק׳ שנאמר והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא
תרשיש ולסוף ממוכן׳ ולפי שדבר במהירו׳ לפני השרי׳
נקרא הדיוט אבל ראוי לאדם לדבר במקום שאין גדול
ממנו׳ כמו שאמרו באתרא דלית גבר תמן הוי גבר
ובאתרא דאית גבר לא תהוי גבר׳ על כן לא תמצא
לגוף טוב משתיקה׳ שיפה שתיקה לחכמים וכל שכן
לטפשי׳ ואמרו עוד מלח בסלע ושתיקה בשני׳ ואמרו

עוד סמ[illegible]א משתוקא כלום עיקר כל דב׳ שתיקה׳
אבל יש מקומו שצריך המשכיל לדבר וללמד בני אדם
ולהדריכם בדרך ישר דאמר ר׳ יצחק מאי דכתי׳ האמנם
אלם צדק תדברון מה אומנותו של אדם בעולם שישי׳
עצמו כאלם יכול אפי׳ לדבר תורה׳ תל צדק תדברון׳
ואמר דוד עה ולשוני תהגה צדקתך׳ אומר לפיכך זכה
הלל שבקש ולמד תורה מתוך עוני כבר היתה בו מדה
טובה לטוב מאד שהיתה הלכה כמותו בכל מקום
שנחלקו בית שמאי ובית הלל הלכה כבית הלל חוץ
מהלכות מיעטות כבר פירשתים בפרק ראשון ממסכת
יבמות והזכירו חכמי׳ מעט ממדותיו ואמרו לעולם יהא
אדם ענותן כהלל ולא יהא קפדן כשמאי׳

מעשה בשני בני אדם שאמרו זה את זה ואמרו מי
שילך ויקניט את הלל לקח ארבע מאות
זוז והלך האחד ערב שבת והוא הידה חופף את ראשו
לכבוד שבת ויקרא מי כאן הלל יצא נתעטף ויצא ל
לקראתו׳ אמר לו מה אתה מבקש אמר לו שאלה יש
לשאול׳ אמר לו שאל בני׳ אמר לו מפני מה ראשן
של תמורים גדולה אמר לו שזיין חיורת פקחות והלך
והמתי׳ שעה אחת וישב קרא מי כאן הלל ויצא ונתעטף
לקראתו ואמר לו מה אתה מבקש אמר לו שאלה יש
לי לשאול אמר לו בני שאל אמ׳ לו זל צדיק ממנו הוא
בולע צדיק גמור אינו בולע׳ וכן אמר אסף עד מתי
רשעים יעלזו׳ ועל כן אמר שלמה לא תשבע עין
לראות ואתה אחי השמר לך פן תבקש לך גדולו לדעת

אשו׳ לא תוכל להשיג ואל תרבה דברים [illegible]ית בך
ונכזבת׳

ואני רואה לזכור ממעשיות הצדיקים שהשיב להם
הקב״ה בעולם חזה בעושר ובכבוד על
שהשתדלו בעשיית מצוה קלה מן המצו׳ שאם לא היה
עושה אותה לא היה מתייב חטא׳ ונתן שכרו הקב״ה
בעולם הזה ויבא זה בכלל גמילות חסדים כפי שאמרו
חכמים ז״ל אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם
הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא׳ אכל בעולם מסנסני
תמריו ופרי מעשיו ושכר השרשי׳ קיים לו לעולם הבא
כאשר נאמ׳ על ר׳ חייא שנארח בבית איש אחד ישראלי
בליל שבת בלודקייא ויביאו לפניו שלחן של זהב
בשנים עשר רגלים ובשנים עשר שלשלאות של זהב
ובתוך השולחן קערות וכפות יצוקות ביציקת ובמעשה
יפה ונאה ובקערות כל מיני מטעמים יפים ובשומם
השולחן לפניה׳ היו אומרי׳ לי׳ הארץ ומלואה ובסלקם
השולחן היו אומרים השמי׳ שמים לי׳ והארץ נתן לבני
האדם׳ ויאמר לו רבי חייא הגד נא לי במה זכית לכל
העושר הגדול הזה ויאמר לו הייתי קצב וכל כבש שמן
ושלה וגדי בריא שהייתי מוצא הייתי קונהו לכבוד שב
והייתי אוכל אותו וזיכני הקב״ה לכל העוש׳ הגדול הזה
ויאמר לו רבי חייא ברוך י״ אלהי ישראל שזכה אותך
לעושר ולנכסים רבים׳

ואשה אחת מנשי הכהני׳ שמה קמחית היו לה שבעה
בנים כהנים גדולים ששמשו בכהונה גדולה

בחיה החכמים אליה וישאלוה לאמר במה זכית
לבנים כאלה ותאמר להם מעולם לא ראו קורות ביתי
שער ראשי ויאמרו לה כל קמח יש בו סובין, אבל
קמחך יצא סולת נקי וטוב הסתכל במה זכות זכתה
אותה האשה בשביל צניעותה,
פעם אחת נפלה אש בשכונת רב הונא ושרף כל
בתי השכונ' וכל אשר בהם חוץ מבית רב
הונא ובית אשה יהודית שבשכונתו, חשב רב הונא
שבזכותו ניצלה האשה, נמצא בה דבר טוב שנוהגת
להסיק תנורה בכל יום ונותנת לשכנותיה לאפות בו
לחם חנם על כן זכתה להנצל מן האש מדה כנגד מדה
וכן מצינו שישתדל אדם בעשיית מצוה אחת ותהיה לו
סבה להנצל מרוב עונות ולסבב לו שכר רב כאשר
אמרו חכמי' ז"ל על איש אחד שהיה זהיר במצות ציצית
ויהי היום ויגידו לו על אשה אחת זונה שהיתה בכרכי
הים מבנות רומי ושכרה בכל יום ארבע מאות זהובים
וילך אל עירה ויגע אל פתח ביתה ויקרא לפתוח לו
ותצא אליו שפחתה ויתן לה הממון ותוליכהו לגבירתה
ותאמר לה לכי אמרי לו שילך וישוב לאחר כן, ותגד
לו כך וילך עד הערב שאמרה לו וישב ויקרא השערה
ותצוהו לבא ויבא בבית וימצא שנים עשר משות ששה
מכסף וששה מזהב ודבורים מדברים חשובים והיא
יושבת ערומה על מטה אחת ובהפשיטו טליתו מעליו
נתחברו ארבע כנפו כסותו ויראו הציצית בעיניו כארבע
עדים שיעידו עליו וירד מהמטה ויפול על פניו לארץ

מבוייש ומוכלם והטיח פניו בקרקע ותרד האש מהמטה
אליו ותשביעהו לאמר הודיעני נא מה ראית בנופי ממום
ודופי וישבע לה ויאמר חס ושלום כי לא ראיתי אשה
יפה ונאה כמותך, אלא הקב"ה צוה מצוה אחת ושמה
ציצית וכתוב בתורה אנכי אנכי אנכי שני פעמים אנכי אנכי
אפרע מעוברי תורתי ואשפיע טובה לעושיה ושומריה
וכראותי עתה הציצית נראו בעיני הארבעה ציצית
כארבע עדי שיעידו עלי ביום הדין ואירא מאד ואתנפל
לפני יי לכפר על עוני, ותשבע עוד ותאמר לא אניחך
עד שתודיעני שמך ושם עירך ושם רבך ומקום מקדשך
ויגד לה כי הציקתהו וילך מאתה שמח וטוב לב מפני
שכבש את יצרו והכניע תאותו ושניצל מעבירה ויהי
אחרי כן ותקם האשה ותחלק כל נכסיה ותתן השלישי
למלך והשלישית לעניים והשלישית הוליכה בידה
ותלך עד שהגיעה לעיר האיש ההוא ותשב בעד מדרש
ר' חייא ותבא לפניו ותאמר לו גיירני נא ואכנס בברית
ישראל ויאמר לה רבי חייא לכי מעלי שמא תמדת אחד
מתלמידי להנשא ותוצא כתב כתוב מכל מה שאירע
לתלמיד עמה ותתן לו ויקראהו וימצא כל המעשה
ויאמר רבי חייא לתלמיד קום בני וקח אותה לאשה כי
הקב"ה מנע מבוא אליה באיסור ומלא תאותך בהיתר
על שיראת וכבשת את יצרך ויצו רבי חייא להטבילה
ולגיירה ויקח אותה התלמיד לאשה ויבוא אליה בוא
וראה כמה היה גדולתו של התלמיד הזה שכבש את יצרו
ונמנע מבוא אליה באיסור והשיב לו הקב"ה גמולו בעולם

שנשאאותה בהיתר ונשאר לו השכר שאין לו שיעור
לעולם הבא׳ לפיכך חייב אד׳להזהר במצוה זו כי היא
גדולה נכבדת לפי שמספר סכום אותיות ציצית תריג
כנגד תריג מצות התור׳אותיו ציצית תמצ׳הסכום שלהן
תר הוסף עליהם ח׳חוטין וחמשה קשרים שניהם למטה
ושלשה למעלה הרי תריג וכן מצינו עושה מצוה קלה
מן המצות חכה עליה לשכר גדול בעולם הזה׳ והקרן
קיימת לו לעולם הבא׳

שאלו תלמידיו את ר׳זכאי במה האדכת ימים אמר
להם מימי לא בטלתי קדוש היום על היין׳
ויהי יום את׳ערב שבת לא היה לי יין לקד׳ עליו ותראני
עצב אמר׳זקנה שהיתה לי ותמכור מפת ראשה ותקנה
לי יין לקדוש אמרו שלא נפטר׳מן העולם עד שהגיעה
לו שלש מאות גרבי יין׳ וכשנפטר הוא הניח לבניו
שלש אלפים גרבי יין לפיכך אמרו חכמי׳זכרונם לברכה
והרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידי חכמי׳ והזהיר
במזוזה זוכה לדירה נאה׳ והזהיר בקדוש היום זוכה
וממלא גרבי יין והקבה עושה חסד עם קצרי צדיקים
ומעשירן בחסדו ואין לנו לומ׳מדוע העשיר את זה ולא
העשיר את זה כי כבר נאמר צדיק וישר הוא׳ וכאשר
נאמר על רבי חנינא בן דוסא שאמרו חכמים זל בכל
יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם
כולו אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די
לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת ואשתו של זה
החסיד כשהיתה רואה את הנשים ערב שבת אופות

ומבשלות לכבוד שבת ולא היה לה כלום מה שתאפה
ומה שתבשל היתה מתביישת משכנותיה והית מסיקה
האש בתנור ומשימה הקדרות להראות לעין שכנותיה
שהיא אופה ומבשלת כמותן ויהי יום אחד ערב שבת
הסיקה התנור וחבא עליה שכנתה ותאמר לה הסקרת
התנור ואני יודעת שאין לך מה שתאפי בו ותלך לתנור
ותמצאו מלא לחם ותמצ משארותיה מלא בצק ותקרא
אותה ותאמר לה הוציאי חלחם כי כבר הוא אפוי
והבצק שבמשארת חמץ ותצא ותאסוף הלחם ותאפה
את הבצק וכך עושה לה הקבה נסי בזכותה והסידותה
וכן ערב שבת נתחלף לה כלי של שמן בכלי של חומץ
ותשם החומץ בגר ותדליקהו והיא לא ידעה בראותה
כן ותאנח ויראה רבי חנינא בעלה ויאמר לה מה לך
ותספר לו את אשר קרה אותה ויאמר לה אל תעצבי מי
שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק והיתה
דולקת כל הלילה וכל היום עד שהדליקו ממנו ל
להבדיל עליו ויהי היום ויכבד עליהם העניות וקושי
הדלות ותאמר לו אשתו לר חנינא בקש מאלהיך שיתן
לך בעולם הזה מעט מהטובה שעתיד ליתן לך לעולם
הבא ויעש כן ויתן לו רגל שולחן של זהב ויהי הלילה
וירא בחלומו שולחנו שולחנו חביריו לפניהם ושולחנו
בלא רגל אחד ויקץ ויגד לאשתו החלום ותאמר לו
אם כן איפה בקש מאלהיך שיקח הרגל ויעש כן וישב
הרגל למקומו ואמרו חזל גדול הגס האחרון מן
הראשון דגמירי מיהב יהבי משקל לא שקלי ומעשות

של זה והחסיד עצמו מספר שלא היתה תפלתו חוזרת
ריקם בכל עת כמו שאמרו חכמים ז"ל כי בימי בצורת
ירד גשם והוא היה הולך בדרך ותקצר נפשו מרוב ה
הגשמים ויאמר כל העולם כולו בנחת ואנינא בצער
ויכלא הגשם מן השמים ויגע עד ביתו בלילה ויאמ' כל
העולם כולו בצער ואנינא בנחת וירדו הגשמים. בוא
וראה כמה גדולתו של החסיד הזה וחסידותו וצדקתו
לפני הקדוש ברוך הוא והוא מיצר ומצטער בעולמו
ברעב ובצמא בעירום ובחוסר כל, על כן יתברר
המשכיל יצרו ויאמין כל מה שזכרתי ולא יכעס ולא
יקצוף בעת תבאנה עליו צרות רבות וידע שירבה שכרו
ופעולתו הקדוש ברוך הוא כמו שאמרו חכמים זכרם
לברכה כל השמח ביסורין בעולם הזה מביא ישועה
לעולם, ואמרו חכמים ז"ל עושין מאהבה ועליה הכתוב
אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו,

וצריך אדם לידע שהקב"ה יבחר לו הטוב מאשר
יבחר לו הטוב לנפשו והוא ישפיע טובה
לרשעים כדי שירשו מדרגה תחתונה, שנאמר יש דרך
ישר לפני איש, ומביא ייסורין על הצדיקים כדי שירשו
העולם הבא שנאמר והיה ראשיתך מצער, אותל עתה
לזכור מי שהיה ראשיתו מצער ואחריתו שגה מאד,
כי לענין הזה חברתי ספר זה,

אמרו חכמים ז"ל שרבי אליעזר ורבי יהושע עלו
לרגל לבית המקדש, ויהי ערב
עם כפור המה הולכים בהר הבית והנה מלאך בא
לקראתם

לקראתם ובידו חלוק לבן ומנוחץ מזריח כשמש ולא
היה שפה לפיו סביב ויאמרו איש אל רעהו החלוק הזה
לאחד ממנו הוא ויקריבו עד המלאך וישאלוהו לאמר
לאי זה מהם הוא החלוק ויאמר להם חלוקכם טובים
ונכבדים מזה אבל זה הוא לאיש אחד מאשקלון שמו
יוסף הגנן וילכו לדרכ׳ וכששלמו ימי הרגל יצאו יחדיו
ללכת אל האיש האשקלוני וישמעו אנשי אשקלון
עליהם ויצאו לקראתם ויבקשו מהם להתארח אצלם
ולא רצו ויאמרו לא נתארח לא בבית יוסף הגנן ושלחו
עמם אנשים לבית יוסף זה עד שהגיעו לפתח בית גנו
ויראו אותו מרחוק בגנו מלקט אורות ויקדימו לשלום
והשיב להם שלום ויאמרו לו רצוננו להתארח אצלך
ויאמר להם הנחתם בעלי העושר והנכסים ובאתם אלי
והקבה יודע שלא יש לי בביתי כי אם שתי ככרות לחם
ויאמרו לו יספיק לנו הנמצא בידיך ולא נטריחך לדבר
אחר וישם לפניהם ויאכלו לחם ומים ויברכו ברכת
מזון׳ ויאמר לו הגנן רואה שבאנו אליך מבין אנשי עירך
לכן הגד נא לנו מה מעשיך ויאמר להם רבותי אתם
רואי׳ עניי ודלדולי ואין לי מלאכה אחרת זולתי עבודת
הגן שראיתם ויאמרו לו אף על פי כן הודיענו אם אתה
בעבודה זו מנעוריך׳ ויאמר להם רבותי אם יש את
נפשכם שאודיעכם עניני ואודותי אני אגלה לכם הכל
היה אבי זל מגדולי העיר הזאת ומעשירידה וכש נפטר
לבית עולמו אבדתי העושר ההוא ויראוני אנשי העיר
ויגרשוני וישנאו אותי ואצא ואבנה בכאן בית ואטע הגן

האזרע בו ירקות וממה שאאסוף מהגן אני מוכר אותו
וגותן החצי בצדקה לעניים והחצי אני מתפרנס ממנו
האנשי ביתי ׳ ויאמרולו דע שהקבה ירבה שכרך מאד
כי ראינו ביד המלאך חלוק לבן ומגוהץ ואמר לנו ה
המלאך כי שלך הוא אבל היה חסר שפה לפיו על כן
באנו להודיעך ולבשרך כי הקב ייטיב לך ואולי תוסיף
בזכיותיך ׳ ויברכם האיש וישבחם וילכו לדרכם ׳ ותאמ
לו אשתו שמעתי מה שאמרו לך חכמי ישראל מתסרין
שפת החלוקה שלך ועתה עשה והשתדל להשלים
החלוק ואמר לה בדבר אותת הנדיבות תדברי אבל את
יודעת עניי ודלדולי ואין לי ממה שאעשה שום זכות
ותאמ לו שמעני אדוני וקח עצתי למען ייטב לך ועתה
הוציאני בשוק ומכרני ותן מחירי בצדקה לעניים אולי
תשלים חלוקך ויאמר לה אני מפחד שמא יכפה אותך
הקונה ואניס אותך ואפסיד החלוק כולו ׳ ותאמ לו אני
אשבע לך באמונת שמים שלא תבא תקלה זו על ידי
לעולם ואשמע בקולה ומכרתיה ונתתי דמיה בצדקת
לעניים ׳ וירא אותה אדוניה שהיתה יפת תואר ויאמר
לכבשה ולא יכול עמה וישם אות׳ על בית נכאתה ויתן
לה מפתחותיו ׳ ותאמר לו איני רואי להיות סוכנת לך
ויקצוף אדוניה עליה מאד ותסתו בערה בה ׳ ויתן אותה
לרועה צאנו ויצוהו לכבשה ולהאניסה ולכפתה ׳
ויקוה הרועה ויפתח אותה בכל יום ויום ויכוה אותה
הכה ופצוע ולא יכול עמה וימררו את חיידה בעבודה
קשה בכל צרה והיא מתאפקת ומוחילה רחמי שמים

ויעברו עליה ימי רבי וילך בעלה ויעבור עליה ויתחפש
והיא מרת רוח׳ תחת פארה רב שבבה ותחת פתיגיל
מחגורת שק כי תחת יופי׳ ויאמר לה היש רצונך
שאקנה אותך לאשה ואצילך מרעתך ותאמר לו אדוני
לא יתכן כי בעולת בעל אני ויוסף לפתותה בדברי ולא
שמעה בקולו העזה פניה ותאמר לא׳ וכשראה כך
נתברר לו שלא עברה על שבועתה ולא הפרה בריתת
ויסר המסוה מעל פניו ותכירהו וישקו איש את רעהו
ויתחבקו ויבכו בכי גדול ותעל שועתם אל האלהים
וישמע קול קור׳ התבשר כי נשלם החלוק שלך וחלוק
של אשתך טובה מחלוקך לך למקום פלוני ותמצא בו
ממון גדול שטמן אביך וילך ויעש כן וימצא כסף וזהב
ואבני טובות ומרגליות עד אין מספר ויפרה את אשתו
ויוסף לעשות צדקה וחסד כל ימיו׳

בוא וראה כמה גדולים מעשי יי׳ למי שישוב אליו בכל
לבבו וכמה עצמו רחמיו לקורא אליו בעת צרתו
שנאמר מן המצר קראתי יה וכשהוא ממהר לענות את
היחיד כל שכן לצבור שיושיעם הקב״ה בכל צרתם שנ׳
כי מי גוי גדול הוא יושיענו מצרתינו וינקום נקמתינו
ככתוב אם אלך בקרב צרה תחייני׳

מעשה כשנהרג רבי חגיגא בן תרדיון צוה המלך
להושיב את בתו בקובה של זונות והיתה
אותותה אשת רבי מאיר שמה ברוריה׳ ותאמר לרבי
מאיר אדוני חל נא את פני יי׳ אלהיך להציל את אותתי
מן המקום הרע׳ ויעש כן רבי מאיר ויקח ד׳ מאות זהובי

וילך עד מקומה׳ ויאמר אנא י״י אם הנערה הזאת כשרה
ונשמרת מכל דבר רע עשה עמי נס להצילה ויתחפש
ויבא אליה ויאמר לה קח הממן הזה ואשכב עמך ותאמר
לו אדוני לא נכון לעשות כן כי אני נדה ויוסף לפתותה
ולפייסה ולא יכול עמה ויתברר לו כי טהורה היא ולא
קרב אליה איש וילך לשר בית הסוהר ויאמר לו תן לי
הנערה הזאת וקח ארבע מאות זהובים אליה ואם יבקש
אותה המלך תפייסהו במאתים וישארו לך מאתים׳
ואם יצוה המלך להרגך ותראה עצמך בצער תאמ׳ אלהא
דרבי מאיר ענני והצילני ולא יזיקך איש ויאמר לו שר
בית הסוהר מה אות כי יצילני י״י אלהיך כדבריך ויאמר
לו הנה הכלבי׳ של בי׳ המלך שינשכו את העם הביאני
אליהם ותראה מה אעשה וילך עמו ויביאהו אל הכלבי׳
ויקומו עליו לאוכלו ולבולעו ויאמר אלהא דרבי מאיר
הצילני ויסורו מעליו ויקח שר בית הסוהר הזהם ויתן
לו הנערה ויוליכה ויוגד הדבר למלך ויצו לתלותו ו
ויבואו סריסי המלך לתפשו ויאמר אלהא דרבי מאיר
ענני ולא יכלו לגשת אליו ויאמרו הגידה נא לנו מה היה
הדבר ויספר להם כל מעשהו ויאמרו עשה לנו צורת ר׳
מאי׳ זה ושים אותה על שער העיר ויעש כן׳ ויצו המלך
כל רואה איש כמו הצורה הזאת שיתפשהו ויביאהו
למלך ויהי היום ויראוהו השומרים וירדפו אחריו וינס
לפניהם עד שנכנס לשוק של זונות ויאמרו לא יכנס
איש כזה לבית הזונות וישובו מעליו ויקח ר׳ מאיר את
אשתו ואת אותותה ויעתק לבבל הסתכל במעש׳ הצדקת

לפי ששמרה עצמה מעבירה, והצילה הקב"ה מיד מרעי'
אמר הכתוב שקר החן והבל היופי לכן צריכו הצדקנים
להחזיק בצדקתן וללמד את הנשי' מעשיהן שלא תהיין
מאותן שאמר עליהן שלמה עזה אדם בלף מצאתי ואשה
בכל אלה לא מצאתי,

מעשה ששאלו סנהדרין את שלמה ואמרו מדוע
אמרת פסוק זה כי נשים רבות יש בעולם
כשרות וצנועות ויאמר להם אני אבחין לכם דברי ויש
את עבדיו לבקש אד' טוב וישר שיש לו יפת תואר ויפת
מראה וטובה וצנועה ויאמרו לו הנה פלוני את' מעבדיך
יש לו אשה יפת תואר עד מאד כרצונך ויאמר להם
מהרו אותו ויבא אלי וילכו עבדיו ויבהילוהו ויבא לפני
המלך ויאמ' לו הגידו לי אנשי גבורתך וטובתך וביגתך
ושכלך ואני חפץ להשיאך את בתי ואברכך ואגדלך
על כל השרים ויאמ' מה אני ומה משפחתי כי אקח את
בת אדוני המלך ויאמר לו הוספת חכמה וטוב שאתה
מקטין את עצמך אבל לך הלילה הזה והרוג את אשתך
ותביא לי את ראשה ואני אעש' מה שאמרת לך כשמוע
האיש כל מה שאמ' לו המלך מהר ואמר אעשה כדבריך
וילך לביתו ויהי בדרך וישוב האיש בלבו היך יעשה
והיך יהרוג את אשתו והיא טובת שכל ויפה ויש לו בני'
ממנה, ותאמר לו אשתו מדוע פניך רעים הועפי' ויאמר
לה יש לי כאב לב ותשם הלחם והמטעמים ולא יכול
לאכול ותאכל היא ותשבע ותקם ותשכב על מטתה
עם בניה קטנים וישן, והאיש הזה דואג ותשב

ומהרהר ואמר בלבו ברעיונים תמהי איך אעשה הרעה
הגדולה החשאתי לאלהים ויבז בעיניו כל כבוד המלך
ומתנותיו וישב ויחשוב במתנות המלך ושיהיה חתן
למלך ויסר אל משמעתו ונכבד בביתו ויקם ויצא את
חרבו ויקרב אליה לחתיז את ראשה ויגלה אותה ויראה
ישנה והילד קטן בין שדיה והילד השני בין זרועותיה׃
ויאמר איך אהרוג את אשתי ואת בני ואפסיד העולם
הזה והעולם הבא׃ והמלך שמא לא יעשה לי כל מה
שאמר וישב חרבו לתערה ויאמ׳ יגער י׳ בך השטן וישב
במקומו והיו בלבו מחשבות לאלפים ולרבבות ויקם
וישלוף חרבו ויקרב עד אשתו ויראה אותה בשערה ש
שנפלה מטפחת ראשה והיונק בין שדיה ויחמול עליה׳
יחד ויאמר לא אעשה עבירה זאת לעולם כי נקל בעיני
כבוד המלך ובתו הכל כלא חשוב וישכב על מטתו ויהי
בבקר ויבואו סריסי המלך וילך עמם ויבא לפני המלך
וישאלהו לאמר מה עשית ויספר לו את כל אשר קרהו
ויאמר ברח לך אל מקומך׃ אמרתי כבד אכבדך והגה
מנעך י׳ מכבוד ויעברו ימים וישלח ויביאו לו את אשתו
ותבא לפני המלך ויאמר לה הגד הזונד לי יופיך ושכלך
וטוב מראך ואני אוהב לקחתך לי לאשה ואנשאך על
כל פילגשי׃ אבל את אסורה עלי שאת בעולת בעל
לכן הרגי את אישך ותהיי מותר׳ לי ותאמ׳ לו כן אעשה
כדבריך ומחר אביא אליך את ראשו׃ וידע המלך
שתעשה כן ולא תחמול עליו ויאמר לה אני אתן לך
חרב חד מאד שתכרתי בו את ראשו ברמיזה ויצו ויעשו

לו חרב מן בדיל נחמד למראה ויתנו לה והיא לא ידעת
ותשם אותו תח׳ בגדיה ותלך לביתה ויבא אישה בערב
ותצא לקראתו ותשקהו ותחבקהו ותשעשעהו ותתן ה
המטעמים לפניו כאשר אהב ויאכלו וישתו ותאמר לו
תפצי שתשתה עמי הלילה הזה יין ואשמח בך ויעש כן
ותשקהו יין לרוב עד שנדרס במקומו מרוב השכרות
ותקם ותוצא החרב ותכהו בו בגרונו והי׳ חשבה שהותז
ראשו כי בטחה על החרב וייקץ האיש בכאב החרב
וירא אותה והרבה שלופה בידה עומדת עליו ובראותה
כן נפלה על פניה מבויישת ונכלמת ויקם אליה ויאמר
לה מה לך או מה עשית ותאמר לו כל דברי המלך ו
ויוליכו את שניהם לפני המלך וכראות אותם המלך
שחק וסגהדרי ישראל לפניו׳ ויאמר להם המלך
הגידו לי מעשיכם ויספר האיש כל אשר קרהו ותספר
האשה כמו כן ויאמר לו המלך אני ידעתי שלא תחמול
עליך ולא תחוס על כן נתתי לך חרב בדיל שלא
תהרוג אותך אז הודו חכמי ישראל לדבריו׳ ואשה בכל
אלה לא מצאתי בוא וראה כמה יש בין האשה הזאת
והנשים שזכרנו בראשונה׳

וכן אמרו חכמים ז״ל בוא וראה כמה טוב אשה טובה
וכמה רע אשה רעה דאלו אשה טובה כתוב בה
מצא אשה מצא טוב ובאשה רעה כתוב ומוצא אני מר
ממות׳ אשרי האשה שישבוחה הכתוב כל כך ואוי
לאשה שקללה הכתוב כל כך ופירשו פסוקים אלו שהם
משל לתורה שנמשלה כאשה טובה ויפה במעשיה

כשיוצא אדם ירא את יי׳ וחכם בתורה עליו הכתוב אומר
מצא אשה מצא טוב ומי שאין בו מעשים טובים ואינו
ירא שמים עליו הכתוב אומר ומוצא אני מר ממות את
האשה׳ את האשה זו גיהנם שנאמר טוב לפני האלהים
ימלט ממנה׳ ואם יש לה כתובה רבה ואינו יכול
לפרוע לה כתובתה ולגרשה עליו הכתוב אומר נתנני
יי׳ בידי לא אוכל קום שאמרו חכמים זו אשה רעה ו
וכתובתה מרובה׳ ומדות האשה הרעה שהיא שולטת
עליו ועושה מריבה עמו בשערי אכילה כמו שאמרו
מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא ומקצת חכמים
גבותנו בנשים שאינן רצויות במעשיהם כמו שנאמר על
רב שהיתה אשתו מושלת עליו וחולקת על דבריו ואם
יאמר בשלי לי עדשים תבשל אפונים כך בכל דבריה
היתה עושה הפך לדבריו׳ וכשגדל בנו רבי חייא וראה
מחלוקת אמו עם אביו בכל מה שיצוה אותה היה אומר
לאמו אמר לך אבי שתבשלי אפונים היתה מבשלת
עדשים כמו שיצוה רב והיה הופך כל דברי אביו כדי
שתעשה רצון בעלה ולא היתה מתכוונת לעשות רצונו
ויהי היום ויאמר רב לבנו בני שבח לבורא אני רואה
שחזרה כוונת אמך לעשות מצותי ורצוני ויאמר לו רבי
חייא בנו אבי וחייך חזיי ראשי אין הדבר כן כי אני
מחליף דבריך לאמי ונעשה דבריך ויבא לך מה שתצוה
כרצונך׳ ויאמר לו אביו טוב בעיני שכלך ובינתך מאד
בחכמתך׳ וכן אמרו המושלי׳ מחלציך יצא מי שילמדך
דברי׳ ועניגים שלא תדע אבל המנע מלעשות עוד כזה

שלא תלמד לשונך בדברי כזבים כמו שנאמר למדו
לשונם דבר שקר העוה נלאו׳ וכן היתה אשת ר׳חייא
תכעיסנו ותחלוק על דבריו ואם היה מוצא רבי חייא
שום דבר קושר אותו בכנף כסותו ומביא אלידה ויאמר
לו רב הלא אתה מתרעם מאשתך ומדוע תעשה לה
כך׳ אמר לו רב לנו שהן מנדלות את בנינו ומצילות
אותנו מעבירה׳ ובארץ ישראל היו משכימין לבית
הכנסת ושואלין אותו מצא או מוצא כלומר מצא אשה
מצא טוב׳ או מוצא אני מר ממות את האשה ואמרו
חכמים זל תקנה לנגע זו אשה רעה וכתובה מרובה
צרתה בצדה׳ דאמרי אינשי בחברתה ולא בסלתה
שאין אשה מתקנת אלא בירך חברתה לפי שאעתה ב
בעיניה יותר ממאה מלקיות בכל יום ואמרו תקנה זו
למי שאין לו ממה שיפרע כתובתה כי אם יהיה עשיר
יגרשנה ולא יניחנה אצלו שעה אחת שנאמר גרש לץ
ויצא מדון׳ ואמר בן סירא אשה טובה מרעה טובה בחק
ירא אלהים תנתן׳ אשה רעה צרעת לבעלה׳ מאי
תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתה ואמר בן סירא בת
לאביה מטמורת שוא מפחדה לא יישן בלילה לפי
שיפתח עליה בנערותה שלא יפתה אותה איש ובשעת
בגרות שלא תהיה אילונית שאין לה דרך נשים ולא
תלד ואין לה שדים והיא כואבת בשעת תשמיש וקולה
ערב כקול איש׳ ועוד יפחד עליה שמא לא תהיה צנועה
והגונה ויראת שמים או שמא תהיה מכשפה׳ אשרי
החוכה לבנים הגונים כי לא ידע האדם אם זה יכשר או

בן או בת • ואשריו כששניהם כאחד טובים ׳
ואמרו חכמים ז"ל עוד אלמנה שובבירת ובתולה
מצליניר׳ הרי אלו מכלורת כפי שאמרו
שהיתה אלמנה שובבית וטובה בעיני בני אדם והיתה
מכשפה שתעשה כשפים לכל אשה הרה שלא תלד ׳
וכשירבו צירי היולדה מתה באה האלמנה ׳והזאת ו
ואומרת הנני הולכת ואתפלל לבורא עליך ותלדי מיד
והיתה הולכת לביתה ומסירה הכשפים והיתה יולדת
מיד והיו חושבים בני אדם שהיתה צדקת והסירה והיו
הנשי׳ הדרות הולכות אליה טרם ימי לידתן ומפייסות
אותה להתפלל עליהן ויהי היום ותצא מביתה ותגית
שם נער לשמור הבית וישמע קול נענוע בירכתי הבית
אינו רואה זולתי קול ויחפש ימצא חבית מכוסה ויגלה
אותה וימצא הכשפים ׳ ומהיום ההוא לא היו צריכות
אליה הנשים ויגרשו אותה לפיכך אמרו חכמים ז"ל שלא
ילמד אדם את בתו תורה ׳ דתנן רבי אליעזר אומר כל
המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תיפלות ׳ ואמרו
בעלי תלמוד דכתיב אני חכמה שכנתי ערמה כיון
שנכנסה חכמה באדם נכנסה בו ערמימות ׳ ועל אלה
אמר בן סירא בת לאביה מטמונת שוא ׳
וכבר נמצא מהן בעלות תשובה שלימה דאמר רבי
יוחנן למדנו יראת חטא מבתולה וקבול שכר
מאלמנה ׳ מאי היא בתולה ׳ פעם אחת ראיתי נערה
בתולה נופלת על פניה ואומרת רבון העולמים בראת
גן עדן ובראת גיהינם ובראת צדיקים לגן עדן ורשעים

לגהינם יהי רצון מלפניך שלא תבוא לבני אדם תקלה
על ידי ומכשול ואל אכשל בבני אדם שאירש גהינם
וראיתי אלמנה שבאה לבית הכנסת שלי והיה בירת
הכנסת אחר קרוב עוד לביתה׳ אמרתי לה למה לא
תכנס להתפלל בבית הכנסת פלוני אמרה לי רבי ולא
שכר פסיעות יש׳ לפיכך חייב לבחור לקרב הצנועות
ולהרחיק המורדות כמו שאמרו חכמי׳ ז״ל לעולם ימכור
אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם לא מצא בת
תלמי׳ חכם ישא בת גדול הדור לא מצא ישא בת ראשי
כנסיות לא מצא ישא בת גבאי צדקה לא מצא ישא בת
מלמדי תינוקות ולא בת עמי הארץ לפי שהם שקץ ו
ונשותיהם שקץ׳ ועוד אמרו ימכור אדם כל מה שיש
לו וישיא בתו לתלמיד חכם אבל המשיא בתו לעם
הארץ כאלו נותנה לארי׳ וכל הנביאים לא נתנבאו
אלא למשיא בת לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא
לתלמיד חכם אבל תלמידי חכמי׳ עצמם עין לא ראתה
אלהים זולתך׳

ועתה אספר מעשה שעשתה אשה טובה מבנות
העשירי׳ אמרו חכמים ז״ל שהיה איש בארץ
ישראל שמו כלבא שבוע׳ ולמה נקרא שמו כן שאם
היה נכנס לביתו הכלב רעב היה יוצא שבע והיה רבי
עקיב׳ רועה צאנו והיתה לו לכלבא שבוע בת אחת יפה
ונאה ותאהב את רבי עקיבא ותאמר קח אותי לאשה
ויאמ׳ לה אני אעשה כדבריך ויוגד לכלבא שבוע ויחר
לו עד מאד וידר נדר ליי׳ שלא יתן לה ממנו כלום

לפי שרצתה לעם הארץ ולא חששה בתו לכל זארת
וישא אותה רבי עקיבא ולא היה לו כי אם מעט תבן
ששכבו עליו וינחם אותה רבי עקיבא וידבר על לבה
ויאמ׳ לה ראה עניינו ודלדולנו התאפקי והחזילי ללה׳
כי אם יהיה לי ממק אני אעשה לך עטרה של זהב׳ הם
מספרים זהב עד שקרא עליהם קורא ואמ׳ יש לי אשה
הרה ללדת ואין לי כסות במה שתלד אולי תעשה עמי
חסד ותתננו לי שום כסות ויענהו ר׳ עקיב׳ אין לי כלום
כי אם מעט תבן קח חלקך ויאמר ר׳ עקיבא ראי שהיה
האיש הקורא אליהו זל׳ ויהי מימים ותאמר לו אשתו
שמעני אדוני וקח עצתי ולמד תורה וישמע אליה וילך
וילמוד תורה מרבי יהושע ורבי אליעזר שתים עשרה
שנה וישב אל עירו ועמו כ׳ אלף תלמידי׳ וישמע אדם
מחרף אשתו ואומר לה שמעתי במה שעשה עמך אביך
שנשאת לרועה עם הארץ שלא היה לך הנון ועתה
שנאך והלך לדרכו זה שנים עשר שנים ועזבך שמנות
חיות ותאמר אשתו רצוני שישב עוד שנים עשר שניב
אחרות׳ כשמוע כל זאת ר׳ עקיבא חזר למדרשו ולמד
תורה שנים עשר שנים אחרות וישב אל ביתו אחרי כן
ועמו ארבעה ועשרים אלף תלמידים ויחרדו זקני העיר
לקראתו ויבא בכבוד גדול ולא ידעו מי היה וישלח דב׳
לאשתו ותחפוץ לצאת אליו ולא היה לה מה שתלבש
זולתי בגדים קרועים ותאמר לה אחת משכנותיה קחי
כסותי זה ולבשי׳ ותאמר לה יודע צדיק דין דלים׳
ותצא לקראתו ותפול על פניה ויגשו התלמידי׳ להסיחה

מלפניו ויאמר להם הרפו לה כי נפשה מרה לה והיא
סבבה עלי ללמד תורה שלמדתי ושלמדתם אתם׳
וישמע כלבא שבוע כי איש חכם בא לעיר יצא גם הוא
לקראתו לישאול לו אולי יתיר לואת נדרו שהיה עצב
על בתו שהיתה בחוס כל וישאהו האיש ויודיעהו נדרו׳
ויאמר לו רבי עקיבא מפני מה נדרת נדר זה אמר לו
מפני שנשאה לאיש שאינו הגון לה ולא היה לו לא
תורה ולא ממון ויאמר לו רבי עקיבא ואם היה חכם
כמוני היית נודר זה אמ׳ לו חס ושלום כי אם היה קורא
אפילו פרק אחד הייתי נותן לו חצי ממוני׳ ויאמר לו
אני תתנך בעל בתך ויקם אליו וישקהו ויחבקהו ויתן לו
חצי ממונו ויעש לה עטרת זהב כאשר אמ׳ לה ויושיעם
הקב״ה מצרתם והרבה עשרם והזנם׳ ראה כמה גדולה
הניע לאיש הזה מרוב חכמה שלמד מתוך עניות הרב׳
וכך היה הלל הזקן דל ואביון היה מרזיח במלאכתו
חצי זה מהחצי היה מפרנס נפשו והחצי
היה נותן לשומר המדרש להניחו לבוא לשמוע דברי
אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון׳ ויהי היום בימי
החורף לא היה לו מה שיתן לשוער ולא הניחו לבוא
לשמוע דברי תורה ויעל על גג בית המדרש ויכנס
ראשו בעד החלון וירד עליו שלג גדול כל היום עד
שנתכסה ולא היה חושש מרוב תאותו לשמוע דברי
תורה ויהי בערב ולא היה יכול לקום מרוב הקור ויהי
בבקר ויבאו שמעיה ואבטליון לבית המדרש וישקיפו ב
החלון שהיה נכנס האור בו ואותו היום היה אפל ולא

נוגה לו ויחפשו וימצאו את הלל הזקן כמו מרת מוטל
ויפשיטהו וילבישוהו בגדי אחרים והיה כל גופו מלא
שחין וכשראה אותו ר׳עקיבא אמר לו אוי לי שראיתיך
בכך האומ׳ליו אשריך שראיתני בכך שהו שכר גדול לי
וקניתי בו חיי העולם הבא ונקרא שמו נחום איש גם
זו לפי שהיה נהוג לומר על כל צרה ויגון הבאים עליו
גם זו לטובה כלומר כל מעשה י׳טוב לטוב הם והיה
מצדיק דין יצרו עליו ולא היה כועס עליו ולא מתקצף
מעשה שבקשו חכמי ישרא׳ לשלוח מנחה ל׳ המלך
קיסר ויאמרו אין לנו כמו נחום איש גם זו לפי שיעשה
הקבה נס על ידו וישלחו בני ישרא׳ בידו מנחה לקיסר
דוסקיא מלאה כסף וזהב ובגדים חשובים ויהי בדרך
במלן ויסר אל בית איש בכפר ללן עמו ויאכל וישת
ויקח הדוסקיא וישם מראשותיו הזהב והכסף וישכב
במקום הזהוא ויקומו אנשי הכפר לילדה ויקחו כל מה
שבדוסקיא ויסתמ׳ו וימלאום עפר ויושיבו תחת ראשו
והאיש נחום לא ידע וילך לדרכו עד קיסר המלך וישם
לפניו הדוסקיא ויאמר הנה מנחה שלחה לאדוני מ
מאת בני ישראל ויצו המלך לפתוח והנה מלאי׳עפר
ויאמרו לו שריו ראה מה היהודים האמללים עושים
שהם מלעיגים עליך ובחים אותך ויקצוף המלך מאד
וחמתו בערה בו ויצו להרוג את נחום ויקראו סופרי
המלך ויצו לכתו׳ להרוג את כל היהודי׳ שולחי המנחה
וכשהוציאו את נחום להרוג אמר גם זו לטובה ויבא
אליהו זל לפני המלך כדמות איש משרי המלך ויאמר

לו אדוני המלך ששא עפר זה הוא מעפרו של אברהם
אביהם שהיו מלעיגי׳ ממנו והיו כמו חצי׳ וחניתו ורמחי׳
בפני האויבים והיו פותחין בו מיד העי׳ והבצורות ותהי
עיר אחת קרובה להם ויצורו עליה ימי׳ רבים ולא יכלו
לתפשה ויקחו מעט מהעפר ויזרקו על אנשי העיר ויהי
להם כמו חצים וכלי מלחמה וינגפו לפני אנשי קיסר
ויפתחו לו העיר ויתפשה וישמח המלך בעפר שמחה
גדולה ויצו למלאת הדוסקייא מזהב ומכסף וממרגלי׳
וילבישו את נחום בגדים יקרים וישב לדרכו בשלום
ויבוא לכפר אשר לן בו ויראו אותו בעלי הכפר מכובד
ומלובש וישאלוהו לאמר הגד נא לנו במה נעשה יקר
וגדולה לך כזאת ויגד להם את כל אשר קרהו ויקומו
אנשי הכפר וימלאו אמתחותיהם עפר ויולכו את המלך
ויאמרו לו אדונינו המלך הנה העפר הזה מהעפר שהביאו
לך היהודים ויצו המלך להכחינו ולא עשה כלום ויצו
המלך להרגם ולאבדם׳

וכן שאל רבי שמעון בן אלעזר מהקבה להביא עליו
חלאים ויבואו עליו והייתי מאריך אם אניד
קורותיו אבל אקצר והיה מבקש מהקבה להסיר ממנו
חוליו בלילה ויסר מעליו ובבקר היה מבקש לשוב עליו
החולי וישב אליו׳

ורבינו הקדוש חשש בכאב שיניו שש שנים ובכאב
השתן שבעה שנים והיה סבת הדבר שהיה
הולך לקצבים ויהי ביד קצב אחד עגל לשחוט וימלט
העגל מידו וינס ויפגע ברבינו הקדוש וידבק בו אולי

יצילהו משחית׳ ויתפשהו רבינו הקדוש ויתנהו לקצב׳
ויאמר לו שחוט כי לכך נברא׳ ומפני שלא חמל עליו
באו אליו החליים הנזכרים׳ ויהי לתקופת הימי׳ וירא
את אמתו מכברת הבית והנה חולדה אחת קטנה יצאה
מחור אחד ותרץ השפתה להרגה ויקרא עליה בקול
גדול רבינו הקדוש ויאמר לה אל תהרגי אותה ורחמיו
על כל מעשיו כתיב ויאמרו כשחמל וחס׳ חס עליו
הקב״ה ורפאהו׳ וכל שבא על רבינו הקדוש לא היה
אלא לגודל מעלתו לפני הקב״ה וכן אמר דוד וסביביו
נשערה מאד ופירשו רבותינו ז״ל פסוק זה מלמד שהוא
מרקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה וכן נאמר
אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו פירשו
חכמים ז״ל אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה
מתורתך תלמדנו קל וחומר משן ועין מה שן ועין שהוא
אחד מאיבריו של אדם עבד יוצא בהם לחירות יסורין
שהן ממריקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה׳
וכן רמז שלמה הענין שזכרתי למעלה באמרו שאת פני
רשע לא טוב׳ פירשוהו רז״ל ולקחו טוב מחצי הפסוק
וחברוהו עם חצי הפסוק השני׳ כלומר טוב להטות
צדיק במשפט׳ כלומר כשיבואו על הצדיק יסורי׳ רבי׳
עד שיראו לבני אדם בעיניהם שיש עולה בדינו ואינו
כן שוהא לטוב לו לפי שביסורין ימלט מדינה של
גהינם וכשהודיעו הקב״ה את משה רבינו עה״ה הדורות
הבאים אחריו וראה צדיק מצטער ורשע וטוב הראהו
מאזני צדק ואבני צדק לפי שהכל בצדק וביושׁ מלפניו
והגנו

והגנו היום כשימות לנו מת נאמר השור תמים פעלו׳
לפיכך חייבונו חכמים ז״ל לברך על הצרה ועל הרעה
ברוך דיין האמת שנאמר חסד ומשפט אשירה אם חסד
אשירה אם משפט אשירה׳ כלומר אם עשית עמנו
טובה וחסד נשבחך ונהללך׳ ואם נתת לנו כדרכינו
וכמעלליגו גם כן נשבחך ונהללך׳ לפיכך אם ראית
צדיק ושוב לו׳ צדיק ורע לו׳ רשע ושוב לו רשע ורע
לו׳ אל יבהלך לבך ואל ישעך שכלך ואל תתן את פיך
לחשיא את בשרך ולומר כל הדברים יגעים לא יוכל
איש לדבר כלום ג תטרח בסוד זה כי טרח מי שנושר
לפניך׳ ומי הוא זה משה רבינו עה״ש שנאמר הודיעני נא
את דרכיך׳ וכן אמר חבקוק עד אנא יי׳ שועתי וכו׳
כשראה והבין ברוח הקדש את אשר יקרא לעשרה
הרוגי מלכות׳ אמר רבונו של עולם מדוע הצלת את
חנניה מישאל ועזריה ולא הצלת גם כן את הצדיקים
על כן תפוג תורה׳ ואמר בלשאצר רשע מלביש לדניֵ
ארגונא׳ אחשורוש שמא ממליך מרדכי טהור כי רשע
מכתיר את הצדיק ויענהו יי׳ ויאמר חלא כתוב בתורה ג
אמונה על כן אל תשאל דבר שלא תשיג׳ וכשהבין
חבקוק שטעה בשאלתו התפלל לאל לכפר לו על
שגגתו אשר שגג שנאמר תפלה לחבקוק הנביא על
שגיונות׳ ואם יאמר אד׳ למה אמר תחריש כבלע רשע
צדיק ממנו׳ למה הוסיף ממנו אמרו לו חכמי ז״ל ממני
מה עיניהם של תרמודיים טרוטות׳ אל ממני
שדרים במקום הדול׳ והרוח משיב ומסיע הדשל ונכנס

בעיניהם על כן עיניהם כך׳ והלך לדרכו והמתין שעה
אחת תזר ואמר מי כאן הלל יצא ואמר לו מפני מה
רגליהם של אפרקיים רחבות אמר לו מפני שדרים בין
בצעי המים ולא היה כועס הלל׳ כשראה שלא היה
יכול להכעיסו׳ אמר לו אתה הוא הלל נשיא ישראל
אמר לו הן׳ אמר לו אם כן אל ירבו כמותך בישראל׳
אמר לו בני מפני מה אמ׳ לו מפני שאבדת ממני ארבע
מאות זוז אמר לו הזיר ברוחך כראי הוא הלל ש
שתפסיד על ידו שמונה מאות זוז והלל אל יקפיד׳
ומעשיו׳ הוכיח העגו הזה עצמו מספר על כן צריך אדם
להרחיב לבו ולשמוח בחלקו ולא יכהל ולא יכעס כי כעס
בחיק כסילים ינוח׳ ונאמר הסר כעס מלבך והעבר
רעה מבשרך׳
ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל אדם
הכועס כל מיני גיהנם שולטין
בו שנאמר והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גיהינם
שנאמר וגם רשע ליום רעה׳ ואמר רבה בר רב הונא
כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה אצלו שנ׳ רשע
בגובה אפו בל ידרוש׳ רבי ירמיה בר רב מדפתי אמר
אף משכבת תלמודו ומזיף שפשות כי כעס בלב כסילי׳
ינוח׳ וכתיב וכסיל יפרש אולת רב הונא בר יצחק אמר
בידוע שעונותיו הרבה מזכיותיו שנאמר ובעל חמה רב
פשע׳ ואמרו עוד אי זהו שוטה המקרע בגדיו בחמתו׳
ואם לא היה הפסד לאיש בכעס כי אם היזק גופו היה
לו להרחיקו כל שכן שגורם לעבירות משונות ויפסיד

השכל ויאבד זכיות הרבה׳
שאלוני תלמידי למה נקראו בשמם לבד החכמים
הראשונים ואשר באו אחריהם שלא הידו
כמותן נקראו מהם בלשון רבן ורבי ורב׳ ומפני מה
נקרא שם האחד רב ושם האחד רבי ושם האחד רבן כך
אמרו חכמי׳ גדול מרב רבי וגדול מרבי רבן וגדול מרבן
שמו׳ והראשונים שהיו גדולים כשמעון הצדיק
ואנטיגנוס ושמעיה ואבטליון ושמאי והלל ואחרים
כמותן עליהם אמרו גדול מרבן שמו׳ אבל הנביאים
הגי זכריה ומלאכי ואף מאחר ישראל משה רבינו נקראו
בשמם לא רב ולא רבי ולא רבן׳ ומה שנאמר משה
רבינו נתהלל שהוא רבינו לא לכבודו אלא לכבודנו
כי אם היינו אומרים לכבודו היינו אומרים רבינו משה׳
אבל נקרא שמו משה ונתחבר שיו רבינו לפי שלמדנו
תורה התלמידים שנקראו רבן ורבי ורב כל מי שהיה מן
הנשיאים שהם מזרע הלל שהיה מזרע דוד מאמו ולא
מאביו נקרא רבן והם היו נשיאים לא ראשי גליות כמו
רבן גמליאל בנו של הלל ורבן שמעון בן גמליאל ורבן
יוחנן בן זכאי׳ והנקראי רבי הם חכמי ישראל כפי
שאמר דסמיכין ליה רבן ויהיבנא ליה רשותא למידן
דיני קנסות ואמר רבינו הקדוש לבן רבי אלעזר ברבי
שמעון חכימא עבדי יתך וגלתא דדהבא פרשי׳ על רישך
ורבי קארו לך ואת אמרת לקרתא אנא אזל׳ וכאשר
נאמר דהוה מצטער רבי למסמך לשמואל ירחינאה לא
הוה מסתייעא מילתא עד שנאמר לו לא תטריח עצמך

בדבר זה כבר ראיתי ספר אד' הראשון וכתוב בו שמא
ירדו נאמה חכמים ההה ורבי לא יקרי לפיכך ראשי ומחכמי
נקראו רבי בארץ ישראל וראשי חכמי בבל נקראו רב
כפי שאמרו כל רב מבבל וכל רבי מארץ ישראל וראשי
גליות נקראו רבנא הם המתיחסי מאבותם עד דוד מלך
ישראל, כמו שנ' בתלמוד אדבריה רב חסדא לרבנא
עוקבא ודרש ומהם נקראו מר כמו מר עוקבא כמו מר
זוטרא, אבל רבא שמו אבא ונקרא שמו רבא במקום
רבי אבא בדרך קצרה, וכן אביי היה שמו אבא והיה
שמו נחמני כמו שאמר בתלמוד ונקרא שמו נחמני ולא
הלכתא כנחמני חכרו בראשונה אמר אביי לפי שהיה
בן אחות רבה בר נחמני והיה תלמידו והיה שמו נחמני
כשם אביו של רבה והיה קורא אותו רבא אביי בעניין
אבי בלשון תרגום והיו קורין אותו כך בני אדם אביי,
והגה פירשתי לך הכל בדרך קצרה ואין להאריך
ולחכימא ברמיזה,
אשוב לענין הספר,
אמרו חכמים ז"ל כי שלשה עשירי היו בארץ ישרא"ל
היה שמותם כמעשיהם האחד כלבא שבוע,
כבר זכרנוהו למעלה והשני נקדימון בן גוריון, היה
שמו נקדימון כפי מעשהו שנקרה לו חמה, כלומר
שזרחה לו השמש בערב אור ביאתו מפני שבטח ביי'
נעשה לו נס זה ככתוב והבוטח בי' חסד יסובבנו,
מעשה שעלו ישר' לרגל ולא היה להם מים לשתות
וילך נקדימון לשר אחד משרי המלך ויבקש

ממנו בוד אחד שהיה לו בהלואה עד זמן קצוב ואם ירדו
גשמים ויסלא הבור הרי טוב׳ ואם לאו שיתן לו ככרי
כסף ויתן הבור וישתו כל הבאים לרגל ויבש הבור׳
ויהי היום שפסק לו השר פסיקה זו שלח לו דבר השר
לתת לו המים או הכסף ויאמר לו המתן עד חצי היום
המתין ולא ירדו גשמים וישלח אליו עוד שנית לאמר
כדבר הזה ויאמר לו נקדימון אם תבא השמש ולא ירדו
גשמים אתן לך מה שפסקתי עמך ויאמ׳ השר בלבו לא
ירדו גשמים היום כי השנה הזאת לא ירדו כי היתה
בצורת והיום השמש זרח בלא עבים בשמים ולא ידע
הכסיל כי ישועת יי׳ כהרף עין׳ וישמח השר מאד
שבטח לקחת הכסף מן נקדימון וילך לבית הרחץ׳
וילך נקדימון לבית המקד׳ ויתפלל ויתחנן לפני הקב׳
ויאמר רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שלא עשיתי
לכבודי ולא לנפשי לקחתי המים אלא לכבוד שמך
ולכבוד ישראל בניך הבאי׳ אל צל רחמיך לרגל שלא
ימותו בצמא ויהי טרם כלה לדבר והשמי׳ התקדרו עבי׳
לרוב מאד ולא יצא השר מבית המרחץ עד שנתמלא
המעיין ויהי בצאתו ויפגע את נקדימון יוצא מבית ה
המקדש ויאמר לו באמת כי לא ירדו הגשמים האלה
בשעה קלה אלא בעבורך אבל יש לי לומר לך שתזרח
השמש ויתברר שירדו אלו גשמים ביום פסיקתינו כי
אני אומר שכבר בא השמש ואם לא תעשה כן תשקול
הכסף וישב נקדימון לבית המקדש ויאמ׳ רבון העולמים
כאשר הגדלת חסדיך עלי בראשונה עשה עמי חסד

באחרונ׳ וישמע י״ תפלתו תרח השמש וינצלו מיד השח
לפיכך נקרא שמו נקדימון ׳
והג׳ הזא ציצית הכסת ׳ נקרא שמו כן מפני שני
ענינ׳ הראשון מפני שהיה יושב על כסא בין
כסאות חשובים ׳ והשני מפני שהיה כסאו באמצע
כסאות נשיאים וגדולים כמו ציצית בטליתות ׳
ויהי איש תלמיד חכם חסיד ועניו בקש מאלהיו
להודיעו מי יהיה אחד מחביריו בעולם הבא
ויצם ימים רבים והרבה תפלה ותחנונים עד שנאמ׳ לו
בחלום הלילה פלוני הקצב מחבירך וייקץ משנתו
דהאו ונאנח סר וזעף ויחזור שנית להתענות ולחלות
את פני י״ ויאמ׳ לו בחלום כבר הודעתיך שחבירך הוא
בעולם הבא פלוני הקצב כשמוע דבר זה נדהם ונאנח
ובכה בכי גדול על דבר זה וישמע קול קורא מהשמים
לולא שאתה חסיד ויש בך מעשים טובים כי כן מורת
אתה ומדוע תרה לך על שאמרתי לך שהקצב הזא מ
מחבירך הידעת את אשר עשה זה הקצב מעשי׳ טובי׳
שלא יוכל כל אד׳ לעשו ומעלתו מעלה גדולה בעולם
הבא ויקם התלמיד בבקר וישכם לחנות הקצב ויתן לו
שלום וישב עמו ויאמר לו רצוני שתודיעני מעשיך
וחסדיך בעולמך ויאמר לו אדוני אתה ראה מלאכתי
וממה שאראה אני נותן החצי בצדקה והחצי מפרנס בו
נפשי ונפש ביתי ויאמר לו התלמיד אנשים רבים יותר
מזה נותנים בצדקה אבל הודיעני אם עשית דבר גדול
שלא יוכל עשות כל אדם ויתריש הקצב שעה גדולה׳

ויאמר לו אדוני זכרתי דבר שעשיתי היום כמה שנים
ויאמר לו מה היה הדבר׳ ויאמר הייתי יום מימים
מתעסק במלאכתי והנה ארדות גוים באה וכמה שבויים
בה רבים ׳וביניהם נערה קטנה בוכה בכל נפש ואקרב
אליה ׳ואומר לה בתי למה תבכי ולמה תצעקי ותאמר
לי אדוני אני יהודית ואני מפחדת שמא יוציאוני ה
הגוים האלו מכלל ישראל והיה רצוני לצאת במקום
יהודים שיפדוני מיד הערלים וכשמעי דבריה רך לבבי
וחמלתי עליה ואומר לה התרישי ואמצי כי אני אפדך׳
ואולך לאדוניה ואקנה אותה בדמי הרבה ואביא בדמיה
יותר מממוני והיתה הנערה בת יב שני׳ והבאתיה לביתי
והלבשתיה עד שבגרה ויהי לי בן יחידי מאחד ועשרים
שנה׳ ויהי היום דברתי עמו בסתר ופייסתיו בדברי
תחנונים ואומר לו בני קבל עצתי ועשה מצותי ומלא
רצוני למען ייטב לך בעולם הזה ובעולם הבא׳ אמר
לי אבי אמור מה שתרצה כי לא אסור ממצותיך ימין
ושמאל ואומר לו רצוני שתשא את הנערה הזאת לאשה
ואני אעשה לכם בנדים ותכשיטין חשובים מאד׳
ויאמר לי הנני בידיך עשה הטוב בעיניך וישמח לבי
ויגל כבודי ואתקן כל צורכם אם מושט ועד שרוך נעל
לא חסרתי ועשיתי סעודה גדולה להופה ולא הגזתי
מכל בני עירי אחד שלא בא לחופה וגם כל העניים
ואושיב את העניים בכלל בני העיר כדי שלא יתביישו
ואשים לפניהם מאכלים ומעדני׳ ויאכלו וישתו שמחים
ושובי לב זולתי שולחן אחד שלא היו אוכלים כלום

ואומר להם אחי למה תעשו כה שמא מצאתם במטעמי
מום דבר של דופי ויאמרו לי חס ושלום כי לא ראינו
מעולם טובים מהם׳ אבל העני הזה שהשבת עמנו
בוכה ודמע יבכה מהערת שישב בכאן על כן אנו לא
נוכל לאכול מפני אנחתו׳ ואקדחהו בידי ואוציאהו
לחוץ ואומר לו אחי למה הרעות לי ולמה תעציב בני
החופה הודיעני מה לך ולמה ירע לבבך ולא תכסה ממני
כלום׳ אם יש עליך דוב אתן לך ואם אתה צריך להלואה
אלוה לך ויאמר אין לי עלי דוב ואיני צריך להלואה׳
אבל אני בוכה על הנערה שתשיא אותה לבנך שהיא
מעיר פלוני ואני קדשתי אותה היום כמה שנים והיא
מאורסת לי ואני אוהבה והנה שטר קדושיה בידי ויוצא
השטר ואראה כדבריו׳ ואומר לו היש לך אות בנערה
הזאת ויאמר לי ראיתיה פעם אחת בבית אבידה וראיתי
בגופה אות כך וכך במקום פלוני והאמנתי לדבריו ואומר
לו התחזק והתאפק כי אני אמלא מאויך ואקר׳ את בני
ואומ׳ לו בני אתה עשית רצוני בנערה הזאת ועתה מלא
מאויי בכל מה שאומר לך ויהיה לטוב לך ויאמר לי
כאש׳ עשיתי רצונך כן אעשה ולא אמרה את פיך ואומ׳
לו הנערה הזאת היא מתקדשת לבלעדיך׳ וכבר ראיתי
שטר קדושין והנה האיש שקדשה בכאן והיא אמורה
לך ועשה רצוני שתתן לה כל מה שעשיתי לה מבגדים
ותכשיטין ותתן אותה לבעלה ותזכה לשכר טוב ואני
אתן לך טובה מזאת ואעשה לך כפלי׳ מזה ויאמר לי כן
תעשה כאש דברת ויהי כן ואביא את האיש האורח ואת

הנערה ואעמידם בחצרה והנושבים לפניהם ויברכו
ברכת מזון וברכ׳ נישואין ואתן להם כל מה שהיה בבית
ואציא עליה׳ כל צורכם כפי שתקנתי לבני וישבו עמי
ימים רבים שמחים וטובי לב אין מחסור כל דבר שכחתו
עמלם וצרתם עד שרצו לשוב לעירם ואתן להם מתנו׳
טובות וצדה לדרך ואשלחם בשלום, ושאלתי לכל נכל
עת לעוברי דרך בשלומם ויאמ׳ לו התלמיד ברוך אתה
ליי׳ שהגיחות לבבי ושמחתי כי אתה מחבירי בעולם
הבא׳ וכן אביי נדהם ונעצב ימים רבים מפני שאמרו
לו שחלקו בעולם הבא עם פלוני הספר שכינו והיו
נותנין לאביי שלום בכל ערב שבת ויאמרו לו בחלום
דע כי האיש הזה יש בו מעשים משובחים שלא תוכל
לעשותם והוא עשה מקום מיוחד לנשים להקזה שלא
תגלנה לפני האנשים ויש לו חלוק רחב ומקום הקזה
שיש בו נקבים רבי׳ וכשיקיז אשה ילביש אותו לה לפי
שלא יסתכל בה׳ ועוד יש לו מקום הוץ לחנותו וישימו
שם מחירו אם מעט ואם הרבה ומי שאין לו מה שיתן
יבוא בלא בושה ויעשה כל צרכו וילך לדרכו והוא לא
ידע מי נתן לו או מי לא נתן לו כלום לפיכך הרחיק
המקום ממראה עיניו ובלילה יפתח ויקח מה שימצא
ויתערנם עם אנשי ביתו ויתן בצדקה מקצתו על כן הוא
זוכה להיו׳ במחיצתך וייטב בעיניו ותשקט נפשו ותסור
מגנתו ואנחתו׳

מעשה באדם אחד שהיה לו בן יחידי ויגדל הנער
ויגמל בן שלש שני׳ ויכתוב לו ספר בראשי

וישם אותו בבית המדרש לקרן ויהי היום ויבואו צוכאי
על העיר וישבו את הנער בכלל השבויים וספרי חומש
עמו ויולכוהו למדינה של מלך ויאסרוהו בבי הסוהר
וישימו את ספרו בבית המלך ויהי לילה אחד נדדה שנת
המלך ויאמר להביא את ספרי הזכרונות ולקרוא לפניו וימצא
ספר הנער בינם ולא ידע אחד מהם לקרוא בו ויען אחד
מעבדיו ויאמר אדוני המלך הנה נער יהודי בבית הסוהר
אולי הוא ידע לקרוא בו ויצו המלך ויביאוהו לפניו
וישימו בחיקו הספר וכשראוהו בכה בכי גדול ויאמר לו
התוכל לדעת מה כתוב בה ויאמר לו כן ויאמר לו קרא
עלי ויקרא מן בראשית עד ויכולו ויפרש אותו פירוש
יפה וישב המלך על המטה ואמר יתברך אלהי
השמים והארץ ויצו להלביש את הנער ויושיבוהו
לפניו ויאמר לו למה בכית ויאמר לו שאני יחיד לאבי
ולאמי וישבו אותי בין ידי ר שהייתי לומד לפניו בספר
זה שעשה לי אבי ואני יודע היום אגדות אבי ואמי
ובכייתם ומכאובם עלי ויאמר לו המלך אמנם ידעתי
כי בעבורם נדדה שנתי הלילה הזה ואתה אל תירא
כי אני אצוה להוליכך לאבותיך ויהי בבקר ויצו המלך
להרכיבו ולתת לו מתנות ולשלחו לעירו ויעשו כן ויגע
לבית אביו בכבוד גדול וישאלוהו אביו ואמו מדוע הירדת
הדבר שחזר בכבוד ויספר להם כל מעשהו ויברכו
ויהללו את יי המושיע והעזונה בצר למרי נפש שהגדיל
לעשות עמם ועם יחידי כחסד הגדול הזה והיתה סבה
מאת הקבה שלמדו את נער זה בראשונה ספר בראשי

להנצל מיד שוביו כי מנהגנו ללמד את התינוקות
בראשונה ספר ויקרא׳
האני נסים שאלתי בילדותי את אבא מארי הרב רבי׳
אשר זל ואני קורא לפניו בספר ויקרא
ואומר לו מפני מה התינוקות קורין תחלה בספר ויקרא
ולא יתחילו בבראשית שהוא תחלת התורה ויאמר לי
בני יפה שאלת ברוך אתה לי׳ ויאמר לי הקרבנות היו
בעדה לחטאת וסליחה וכשחרב בית המקדש שיבנה
במהרה בימינו נשבתו הקרבנות ובטלו העולות תקנו
ללמד את בנינו תחלה בקרבנות שיחשב קריאתם כ
כקרבנות כאלו הקרבנו קרבנות ועולות לפני הקב׳ה
ויכפר להם על כל חטאתינו׳
וראיתי להכמים פירוש אחר מפני מה מתחילין
לתינוקות בתורת כהנים ואין מתחילין
בבראשית ולא מה התינוקות טהורי׳ אף קרבנות טהורים
יבואו טהורים ויתעסקו בטהורי׳ אלה הפירושי׳ שניהם
יתכוונו אינם מכחישין זה את זה׳
מעשה בחכם אחד שהיו לו שני בנים בני זקונים
ומרוב חבתו בהם היה מוליכם עמו לבית
הכנסת ולא יאמין אותם לשום אדם ויהי יום שבת יצא
כמנהגו עמם לבית הכנסת קדמו הילדים לפניו והיה
בדרך קיר גטוי לנפול ונפל על שני הנערי׳ ואביו ראה
ויתאפק לבא לבית הכנסת ויתפלל תפלתו ולא הניד
מאומה לאדם בעולם ויבא לביתו וכשלא ראתה אשתו
הנערים כבר בעיניה הרבר ותאמ׳ לו איה הנערי׳ למה

זה עזבתם ולא היה מנהגך כך אמר לה הנחתים אצל
פלוני החכם שהוא כנפשי פייסני שיסעדו אצלו היום
ובערב בך ואביאם ויאכלו וישתו וילך החכם להתפלל
תפלת מנחה וישב לביתו ותרא האשה שלא הביא ה
הנערים ותאמר שמא אכדו הנערים ומתו ובעלה לא
רצה לגלות לה מפני שחמל עליה שלא תצא מדעתה
ותאמר לו אדוני אני שואלך דבר אמר לה אמרי מה
שתרצי אמרה איש פלוני הפקיד אצלי מהיום ימים ובא
עתה לבקשו היש רצונך שאחזיר לו פקדונו או לאו
אמר לה האמת והישר שתשיבי לו׳ אמרה לו כן
משפטיך אתה תרצת הקבה הפקיד אצלנו שני פקדונו
ועתה שלח ולקח אותם אנו חייבין להתאפק ולהצדיק
דינו ולהללו ולשבחו על הרעה כמו על הטובה וינחם
האיש בדבריה ויתאפק ויתמה על שכלה וטובתה ו
ובינתה וחסידותה ויצדקו שניהם דין הצור תמים פעלו
עליהם׳ ויהי בלילה בא בעל הבית שנפלה להוציא
העצים והקורות וכלי הבית וימצא את הנערים חיים
ויוליכם אל ביתם לאביהם והם מתנחמים זה עם זה
ומצדיקין דין יוצרם נכנסו עליהם ויראום ויתמהו איש
אל רעהו וישקום ויחבקום וינשקום וישאלום היאך
ניצולו ויאמרו להם נפלה קורה בראשונה ונטתה על
הקיר׳ ואחר כך נפל הקיר על הקורה ונמלטנו תחת
הקורה בוא וראה כמה גדול שכר חסידים אלו על רוב
התאפקם נתן להם הקב הוא מעט בעולם הזה ונשאר
השכר לעולם הבא׳

מעשה שבא מלך אחד על ירושלים בארבעי׳ אלף
גבורים ויצר עליה ימים רבים ויקוצו בני
ישר׳ במצוק ובמצור והיו בצרה גדולה והית׳ בירושלים
נערה מבנו׳ הנביאי׳ ובראותה כי גדל השב׳ ועצם הצער
ותשם נפשה בכפה ותצא עם שפחותיה ותגע עד שער
העיר ואמרה לשומרים פתחו שערי׳ אולי יעשה יי׳ עמי
ככל נפלאותיו וחסדיו ואהרוג את הכופר הזה ויושיעו
ישרא׳ על ידי ויאמרו לה לא נפתח שאנו מפחדי׳ שמא
אוהבת אחד מפרשי המלך להגשא׳לו או שמא תחבולות
על העיר ללכדה ותאמר להם חס ושלום אלא אני
בוטחת ברחמי שמים שיעזרוני על האויב הזה ותשבע
להם ביי׳ אלהי ישרא׳ ויפתחו השערים ותצא עם שפחתה
ותלך עד מעגל המלך ותבא לפניו׳ והנערה יפה עד
מאד ובראות אותה המלך נשאדה חן בעיניו ותשא חן
וחסד לפניו ויאמר לה המלך מי את בתי אי מזה בארץ
ואנה תלכי ותאמר לו אני מבנות הנביאים ושמעתי
מאבי שתכבוש את העיר ותתפוש אותה׳ ואבא לבקש
על נפשי ונפש בית אבי למלטם כשתקח את העיר ו
ויאמ׳ לה המלך אנכי אעשה כדבריך ואני רוצה לקחת
אותך לי לאשה ותאמר לו אדוני המלך הנני כאחת
שפחותיך עשה הטוב בעיניך אבל אודיעך אדוני המלך
שאני נדה ולערב אני ראויה לטבילה׳ עוה את עבדיך
בערב כשיראו שתי נשי׳ והולכות למעין שלא יפגעו בנו
ואל ידברו עמנו מטוב עד רע ואלך לטבול ואשוב אליך
ויצו המלך להעשות כן וישמח המלך מאד בנערה

ובבשורה ויאסוף את כל שריו ועבדיו ויעש להם משת׳
וישת מן היין וישכר וישכב וירדם וילכו כולם איש
לאהלו ולא נשאר עם המלך זולתי הנערה והשפחה
ותכוון הנערה לבה בשמים ותקם ותשלוף את החרב
ותכרות ראש המלך ותשם ראשו בידיה ותלכנה ש
שתיהן ותעבורנה במחנה ואין דובר להן עד שהגיעו
לשער ירושלם ותקרא את השומרי׳ ותאמר להם פתחו
השער כי הקב״ה עזרני והרגתי את האויב ולא האמינו
לדבריה והיה למלך שר אחד משריו שהיה אומ׳ למלך
חזל לך מאומה זו אל תצורם ואל תתגר בם כי אלהיהם
אוהבם ולא יסגירם בידיך ראה מה עשה לאשר היו
לפניך למלכים ושרים מת היתה אחריתם והיה מדבר
למלך תוכחות עד שקצף המלך ויצו לתלותו ולקשרו
חי אצל שער העיר׳ ובראות הנערה כי אינם מאמיני׳
לדבריה׳ אמרה אם לא תאמינו לי הנה השר התלוי
אצל השער יכיר את ראש המלך׳ ותאמינו דבריה
ויפתחו את השער ויראו את הראש לשר התלוי ויכירה
ויאמר ברוך י״י אשר הסגיר אותו בידכם והציל אתכם
מידו וישמע הדבר בעיר ויתקבצו בחורי ישרא׳ וגבורים
ויקחו תרבותם בידם ויצאו עד המחנה קוראים בקול
גדול שמע ישראל וגו׳ ויראו אותם אנשי המלך וילכו
לאהל המלך ויראו כי מת גבור׳ ויעזבו את אהליהם ואת
סוסיהם ואת חילם וינוסו׳ וירדפום ישר׳ עד אנטוכיא
וישובו בשלום ויבוזו מהם בזה לרוב מאד ויתקבצו זקני
ישראל וחכמיהם ויבאו בירת י״י ויברכו ויהללו את י״י

והמניח להם מאויביהם המושיעם בעת צרתם ומקיים
דברו להם הכרתי אני את ברית יעקב וכו׳ הוא ברחמיו
יעשה עמנו נסים ונפלאות כאשר עשה עם אבותינו׳
אמרן חכמים שהיה איש אחד עשיר גדול מאד והיה
חושב בלבו ואומר מי יתרון לי בכל
עמלי ומה יועיל לי עשרי והוגי בשעת פגותי והיו אומרי׳
לו בני אדם לעשות צדקה וחסד מהונו והוא ילונו ב
בעמלו ויהיה לו צדה לדרך כי העושר אינו עומד וקל
מהרה יאבד שנאמר התעיף עיניך בו ואינינו׳ וישבע
שלא יתן צדקה מהונו אלא למי שנתיאש בטחונו
מהעולם הזה ויהי היום ויצא חוץ לעירו וימצא עני את׳
יושב באשפה ועליו כל כלויי סחבות שהיה מתכסה
ויאמר בלבו אמנם זה נואש מטוב העולם ומיחל המות
למי שהוא בצער גדול ואין לו בטחון בעולם הזה׳ ויתן
לו מאה דינרין ויתמה העני מאד ויאמר לו למה נתת
הממון הזה לבדי כל כך׳ ולא נתת בין כל עניי העיר
ויאמר לו מפני שגשבעתי שלא אתן צדקה אלא למי
שנואש מטוב העולם הזה ויאמר לו האביון קח ממנך
טפש וכסיל כי אתה גתיאשת מטוב העולם ואני בוטח
בחסדי יי׳ ואיחל רחמיו בכל רגע ובכל עונה שנ׳ ורחמיו
על כל מעשיו הלא קרא מקי׳ בעפר דל ומאשפות ירי׳
אביון׳ הלא תדע כי אין ליי׳ מעצור להעשיר ני
ולהצילני מן המיתה הזאת׳ עזוב הפקשות הזאת
והרחיקה ויהיה לטוב לך׳ ויאמר לו העשיר לא היה
שכרי שרחמתי עליך אלא שורפתני וגדפתני׳ ויצמר

לו העני אתה חשבת שנמלת עלי ולא הידכן אלא
הרגתני כי לא נואש מטוב העולם כי אם המתים׃
ויאמר העשיר בלבו אם כן איפה אלך ואקבור הממון
הזה בבית הקברות עם המתים שנתיאשו מטוב העולם
הזה ויעש כן ויעברו עליו זמנים ויתרושש העשיר ולא
נשאר לו כלום׃ ובראותו כי צר לו וילך ויחפור בבית
הקברות להוציא את הממון שטמן להתפרנס ממנו ו
וימצאוהו השומרים ויתפשוהו ויביאוהו לשר העיר והיה
שר העיר אותו עני של האשפה לפי שהיה בן טובים׃
וכשמע שר העיר נתקבצו אנשי המדינה וישימו את
העני עליהם לראש ולקצין׃ וכשהביאו את האיש
החופר בבית הקברות ויאמרו לשר אדוננו האיש הזה
מצאנו חופר הקברים להפשיט את המתי׳ מתכריכיהם
וירא אותו השר ויכירהו ויתנכר אליו וידבר אתו קשות
ויאמר לו מה המעשה הזה אשר עשית חי נפשי כי כן
מות אתה׃ ויאמר לו אדוני חס ושלום כי לא עלתה
בלבי מעולם לעשות הנבלה הזאת אבל אירע לי כך
וכך ויספר לו את כל אשר קרהו במטמון אש׳ טמן בבית
הקברות ויאמר לו השר לא תכירני ויאמר לו היך יכיר
עבד לאדוניו ויאמר לו השר אני הוא העני היושב ב
באשפה שאמרת שנתיאשתי מטוב העולם ויקם אליו
ויחבקהו וישקהו ויצו להוציא את הממון מבית הקברות
לתת לו׳ ויש עוד לבוא לו ארוחה ומשאת מבית השר
דבר יום ביומו כל ימי חייו׃ יתברך המשפיל ומוריש׃
ומרים ומעשיר שנאמר מקים מעפר דל׃

אמרו

אמרו חכמים זל שהיה איש אחד עני ביותר והיו לו
חמשה בנים ואשה אחת ׳ ויהי היום
ויצר לו מאד ולא היה לו פרנסה ומחיה ותאמר לו אשתו
קום ולך לשוק אולי יזמין לך הקב"ה פרנסה ולא נמות
ברעב ׳ ויאמר לה אנדה אלך ואין לי קרוב ולא אוהב
להושיעני מצרה הזאת ולא רחמי שמי ותחריש האשה ׳
וירעבו הילדים ויבכו ויצעקו ותוסף האשה ותאמר לו
לאמר צא לשוק ואל תראה במות הילדים ויאמר לה
ואיך אצא ואני עירום והיתה לאשה לבוש קרעים ותתן
אותו לבעלה להתכסות בו ויצא והתעצה ויעמד משתאה
ולא ידע אנה ילך ויבכה וישא עיניו אל השמים ויאמר
רבון העולמים אתה יודע שאין לי אדם למי אתרעם
בעניי ודלדולי שירחם עלי לא אח ולא קרוב ולא
אוהב ועוללי קטנים רעבים צועקים ברעב יהי חסדך
השם עלינו לרחמינו או אסוף אותנו לרחמיך ונחיה
מעצבנו ותעל שועתו אל האלהים והנה אליהו זל בא
אליו ויאמר לו מה לך ולמה תבכה ויספר לו קורותיו
ותלאותיו ויאמר לו מהר ולך עמי ואל תבכה ׳ ויספר
לו ויאמר לו תחוש קח אותי ומכרני בשוק וקח מחירי
ותחיה בו ׳ ויאמר לו אדוני ואיך אמכרך ובני אדם
יודעים שאין לי עבד ואני מפחד שיאמרו כי אני העבד
ואתה אדוני ויאמר לו אליהו זל אל תירא עשה מצותי
וכשתמכרני תתן לי זה אחד ויעש כן ויוליכהו לשוק
ויהי כל הרואים אותו חשבו כי האיש העני הזה העבד
ואליהו זל היה אדוניו עד ששאלו ויאמר הא אדני ואני

עברו ויעבור משם אחד משרי המלך ויראהו וישוב מאד
בעיניו לקנותו למלך ויעמד ויכריזו עליו עד שמנים
דינרין ויאמר לו אליהו זל מכור אותי לשר הזה ואל
תקח תוספת עלי ויעש כן׳ ויקח מן השר שמנים
דינרים ויתן לאליהו זל אחד ויחזירהו לידו ויאמר לו
קח חזיה אתה ואנשי ביתיך ולא ישיג אותך תוסר ועוני
כל ימיך׳ וילך אליהו זל עם השר וישב האיש אל ביתו
וימצא את אשתו ואת בניו עטופים ברעב וישם לפניהם
להם ויין ויאכלו וישבעו ויותירו ותשאלהו אשתו ויגד
לה כל אשר קרהו ותאמר לו עשית עצתי והיה טוב לך
כי אם היית מתעצל היינו מתים כולנו׳ ומהיום ההוא
והלאה ויברך יי׳ את בית האיש ויהי עשיר גדול באין
חקר ולא ראה תוסר וצוקה כל ימיו ולא בניו אחריו׳
ויבא השר את אליהו זל לפני המלך והיה בלב המלך
לבנות ארמון גדול חוץ למדינה וקנה עבדים רבים
להסיע אבנים ולכרות עצים ולתקן צורך הבנין׳ וישלח
המלך את אליהו זל ויאמר לו מה מלאכתך ויאמר לו
אני דרש ובקי במלאכת הבנין ותשוב וישמח המלך
מאד ויאמר לו אני רוצה שתבנה לי ארמון גדול חוץ
לעיר וצורותיו ומדותיו כך וכך ויאמר לו אני אעשה
כדבריך ויאמר המלך אני רוצה שתמהר הבנין בששה
חדשים ותהיה חפשי ואעשה עמך חסד ויאמר לו אליהו
זל צוה את עבדיך שיתקנו כל צרכי הבנין ויעש כן ויהי
בלילה ויקם אליהו זל ויתפלל ליי׳ וישאל ממנו לבנות
הארמון כרגע כחפץ המלך ותשלם כל המלאכה טרם

השוער וילך אליהו זל לדרכו ויוגד למלך וילך לראות
הארמון וייטב בעיניו וישמח שמחה גדולה ויתמה מאד
על דבר זה ויבוקש אליהו זל ולא נמצא ויחשוב כי
מלאך הוא׳ וילך אליהו זל עד שפגע בו האיש אשר
מכרהו וישאלהו לאמר מה עשית עם השר ויאמר לו
עשיתי מה שבקש ממני ולא עברתי על דברי ולא י
רציתי שיפסיד ממונו כי בניתי לו ארמון ששוה אלף
פעמים יותר מממונו ויברכהו האיש ויאמר לו החייתני
ויאמר לו אליהו זל תן שבח לבורא אשר עשה עמך
החסד הזה׳

אמר תלמיד אחד׳ הלכתי פעם אחת לארץ בבל
והיה לי מעט ממון שהרוחתי בעמל גדול
ובעוצב ואבוא ערב שבת בעיר ואבקש איש נאמן לתת
לו הממון בפקדון עד יום ראשון ואלך לבירה הכנסת
ואמצא איש אחד מתפלל לפני ההיכל מתעטף בציצית
ובראשו תפלין ואומר לא אמצא בעולם חסיד כמו זה
להפקיד לו ממוני ואמתין עד שסיים תפלתו ואתן לו
שלום ואומר לו אדוני איש גר ואורח עתה באתי ויש לי
מעט ממון אולי אפקיד אותו אצלך כי מאמין אני בך׳
וישלח ידו ויקח את הכיס ויוליכהו לביתו ואבוא אליו
זום ראשון ואומר לו עשה עמי חסד ותן לי כיסי שאני
חפץ ללכת לדרכי ויאמר לי מי אתה כי לא ראיתיך
מעולם ואיני יודע מה אתה אומר לא מעט ולא הרבה׳
כשמעי הדבר הזה ותקצר נפשי למות ואלך מר בחמת
רוחי סר וזעף ואש ממוני ואבכה ואומר מה אעשה

ואנה אלך וממה אחיה ואשתומם כל היום ההוא וכל
הלילה ואשכים עוד לביתו ואפייס אותו ואתחנן אליו
ולא יכולתי עמו ואלך לבית הכנסת בלילה ואעמוד
ואתפלל ואומר רבון העולמים לא האמנתי באיש הזה
להפקיד לו ממוני אלא האמנתי בשמך הגדול והנורא
שהיה חקוק בתפלין שבראשו יהי חסדך להושיעני ו
ולהצילני מהצרה הזאת ואבכה בכי גדול ואישן ואראה
בחלומי את אליהו זל עומד עלי ויאמר לי אל תדהם
ואל תתעצב השכם בבקר לביתו ותאמר לאשתו אמר
בעליך שתתן לי הכיס שנתן לך ערב שבת וצוך ל
להחביאו וזה לך האות שאכלתם חמץ בפסח ולא
עניתם יום הכפורים ואיקץ ואשכים בבקר ואעשה
כדבריו כשמוע האשה האות הזאת מהרה לתת לי
ממוני ואלך לדרכי שמח וטוב לב ואתמה על האיש
הזה ועל מעשיו המשוגים ויהי אחרי כן ויבא האיש
אל ביתו ותאמר לו אשתו בא אלי איש אחד ויאמר תני
כיס באות כך וכך ויאמר לה לא שלחתיו ולא צויתיו
ויחר בעיניו שנתגלה קלונו וחרפתו ויאמ׳ אם כן איפה
לכי ונחזור לדתינו הראשונה ויעשו כן ויצאו מן הכלל
כי היו גרים וגתניירו וישובו לאשר היו בתחלה׳
לפיכך הזהירונו חכמי׳ זכרונם לברכה להשמר מאדם
שיהיה חנף כמנחג הזה שיראה לבני אדם שהוא חסיד
וישר והוא חנף ליי׳ ולכל הייצורים ואמרו שש הוא
מכלה אותם ובבריית׳ אמרו שבעה פרושי׳ מבלי עולם׳
ואלו הם׳

הראשון פרוש שכמי׳ מאי שכמי זה העושה מעשה
שכם לפי שלא נמהל לשום שמ׳ אלא לישא
את בת יעקב וכן היו אומרים אנשי שכם איש אל רעהו
שכם ישא ואנו נמהל בשר ערלתנו לפי שלא עשו מצוה
לשום שמים אלא מפני אימת שכם וחמור אביו ׳ ואמרו
בתלמוד ארץ ישראל בפרק הרואה פירוש אחר ׳ שכמי
טעון מצותיו על כתפיו בלא עקר אלא בלב ולב ׳
השני פרוש נקפי ׳ זה המנקף רגליו בהליפתו ויאמ׳
הלכתי היום בעשיית מצוה קניתי לולב ועצי
סוכה ואלך למקום רחוק למילה ולברכת נישואין עד
שנקפו רגליו והוא מכזב בדבריו לדבר חונף ותועה ׳
השלישי פרוש קיזא זה המקיז לכותלים דם בלכתו
שיפול עפר הכותלים שלא יגע בבני אדם
שיחשוב שהוא טהור מכל בני אדם ׳
הרביעי פרוש מדוכיא דמפסע כמדוכיא שילך
בכפיית ראש כאגמון וידרוך העפר כאשר
דכו במדוכה להראות חגופה שלא יתכן לשאת ראשו ׳
והששי והשביעי פרוש מאהבה ופרוש מיראה העושה
מצוה לאהבת בני אדם להיות לו
זכר טוב ושם טוב או שיעשה להיות לו שכר מהקבה
דשיסיר עניו ודלדולו ושירפאהו מגגע לבו ׳ ואמרו
אביי ורבא לתנ׳ הסר מהם פרוש מאהבה ופרוש מיראה
לפי שיתכן שתהיה אחריתם טובה ויעשו לשום שמים
שמתוך שלא לשמה בא לשמה לפיכך אינם מבלי
עולם ׳ ואמר רב נחמן דמיטמרא מיטמרא ודמיגליא

מגליא כלומר מה שבלבכם נכסה ונעלם והגלוי נגלה
לנו והקבה ינקום נקמתינו מהחנפים האלה שידבקו
לכותלים בלכתם ואין תוכם כברם ׳ ואמר ינאי המלך
לאשתו אל תיראי לא מן הפרושים ולא ממי שאינו
פרוש אלא מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשיהם
כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס ׳

וכן אירע כמעשה הזה לרבי יהודה ורבי מאיר ורבי
יוסי שהלכו בדרך שלשתם ויגיעו ערב שבת
לעיר אחד ויתארחו בבית איש אחד וישאלוהו מה שמו
ויאמר להם כדור ויפקידו אצלו רבי יהודה ורבי יוסי
כיסיהם ׳ והלך רבי מאיר ויטמון כיסו בבית הקברות
וישבתו עמו וישכימו יום ראשון ללכת לדרכם וילך ר׳
מאיר ויקח את כיסו ויאמר רבי יהודה ורבי יוסי תן לנו
כיסינו ויאמר להם לא הפקדתם אצלי מאומה ויתחננו
לו ויאמרו לו שיקח מקצת הממון ויתן להם מקצתו ולא
יכלו עמו בשום פנים בעולם ותקצר נפשם למות ו
ויתעצבו האנשים מאד ויאמרו לרבי מאיר מפני מה
נמנעת להפקיד כיסך אצלו ויאמרו להם כששאלנו מה
שמו ואם לנו כידור אמרתי אני כי דור תהפוכות ואירא
ולא נתתי לו כיסי ויאמרו לו מפני מה לא הודעתנו
ויאמר להם מפני שלא נתברר לי דבר זה אלא ענין
בלבי כמו ספק וילכו וישכירו בית ויבקשו מכדור שילין
עמם אולי יתפייס ויתן להם אפילו מקצת ממונם ויבוא
אליהם בלילה והוא אכל נזיד עדשים ולא רחץ ידיו
ויסתכלו לידיו ויקם אחד מהם וילך לבית כידור ויאמר

לאשתו אמר בעליך שתתני לי חכיסים שנתן לך ערב
שבת וזה לך האות שאכלתם עדשים ותכר האות ותתן
לו כיסם ויבא אל חביריו שמה ויודיעם וכידור לא ידע
מאומה וישכימו בבקר וילכו לדרכם ׳ ויבא כידור אל
ביתו ותגד לו אשתו בא אלי איש באות כך וכך ונתתי
לו הכיסי ויקצוף כידור מאד ויוצא חרבו ויהרגה לפיכך
הזהירונו חכמים זל ליטול ידינו קודם אכילה ואחר
אכילה ואמרו מים ראשונים אכלו את החזיר מים א
אחרונים הרגו את הנפש ׳

כי איש אחד לא נטל ידיו קודם אכילה והיתה לו
סכנה לאכול חזיר ׳ שהיה איש אחד
יש ראלי בכפר והיה עושה תבשילים לכל עוברי דרך
ליהודי לבדם ולגוים לבדם לכל אח׳ מאכלו ויתארח
בביתו יהודי אחד כסיל ושוטה ומשוגע וישאל אם יש
מה יאכל ולא נטל ידיו ויחשוב בעל הבית כי היה גוי
וישם לפניו בשר חזיר ויאכל ויהי אחרי כן ויספרו איש
את רעהו עד שראה שהוא יהודי כל זאת בא לו מפני
שזילזל בנטילת ידים והיו חכמים שואלים שם איש
להגות בביתו ואם ימצאו לו שם מכוער לא היו נכנסים
בביתו פעם אחת באו לבית יהודי ושאלו מה שמו ויאמר
להם יבלה ויאמרו ואומר לבלה גאופים ולא רצו
ליכנס בביתו ׳

זכמה פעמים היו מדברי׳ ברמיזה כמו רבינו הקדוש
עם אנטונינוס מלך יון שהיה מכבד את רבינו
הקדוש ולא היה סר מעצתו ימין ושמאל והיה בא בכל

יום ללמוד בסתר לבית רבינו הקדוש והיה מביא עמו
שני סריסי והיה הורג את האחד בצאתו מביתו והאחר
בצאתו מהמערה שהי׳ בא בה לבית רבינו הקדוש מביתו
בעבור שלא יגלו סודו לבני אד׳ ויצו את רבינו הקדוש
שלא ימצא אדם עמו בבואו אליו ויהי היום וימצא את
ר׳ חנינא בר חמא יושב עמו ויאמר לו הלא צויתיך שלא
ימצא עמך שום אדם ויאמר לו רבינו הקדוש אל תירא
כי אין זה כשאר בני אדם ויאמר המלך תלך והבא את
הסריס העומד בפתח וילך וימצא את הסריס מתגולל
בדם ויאמר מה אעשה אם אומר לו מצאתיו הורג אין
משיבים על הקלקלה אם אלך לדרכי אין מזלזלין
במלכות ויכן את לבו ויתפלל לפני יי׳ להקי׳ את הסריס
ויתן יי׳ בו כח ויקם על רגליו ויבא עמו למלך ויאמר
המלך ידעתי כי יש בכם יכולת להחיות מתים אעפ כן
לא אמצא שום אדם עמך בבואי אליך ונאמר על
אנטונינוס שהיה אומר לרבינו הקדוש אשתטה לפניך
ועלה על למטתך ויאמר לו חלילה לי מעשות זאת׳
כי אתה ראוי לכבוד ולגדולה ויאמר לו המלך מי יתן
והייתי מצע תחתך לעולם הבא אמר לו אל תירא כי
אתה מיורשי חיי העולם הבא אם׳ לו המלך והלא כתוב
ולא יהיה שריד לבית עשו׳ אם׳ לו העושה מעשה עשו
אבל אתה וחבירך לאו וכן אמרה הבריתא ולא יהיה
שריד לבית עשו בעושה מעשה עשו ויאמר הלא אמר
הנביא שמה אדום ושריה מלכיה ויאמר לו מלכיה ולא
כל מלכיה פרש לאנטונינוס בן אסירוס׳

ויהי היום ויאמר לרבינו הקדוש אני רוצה להמליך
את אסוירוס בני ואעשה חפשי את אנשי טבריה
שנה אחת ואין מנהגנו לעשות שני דברי בזמן אחד מת
תן לי עצה ויקח רבינו הקדוש איש וירכיבהו על צוארי
איש אחר ויתן לרוכב צפור אחרת ויאמר לו שלח את
הצפור ויבן המלך עצתו שרמז לו שימליך את בנו ו
ולצוותו לחפש את אנשי טבריה ויהי היום ויאמר לו
גדולי מלכותי יועצי למרוד בי מה אעשה ויבא עמו לגן
ויכרות ענון אחד וכן כל יום ויום היה כורת ענון אחד
וידע המלך שרמז לו שיהרוג את המורדים עליו בכל
יום אחד ושלא יהרגם בבת אחת שלא ימרדו בו כל
אנשי מלכותו ותהי לו בת אחת ושמה גירדה וישלח
לרבינו הקדוש גרגירא וישלח לו רבי כוסברתא וישלח
לו המלך כרתי וישלח לו רבינו הקדוש חסא פירוש
בת המלך זינתה ושם הזנות בלשון תרגום גר על כן
שלח לו גרגירא שהוא ירק הנקראת בלשון ערב גרגיר
כלומר זנתה גירא וישלח לו רבינו הקדוש גר לח
הנקרא בלשון תרגום כוסברתא כלומר שחוט הבת
שתרגום זבח כוס ותרגום בת ברתא וישלח לו המלך
חציר הנקרא בתרגום כרתי ובלשון ערב כראת כלומר
אם אשחוט את בתי יכרת זרעי וישלח לו רבינו הקדוש
חסא שהיא חזרת כלום חוס וחמול עליה ולא תהרגת
וכשהיו שואלין את רבינו הקדוש מפני מה היה מדבר
ברמיזה אמר להם כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל
כנפים יגיד דבר

ולחכמים מעשיות כזה ומקצתם היו מדברי ברמיזה
עם שפחותיהם כאש אמרה שפחת רבינו
הקדוש לו יום אחד שהיו מדברים עלת וקפת בכר יראא
על שריא לקניהן או תעדי כתר חברתה מינה וכאשה
אמר יוסף בן יאסין לאשתו עשדה לי שור משפט בטור
מסכן כלום עשה לי תרדין בחרדל כשתחלוק תרדין
לשנים יהיה בלשון עברי שור משפט וכשתחליף חית
של חרדל בהא יהיה הר דל ותרגום טור מסכן ורבים
כאלה בתלמוד
מעשה בשני בני אדם שרצו לצאת בדרך ורחוקה
היה להם כור דגן ויפקידו אותו אצל חסיד
את והלכו לדרכם והיתה השנה ההיא גשומה ושלולה
ומבורכת ויירא האיש שיעפש הדגן ויש ויזרעו אותו
בשדה שלו והביא הקבה בו ברכה ויאספו ממנו בימי
הקציר כורים הרבה ויניחהו במשמר לשני רבות באו
שני האנשים לעירם ויאמרו איש אל רעהו לכה
ונשאלה את האיש שהפקדנו אצלו החטים ויאמר לו
חבירו מהיום כמה שנים כבר נקבו ונעפשו ויחרישו
וישבו ימים ולא דברו מאומה ויהי היום ויעבור אחד
מהם על החסיד וישאלהו בעד כור דגן ויאמר לו
עשיתי ממנו כך וכך בוא אתה וחבירך והביאו בהמות
והוליכו שלכם וילך אל חבירו ויודיעהו ויבואו שניהם
ויקחו דגנם ויברכו את החסיד הזה ישראל אשר בך
אתפאר
מעשה בעשיר אחד שהיו לו עשרה בנים ושבע שיתן

יום פטירתו מאה מאה דינרין לבניו לימים יצא קצת
הממון מידו ולא נשאר לו כי אם תתקן דינרין ויתן
התת"ק לט' בנים ויאמר לו הקטן מה אעשה אבי איך
תניחני בלא פרוטה ויאמר לו אני נשבעתי לתת לכל
אחד ואחד מכם מאה מאה ולא יכולתי לעבור על ש
שבועתי ונשארו לי חמשי' ואקח מהם שלשי' לתכריכין
בשעת פטירתי ואתן לך עשרים הנשארי' כי לא חשבתי
שיצא הממון מידי ' ויש לי עשרה חברים אתנם לך והם
טובי' לך מאלף דינרין ויצו את חביריו עליו וימת האיש
ויקברו וילכו תשעה בניו לסחורה איש לדרכו וישאר
הקטן דואג ונדהם לא ידע מה יעשה והוציא שני דינרי'
ולא נשאר כי אם דינר אחד ויאמר מה הועיל באהובים
שהניח לי אבי ואמר לי שהם טובים לי מאלף דינרין
ויקח עצה ויקראם ג' ביתו ויוציא ליהם הדינר בסעודה
ויאכלו וישתו עמו ויאמרו איש אל רעהו הגד פלוני
שיחזיק אהבת אביו עמנו מבין כל אחיו אנו ראויים
להחזיק באהבה ולא לרפות ולגמלו חסד על כל מעשיו
ויתנו לו כל אחד מהם פרה מעוברת וממון ותילדנה
הפרות וימכור אותם ויאסוף ממונו וישתדל בסחורה
ויברכהו יי' ויעשר יותר מאביו ויאמר אמת אמר אבי כי
האהובים טובים לאדם מכל ממון שבעולם על כן חייב
אדם להרבות אהובים ולכבדם ולשומרם ' וכן אמר בן
סירא רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף'

מעשה בתלמיד אחד שהרג את עצמו מפני חשד
שחשדו אותו פעם אח' נכנס לבית הכסא

והניח תפליו בחורין הסמוכין לרשות הרבים ובאה
זונה ונטלתם והלכה לבית המדרש ואמרה להם ראו
מה נתן לי פלוני בשכרי כשנודע הדבר לתלמיד עלה
לראש הגג ונפל ומת באותה שעה אמרו אסור לאדם
שילך ארבע אמות בלא תפלין ולא יניחם בחורין ה
הסמוכין לבית הכסא׳ והחשוד בדבר שאין בו שכרו
הרבה כאד׳ כאשר אמר רבי יוסי יהא חלקי עם מי
שתושדין אותו בדבר ואין בו ואם׳ רב פפא לדידי תשדי
ולא הזה בי׳ וצריך שיפסק החשד מעל החשוד ולא
ירבו בו דברי בני אדם ואם נפסק החשד משום אימת
מלך או שלטון אין לחשוד שכר חוץ אם יהיו לו אויבי׳
ושונאי׳ כאשר נאמר ויקנאו למשה במחנה מלמד שכל
אחד קנא לאשתו ממשה התם משו׳ שנאה הוא דעבידי
ואמרו כל החושד בכשרים לוקה בגופו׳ ויש בגמרא
דברים חשובים שאמר ר׳ יוסי ואני רואה לזוכרם הנה׳
אמר רבי יוסי יהא חלקי עם גומרי פסוקי דזמרה בכל
יום׳ כלומר הזמירות שקורין קודם התפלה׳
ואמר יהא חלקי עם מקיימי שלש סעודות בשבת׳ ואמר
יהא חלקי עם מתפלל תפלת מנחה עם דמדומי החמה׳
כלום׳ טרם בוא השמש ואם׳ יהא חלקי עם המתי׳ מחולי
מעים׳ לפי שרוב החסידים מתים מחולי מעים ואמר
יהא חלקי עם המתים בדרך מצוה׳ ואמר יהא חלקי עם
מכניסי שבת בטבריה ועם מוציאי שבת בציפורי׳ לפי
שהיתה טבריה בניא והיו מכניסין בשבת מבעוד יום׳
והיתה ציפורי בהר והיו מוציאי׳ את השבת בלילה ומפני

זה נקרא שמה צפורי שהיתה כצפור בראש ההר ואמר
יהא חלקי מיושבי בירת המדרש ולא ממעמידי בירת
המדרש פירוש ממהרין לבא לבירת המדרש ולא ס
מהאומרים כבר בא השמש נפסיק מלקרוא׳ על
כן אני נסים לא אפסיק מלקרוא עד שיאמר לי אחד
מהתלמידי׳ להפסיק לא אם הגיעה שעת תפלה׳ ואמר
יהא חלקי עם גבאי צדקה ולא עם מחלקי צדקה לפי
שלא יחלקו אותה כהוגן׳ ואמר עוד שלא הסתכל
במילתו כל ימיו׳ ולא ראו קורות ביתו שפת חלוקו
מרוב צניעותו וענותנותו ומעולם לא ספר עם בן אדם
והביט לאחוריו׳ לפי שמספרי לשון הרע יביטו
לאחוריהם שלא ישמעו רכילותם בני אדם׳ והמספר
בשבחו של חבירו רצונו שישמעוהו כל בני אדם׳ ואם
עוד מעולם לא עברתי על דעת חבירי׳ ואמר אני יודע
שאיני כהן ואם היו אומרי׳ לי חבירי עלה לדוכן ופרנש
כפך הייתי פורש ארז כפי אף על פי שאתחייב בנפשי
ולא אעבור על דעת חבירי׳ וכן אמר ר׳עקיבא כשהיה
חבוש בבית האסורין נכנסה שפחתו עליו בלחם ובמי׳
ולא הניח שר בית הסוהר להביא אליו אלא מעט מים
ונטל ידיו בהן ורצה למות בצמא ונטל ידיו במים כדי
שלא יעבור על דעת חבירו׳ ואמר מוטב שאמות מיתת
עצמי ולא אעבור על דעת חבירי׳ ויאמרו במשל אם
יקרא אותך חמור נעור כחמור׳ ואמר רבא לרבי אבא
בר מרי מנא לן המשל הזה שנאמר ויאמר הנר שפחת
שרי השיבה היא מפני שרי גבירתי על כן לא יזלזל

אדם במשלים הקדמוני לפי שיש להם עיקר מן התורה
ומן דברי חכמים · ואמרו שלא יתחבר אדם אלא עם
הדומה לו שנ' וילך עשו אל ישמעאל · ואמרו ויתלקטו
אל יפתח אנשים ריקים ואמרו חכמים כל עוף למינהו
ישכון וכן אדם לדומה לו · ואמרו המתחבר לטמא טמא
המחבר לטהור טהור · ואמרו לא לתגם הלך זרזיר
אצל עורב אלא מפני שהוא מינו · ואמרו לא ירבה אדם
להקריב את חבירו בזמן שחבירו חפץ בתקריב דאמר
ליה רבא לרבי אבא בר מרי מנא האי מילתא דאמרי
אינשי קריתיה לבר עמיתך ולא ענאי לך דחיגורא רבא
ושדי עליה דכתיב יען טהרתיך ולא טהרת וכמשלים
האלה בתלמוד רבים ·

ויהי איש אחד מעשירי ישראל שמו נתן רציצותא
ויאהב אשה אחת בעולת בעל שמה תגה והיה
בעלה עני ביותר והאשה הזאת היתה יפה עד מאד ויצר
לנתן לחלות בעד תגה נכנסו עליו הרופאים אמרו לו
לא תוכל להרפא עד שתשכב עמה · ויאמרו לו חכמי
ישראל ימות ואל יעבור עבירה זו · אמרו הרופאים
תבא ותספר עמו ואמרו חכמים זל ימות ואל תספר עמו
ויאריך חליו מאד · והיו חובות הרבה על בעל תגה
ויקחוהו ויתנוהו אל בית הסוהר כי לא היה לו מה יתן
לבעלי חובותיו והיתה אשתו טוה ביום ובלילה וקונדא
בדמי המטוה מאכל והיתה מולכת לו לאכול ויהי ימים
רבים במשמר ותקצר נפשו למות · ויהי היום ויאמר
לאשתו הפודה נפש אחת ממיתה כאלו מקיים נפשות

רבות ואני קצתי בחיי בבית המוהר חסדה ולכי לנתן
רצוציתא ובקשי ממנו שילחה לי הממון ויפדה את ג
נפשי ממות ותאמר לו הלא ידעת אם לא שמעת שהוא
חולה ונוטה למו בעבורי וכל יום ויום יבואו לי שלוחיו
בממון הרבה ואיני מקבלם מהם׳ ואומר להם שלא
יראו פני לעולם ואיכה אלך אליו להלוות לי ממון אם
היה כך דעת לא אמרת אלי כדבר הזה שמא בהארך
יסורך יצאת מדעתך׳ ותקצוף עליו ותלך לביתה בתרי
אף ולא באה אליו שלשה ימי׳ ויהי ביום הרביעי ותחמול
עליו ותאמר אלכה ואראנו בטרם ימות ותלך ותמצאהג
גוטה׳ ויאמר לה הקבה יבקש עלבוני וחמסי ממך
ויתפשך בעוני אבל אני רואה שתרצי שאמות בכאן
ושתנשאי לנתן לאשה׳ ותאמר לו גרש אותי ועזבני
ולא אבא אליו באיסור ויאמר לה הלא זה דברי שארת
תפצה להנשא לו ותזעק בקול גדול ותפול על פניה
ותאמר מי שמע כזאת האיש הזה יאמ׳ לכי נאפי והטמאי
והוציאני מבית האסורין ויאמר לה בעלה לכי מעלי
ועזבני עד שירחם הקב הוא עלי ותלך לביתה ותחשוב
בצרת ובצרת בעלה ותחמול עליו ותברר לבה ותתפלל
חנה ותאמר אנא יי׳ הצילני והושיעני שלא אכשל
בעבירה׳ ותלך לבית נתן רצוציתא וירואה סריסיו
וימהרו לנתן להגיד הגה הגה עומדת בשער ויאמ׳ להם
אם אמת הדבר תהיו תפשים ותבא בחצר ותאמר לו
שפחתו הגה הגה באה ויאמר לח גם את תהיי חפשית
ותבא אליו חגה וישא עיניו׳ ויאמר לה גבירתי מה

תרצי ומה שאלתיך וינתן לך ומה בקשתך ותעשה׃
ותאמר לו שאלתי ובקשתי שתלוה לאישי כך וכך שהוא
חבוש ואסור בבית האסורים מהיום כמה ימי׳ ולך תהיה
צדקה מאת יי׳ ויצוה את עבדיו להוציא הממון וליתן לה
תפצה ׃ ויאמר לה הנני עשיתי רצונך ואת יודעת שאני
חולה מאד מאהבתי כך עשי רצוני והחייני ׃ ותאמר לו
חנה הנני בידך ותדת כנפיך ואין לי להמרות את פיך
אבל אודיעך ש באה לך שעה לקנות חיי העולם הבא
והזהר ולא תפסיד שכרך וטוב העולם הבא בדב׳ מועט
ולא תאסרני על אישי וחשוב שהגעת לתפצך ולא תאבד
רב במעט והנשאר באשר יכלה ויתם וחשוב ביסורי
הקנה ואל תעשה דבר שתתנחם באחריתך ראה כל מי
ששמע ליצרו כמה ינחם בלי תועלת וזו לך שעה קלה
ומועטת לקנות חיים ארוכים ושכר טוב בעולם הזה
ובעולם הבא שלא יוכל כל אדם להגיע לדבר זה אלא
בעמל הרבה וביגיע גדול ואתה יכול להגיע לרצון כ
בוראך בשע׳ קלה אם תשמע לשכלך ותגער ביצר הרע
ואשריך וטוב לך ׃

כשמוע האיש דבריה ויגער ביצר הרע ויקם ממטתו
ויפול על פניו ארצה ויתנפל ויתחנן לפני
יי׳ להכניע יצרו ולשבר תאותו ולהדריכו בדרך הטובה
והישרה ולהורות אותו תשובה שלימה ולסלוח עונותיו
ויענהו יי׳ בהכניעו לפניו ויעתר לו ויאמ׳ לה נתן לחנה
ברוכה את וברוך טעמיך אש׳ מנעתני מבוא בדמי עבירה
והושעתני לכי לשלום לביתך ותלך האשה ותפדה את
בעלה

בעלה ותוציאהו מבית הסוהר ותגד לו את אשר עשתה
ולא האמין לה בעלה כי חשד אותה שנתן בא ליה והיא
העלימה ממנו׳

ויהי כי ארכו הימים וישקף רבי עקיבא בעד החלון
וירא איש רוכב על סוס ועל ראשו זיו גדול
וזוהר מזהיר כשמש׳ ויקרא אחד מתלמידיו ויאמר לו
מי הוא זה האיש הרוכב על סוס ויאמרו לו זה הוא נתן
רועה זונות׳ ויאמר לתלמידיו תראו כלום על ראשו׳
ויאמרו לו לאו׳ ויאמר להם מהרו והביאוהו אלי ויבא
לפניו ויאמר לו בני ראיתי על ראשך אור גדול בלכתך
ואני יודע שאתה מיורשי העולם הבא׳ ועתה הודיעני
מה עשית ויודעהו דברי חנה ויתמה רבי עקיבא מאד על
התאפקו והכנעו בכבוש יצרו הרע ורחקו מהעונו׳ ושובו
בתשובה שלימה ויאמר לו אמנם עשית דבר גדול ועל
כן הזריח הקבה על ראשך זיו גדול שראיתי והנה זה
בעולם הזה על אח׳ כמה וכמה הטוב הצפון לך בעולם
הבא׳ ועתה בני שמעני וקח עצתי ושב לפני ואלמדך
תורה ויעש כן וישב לפני ר׳ עקיבא ויפתח הפותח ואין
סוגר את לבו בתורתו לימי׳ מועטי׳ הגיע למעלה גדולה
מאד בחכמה וישב בצד רבי עקיבא במעלה אחת ויהי
היום ויעבור בעל חגה על מדרש רבי עקיב׳ וישאל את
אחד מתלמידיו איכה עלה נתן לגדולה זאת וספר לו
כל המעשה ויאמן האיש לדברי אשתו ותשקוט נפשו
מרוח הקנאה שעבר עליו מהחשד שחשד אותה ויבא
אל ביתו וישק ראש אשתו ויאמר לה מחלי לי על אשר

חשדתיך ברבר נתן על שראיתיו חיום עם רבי עקיבא
שאלתי והגידו לי כך וכך · הקבה ירבה שכרך כפלי
כפלי כי הייתי בדוחק גדול בנפשי עד שהשש שעני הקבה
ברחמיו ברבר הזה שגגלה אלי היום ·

על בן חייב אדם לחשוב באחרית הימים ולא יגבר
יצרו ולא ישמע לתאותו וישתדל לקנות את
אשר לא יסיר ולא יכלה והוא חיי העולם הבא ויזלזל
את אשר יורישהו גחינם לדורי דורות ויחשוב כי תאות
תבל כאוכל דבש שיש בו סם המות ל תפתהו התתיקה
שתסור מהרה וישאר הסם שימיתהו ויאבדהו · ולפיכך
אמרו רזל אי זהו גבור הכובש את יצרו · ומפני כחו של
יצר הרע קראו הקבה רע · שנאמר כי יצר לב האדם רע
מנעוריו · כפי שאמרו קשה יצר הרע שאפילו הקבה
קראו רע · משה קראו ערל שנאמר ומלתם את ערלת
לבבכם · דוד קראו טמא שנאמר לב טהור ברא לי
אלהים · מכלל ראיכא טמא · שלמה קראו שונא שנ׳
אם רעב שונאך האכילהו לחם · כלומר קרא בתורה ·
והקב יתגהו בידך · ישעיהו קראו מכשול שנאמ׳ הרימו
מכשול · יחזקאל קראו אבן שנאמר והסירותי את לב
האבן · יואל קראו צפוני שנאמר ואת הצפוני ארחיק
מעליכם זה יצר הרע הצפון בלב האדם · ראה כמה
שמות יש לו וכמה גדולה רעתו וכמה קשה היזקו יעזור
האל למבקש להנצל ממנו וחזקתו וקשיו על תלמידי
חכמים דאמ׳ אביי על תלמיד חכם יותר מכולם · ואמרו
תנא ליה ההוא סבא לאביי כל הגדול מחבירו יצרו גדול

ממנו׳ ואמרו בני אם פנע כך מנוול זה משכחו לבית
המדרש אם אבן הוא נמחה שנ׳ והי כל צמא לכו למים׳
וכתיב אבנים שחקו מים אם ברזל הוא מתפוצץ שנאמ׳
הלא כה דברי כאש נאום יי׳ וכפטיש יפוצץ סלע׳ אמר
הקב״ה בראתי יצר הרע ובראתי תורה אם אתם עוסקין
בתורה ובגמילות חסדים אין אתם נמסרים בידו׳ ובזמן
שישראל עוסקין בתורה ובגמילות חסדים יצרם מסור
בידם ואמרו עוד אמר משה למלאכים יצר הרע יש בכם
שאתם צריכין לתורה ואמר ריש לקיש יצרו של אדם
מתגבר עליו בכל יום להמיתו שנ׳ צופה רשע לצדיק
ומבקש להמיתו׳ וכשיעסוק אדם בתורה ויבקש לברוח
ממנו הקב״ה יצילהו מידו שנאמר יי׳ לא יעזבנו בידו׳
ואם יתגבר יצרו עליו לעשות עבירה יניחנו הקב״ה כפי
שאמרו בא ליטמא פותחין לו׳ בא לטהר מסייעין אותו׳
משל לאדם שהוא מוכר עפרן כשיבא קונה עפרן
יאמר לו קח צרכך כדי שלא ינע בו שהוא מסרית׳
וכשיבא קונדא אפרסמון יאמר לו הפתן ואעזור אותך
במשקלו כדי שיהנה בריתו שהוא טוב מאד׳ ראה
מה גדלו רחמי יוצרינו עלינו שלא די ששם לפנינו דרך
החיים אלא שיעזרנו להנצל מדינה של גהינם כפי
שאמרו חכמים ז״ל בתלמוד אמר רבא מאי דכתיב ואף
הסיתך מפי צר׳ בוא וראה שלא כמדת הקב״ה מדת בשר
ודם׳ מדת בשר ודם מסית את חבירו מדרך חיים לדרך
מיתה שנאמר אם יפתוך חטאים אל תאבה׳ והקב״ה
מסית את האדם מדרך מיתה לדרך חיים שנאמר ואף

הסיתך מפי צר מנחילנם שפיה צר׳ ושמא תאמר כשם
שפיה צר כך כלו צר תלמוד לומ׳ העמיק הרחיב ושמא
תאמר שלא הוכן למלך תלמוד לומר למלך הוכן׳
ושמא תאמר אין בה עצים תלמוד לומר אש ועצי הרבה
ושמא תאמר זהו שכרה תלמוד לומר ונחת שולחנך
מלא דשן׳
וכן הזהירנו שלמה המלך עה לגעור בתאוה ולהכיר
בשכלנו אחריתה שאם תהיה מתוקה בראשונה
יש בה מרה הרבה שנאמר ואחריתה מרה כלענה׳
ואמרו חכמים זל אוי למי ששומע ליצרו המכמין לו׳
ואמרו אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי לפיכך צריך אדם
להזהר מן האויב הרע הזה וישברהו ויכניעהו קודם
שיתגבר עליו ולא יוכל לו׳ ולא ישמע לו במעט שלא
יבא לדבר כפי שאמרו חכמים זל יצר הרע דומה ב
בתחלה לחוט של בנאי ולסוף דומה לעבות העגלה׳
שנאמר הוי משכי העון בחבלי השוא ובעבות העגלה
חטאת׳ ואם יעשה אדם עבירה פעם ושניה יגדל כחו
ויתגבר עליו כפי שאמרו אבר קטן יש באדם משביעו
רעב מרעיבו שבע׳ וכשנעיין במעשה נתן וכל הצרה
שעבר עליו וכבש יצרו והכניע תאותו אנו חייבין לשוב
ליוצרנו ולעבוד אותו בלב שלם שאם לא היה קונה חיי
העה אלא שניצל מן העבירה דיו׳ על אחת כמה וכמה
שקנה טובה כפולה ומכופלת לו לעולם הבא׳ והיתה
לו סבה ללמוד ולעסוק בתור׳ ולהגיע למעלת החסידי׳
והחכמים והקרן קיימת לו לעולם הבא׳ כמה טובה

מחורה שאחר וריוח שהרויח איך לא יתאוה אדם ל
למעשים טובים ומשובחים׳

וחייב אדם לדעת כי חטא אחד יאבד חכמת הצדיק
וצדקתו שנאמ׳ וחוטא אחד יאבד טובה הרבה

למי שיש לו זכיות יותר מחטאתיו או אפילו אם תהיינה
זכיותיו שקולות כנגד חטאתיו מחצה על מחצ׳ לא יירש
גהינם לפי שהקב״ה הו׳ רחמן ורב חסד ממה כלפי חסד
כפי שאמר בית הילל ואם עונותיו יותר מזכיותיו אפילו
חטא אח׳ יהיה יורש גהינם כפי שאמרו חכמי׳ ז״ל לעולם
יראה אדם את עצמו כאלו מחצה זכאי ומחצה חייב׳

עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו לכף זכות
עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה
שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה׳ בשביל חטא
יחידי שחטא זה אבד ממנו טובה הרב׳ ואמרו מה הנאה
לו לאדם מאכל שהוא מביאו לדינין הרבה ומשמחה
שהיא מביאתו לדאגות הרבה׳ וממלכות שהוא גורם
לבושות ומהרהור שהו׳ גורם למכאובי׳ ומשינה מתוקה
שהיא גורמת למיחות משונו׳ ומחטא שהוא מאבד זכיות
הרבה׳ ואמרו עוד מה הנאה לו לאדם לסגל עונות
והם כאש לבנך וכחרב לצואר וכחץ לכבד וכרשת
לרגלי׳ וכחשך לעיני׳ וכמרירות נפש וכשפלות לגדולה
וכקלון לכבוד׳ והמשל הזה נאמר מהפסוק שאמר
היחתה איש אש בחיקו׳ וכל הענין עד יפלח חץ כבדו׳
דרך רשעי׳ כאפלה׳ ואחריתה מרה כלענה׳ כי שוחה
עמוקה זוגה׳ ואני גסים לא פירשתי פסוקי׳ אלו מעצמי

אבל קבלתי פירוש זה מאבא מרי הר"אש זל וכשיתן
המזכיל את לבו ויבין שכלו ודעתו יחשוב במת
שזכות ולא יחפא בטהירות כפי מה שאמרו חכמים זל
כל אד' המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומפני שנגלה
להקב"ה שיצר לב האד' רע מנעוריו לעבור עבירות נתן
להם בטחון התשובה אם ישובו לו ימצאו שערי סליחה
פתוחים כי ימינו פשוטה לקבל שבים, אכן שתהיה
התשובה בארבעה ענינים,
הענין הראשון שיתפרש מעבירות שבידו שנאמר
יעזוב רשע דרכו ויראה ממנו שהוא
יכול להגיע לעבירה שהיד עושה ונמנע ממנה כפי
שאמרו חכמים זל היכי דמי בעל תשובה אמר רבא כל
שבא דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה ונעצל
ממנה כפי שאמרו חכמים זל, מתוי רב יהודה באותה
אשה באותו מקום באותו פרק, ואין אנו אומרין שתבוא
העבירה לידו על כל פנים ונעצל הימנה כי אדם שלא
יעזוב העבירות שבידו וישוב לא יועיל לו תשובתו,
ואמרו חכמים בדבר עשרה משלי, ופירש אותם רבינו
סעדיה זל ואין זה מקום להאריך בפירושם,
הענין השני שיתנחם ויתחרט על העבירות שעבר
שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ואמרו
חכמי זל כל העושה דבר ומתנחם בו מחלין לו עליה,
ואל ימנע אדם לשוב לי' בכל לבו ואפילו עבר עבירות
הרבה ולא ייאש מרחמי שמי כי התשוב תבואהו לידי
סליחה וכפרה, וכאשר נאמר על אלעזר בן דודיא

שעבד עזי כל ימיו אחד ושלשים שנה׳ ולא הניח זונה
ולא עבירה בעולם שלא עשה ועשה מעשי לא אאריך
לספרם וכשחשב בדבר וירא שהלכו כל ימיו במעשים
רעים ובפשעים עצומים נתחרט מאד ויתנחם וישב ב
תשובה שלימה וישם ראשו בין ברכיו ובכה בכי גדול
עד שיצאה נשמתו יצתה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן
דורדיא מזומן לחיי העולם הבא׳ בכה רבי ואמר יש
קונה עולמו בשעה אחת׳ אשריכם בעלי תשובה לא די
לכם שמקבלים אותם בתשובה אלא שקורין אותם ר׳׳
הענין השלישי שיקבל שלא יחזור לעבירה שעבר
שנאמר אשור לא יושיענו כלומר
קבלו עליכם שלא תחזרו לעבירות שבידכם ול תבטח
על מלך אשור שיושיע לכם ויצילכם אז תקובל ת
תשובתכם כמי שאמר ארפא משובתם׳ ואם לא יקבל
שלא יחזור לעבירה ויבטח שאם יחטא וישוב בתשובה
אחרת שלימה לא תקובל תשובתו שאמרו במשנה כל
האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשוב׳
זכן אם אמר אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורי׳
מכפר׳ ואמרו אנב שאני כלום שלא יכפר יום הכפורים
בשעבר עבירה ויבטח על יום הכפורים ויאמר אעבור
עבירה כי הגדה יום הכפורים קרוב אותה עבירה לא
תכופר לו׳ ואמר בן סירא כענין הזה ועל הסליחה אל
תבטח להוסיף עון על עון זתאמר רחמיו רבים לרחב
עזונותינו יסלח ואף עמו ועל רשעים ינוח עחו׳ אבל
אם קבל שלא יחזור לעבירה ולא נשאר בנפשו שביל

לחזור לעבירה שעבר ואחר כך עבר בתשובה אחרת
תקובל תשובתו לפי שתשוב הראשונה היתה שלימה ׳
ואחר כך גבר עליו יצר הרע ועבר ושב אפילו פעמים
הרבה תשובתו מקובלת ׳ ויסלח לו הקב׳ ראשון ראשון
כשתהיה תשובתו שלימה בארבעה ענינים התשוב׳ לפי
שלא היה בלבו לחזור לעבירה שעבר ׳
והענין הרביעי לבקש מהקבה סליחה וכפורי׳ לכפר
לו על כל פשעיו שיעשה ׳ שנאמר
קחו עמכם דברים ושובו אל יי׳ ׳ וצריך שיתודה עליהם
לפני הקבה ויכנע וישפל לפניו כמו שמצינו בנביאים
שעשו מהם אמרו וסלחת לעונינו ולחטאתינו וגומר ׳
ומהם מי שאמר אלהי בשתי ונכלמתי לפיכך תקנו לו
רבותינו התשובה שלימה על ארבעה ענינים שאמרנו
תקובל קבלה גמורה וימצא סליחה וכפרה השב לאל ׳
ויהיה שכרו הרבה ולא יחשוב בעל תשובה שאין מעלתו
גדולה לעולם הבא כי גדולה ונכבדת יותר ממעלת
הצדיקים שכך אמרו חכמים זל במקום שבעלי תשובה
עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד לפי שהצדיק
לא נתעסק בעבירות ובתאות העולם ועסק בטובה כל
ימיו ואינו יודע לעשות רע אבל בעל תשובה שהתעדן
בתפנוקי העבירות והתאוה תאוה והשלים רצונו ואחר
כך סר מכל חטאתיו ועונותיו ויט שכמו לסבול עול
מצות שהוא קשה אז יהיה חייב לשכר הרבה משל
לבעלי תשובה שמנהגם לאכול לחם שעורים ופעמים
בלא תבשיל ויערב בפיהם כדבש ואם היה מצו׳ הקבה

עליונו לאכול לחם שעורים הלא יהודה שכר המלכים
שלא אכלוהו מעולם גדול מהאוכלי אותו כל ימיהם ׳
האמרו חכמים בדבר זה שני משלים ׳
המשל הראשון לאדם שקנה שתי פרות וגדל אותם
והאכילם והשקם לשובע ותלמדנה
לעמוד באבוסיהן בלי לזה ממקומם ׳ ויהי היום ותברח
האחת ל השדה וחבירתה לא זזה ממקום וידאג האיש
עליה בעלה וידהם ולקץ ימים אחר שנתיאש ממנה
חזר לאבוסה ולמקום וישמח האיש עמה ויוסף בבליל
לתת לה ׳ ותהי בעיניו מכובדת מהראשונ לפי שחזרת
אליו והוא מיאש ממנה ׳
והמשל השני לאדם שנטע שני אילנות ׳ האחד נתן
ענף ונשא פרי והשני לא כלום ויכאב
לב האיש על האילן שלא נתן פרי וגתייאש ממנו ׳
לימי נשא ענף ופרי וישמח האיש באילן השני יותר מן
הראשון ׳ וכן היא מעלת בעל תשובה בעולם הבא ׳
האמרו חכמים זל גדולה תשובה שבשביל יחיד שעושה
תשובה הקב"ה מוחל לכל העולם כולו שנאמר ארפא
משובתם מפני היחיד שעשה תשובה שב אפי ממנו
ארפא משובת של העולם כלו ׳ ודע שתקובל התשובה
מאדם אפילו שעה אחת קודם מיתתו ׳ ומפני שלא ידע
האדם שעת מותו חייב לשוב כל יום ויום ישוב היום
שמא ימות למחר ונמצאו כל ימיו בתשובה שכך אמרו
חכמים זל שוב יום אחד לפני מיתתך ׳ ואמרו גדולה
תשובה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם שנאמר ובשוב

דשע מרשעתו׳ עליה הוא יחיה׳ ראו כמה גדול חסד
הקדוש בה שלא ברא העולם עד שברא הרפואה׳ כפי
שאמרו חכמים ז׳ שבעה דברים נבראו קודם שנברא
העולם׳ תשובה שנאמר בטרם הרים יולדו תשב אנוש
עד דכא ותאמר שובו בני אדם׳ הקבה ישימנו מן הזוכים
לגן עדן׳ כמו שאמר דוד תודיעני אורח חיים׳ וללא
שהייתי מאריך כי הייתי זוכר מעלות הצדיקים ובעלי
התשובה בעולם הבא וכן משפט הרשעים בגהינם כפי
מה שאמרו חכמי התלמוד׳ האולי אזכרהו בספר
אחר בעזה׳

אשוב לענין הספר׳ מעשה בשני אחים׳ האחד
היה אוהב לעשות צדקה וחסד והיה עני׳
והשני היה הפך זה והוא עשיר גדול׳ ויהי יום הושענא
רבה אמרה לו אשתו של העני קח זחי׳ לו וקנה לבניך
מאומה לתת ויקח מידה וילך ויהי הוא הולך עד שפגש
בו גבאי צדקה אמרו לו אולי נמצא בידך שתתן בצדקה
זנתן לו כל הזוחים שבידו וכשראה שלא הידה לו מה
שיביא לבניו הלך לבית הכנסת ואסף מן האתרוגים
שהשליכו הנערים אחר הושענא וימלא כנפי כסותו
מהם וישלך לשפת הנהר וימצא אניה באה למדינת
המלך שהיה קרובה ויבא בה וילך אל המדינה והידה
המלך כואב וחולה מבשגו ויאמרו לו בתלום הלילה
דהוא לא תתרפא כי אם באתרוגי מצוה של היהודים׳
ויצו המלך לבקש האתרוגים ויהי המה הולכים הלוך
ויפגעו את האיש הזה ויאמרו לו מה בידך ויאמר להם

אני עני ואין בידי דבר שיאות לכם וידעתם אותו וירא
האתרוגים ויוליכוהו אל המלך ויאכל מהאתרוגי וירפא
מיד ויצו לתת לו זוזים במשקל האתרוגי שהביאו ויאמ׳
לו המלך שב עוד מה אעשה לך ויאמ׳ לו צוה שיחזרוני
למקומי ויכריזו שיצאו בני עירי לקראתי ויצו המלך
להעשות כן ויצאו בני העיר לקראתו ויצא אחיו העשיר
באני קטן לבדו ויבא בו ויהפוך האני ויטבע וימות ולא
היה לו בן ולא בת ויבא האיש בכבוד גדול וירש ממן
אחיו ויתחבר ממן לממן ויגד לאשתו כל אשר קרה
ויוסף לעשות צדקות רבות ויהי עשיר כל ימיו׳

וכן היה אלעזר איש ברתותא עושה צדקות רבות
וכשהיה פונע בגבאי צדקה היה נותן להם כל
מה שבידו עד שהיו בורחים ממנו הגבאים כשהיו רואי׳
אותו מרחוק׳ ויהי היום ויצא לשוק לקנות נדוניא לבתו
ולהשיאה לבעלה וירא אותם מרחוק ויקרב אליהם טרם
שיראוהו ויאמ׳ להם אשבועכם בהשם יתב׳ יתעלה שמו
שתאמרו לי למה תאספו צדקה ויאמרו לו יתוכ זיווגנו
עם יתומה ואנו רוצים לקנות לה נדוניא ויתן להם כל
הנמצא בידו׳ ויאמ׳ ראויה היתומה להנשא יותר מבתי
ולא נשאר לו כי אם זוז אחד שהיה קשור בכנף כסותו
הלך וקנה בו קמח ויבא אל ביתו וישם אותו במקו שהיה
משים הקמח וילך לשוק׳ ותאמ׳ אשתו לבתה מה הביא
אביך מן השוק ותגד לה את אשר הביא ותלך לראות
ותמצא ששם הקבה ברכה בקמח בלא שיעור׳ ולא
יוכל אדם להכחיש כי אין ליי׳ מעצור כי כן נתן בקמח

בלא שיעור לאלמנה הצרפית שאכלה היא ובנה ואליהו
עד שנתן יי׳ גשם על הארץ ויהי בערב ותאמר לבעלה
ראה מה נתן לך הקב״ה ויאמר לה יהיה צדקה וארז קחי
חלקך ממנו כאחד עניי ישראל ויחיו ממנו הוא וקצת
עניים׳
וכן היה אבא יודן עושה צדקה גדולה׳ וכשהיה
ראה גבאי צדקה היה רודף אחריהם והיה
נותן להם כל מה שבידו והיה עשי׳ גדול עד שנתרושש
ולא נשאר לו כי אם שדה אחת ופרה אחת והיה מתפרנס
ממנה׳ ויהי היום וילכו רבי אלעזר ורבי יהושע ורבי
עקיבא לאסוף צדקה לעניים וכשראה אותם אבא יודן
בא לביתו ונשתנו פניו ויבכה ויאמר לאשתו מה אעשה
והנה חכמים הולכי׳ לאסוף צדקה ואין לי מה אתן להם
ותאמר לו לך מכור חצי השדה ותן להם ויעש כן והיה
יום אחד והוא חורש בפרתו ותפול הפרה ותשבר רגלה
ויקח ויחפור במקום שכשלה הפרה וימצא מטמון גדול
בממון הרבה ויאמר לטובתי נשברה רגל פרתי והיה
עשיר גדול כל ימיו ראה גמול ושגמל הקב״ה לחסידים
אלו׳ לפיכך דרשו חכמים ז״ל ואמרו מפני מה פני
הגימ״ל לאחוריי הדל״ת מפני שגומל חסד יורץ אחר
דלים׳ וכן אמר ק׳קדוש ר׳רשע׳ מפני מה אחוריי
הקוף לרי״ש אמר הקב״ה הוא איני יכול להסתכל ברשע
אבל נשאר בקוף פתוחה שאם ישוב הרשע יפצא שערי
תשובה פתוחים׳

שים לבך והכן בדברים אלו שלא תמצא אות שאין
לה עיקר גדול וככה פירשו בתלמוד ׳
אם כן נימא יבמה מאי ויבמה שמע מינה תרתי למדו מן
הזאו דין אתי ואמרו אם כן נימא קרא לא תקל מאי לאו
תקלל שמע מינה תרתי ׳ ואמרו וכי נאמר כפות והלא
לא נאמר אלא כפת ׳ וכאשר פירשתיו במצות לולב
שאין בתורה לא מלא ולא חסר שאין לו ענין וכל שכן
פסוק וג׳ תשעה כאשר טעה מנשה מלך יהודה כמי מת
שאמרו חכמי׳ זל בתלמוד והנפש אשר תעשה ביד רמה
זה מנשה בן חזקיה שהיה יושב ודורש באגדו׳ של דופי
אמר לא היה לו למשה לכתוב ואחות לוטן תמנע ׳
ותמנע היתה פלגש לאליפז בן עשו ׳ וילך ראובן בימי
קציר חטי ׳ יצאת בת קול ואמר׳ לו תשב באחיך תדבר ׳
אלה עשית והחרשתי דמית וגו׳ תם ונשלם ׳

אמרו שכשחלה רבי אליעזר הגדול נכנסו חכמי
אצלו כשראוהו אותם אמר להם תמה
אני על חכמי הדור אם ימותו מיתת עצמן אמרו לו רבי
למה אמר להם מפני שלא שמשתם אותי לאחר כך
נכנס רבי עקיבה ברבי יוסף אמ׳ לו מפני מה לא באתת
לשמש אותי אמר לו לא היה לי פנאי ׳ אמ׳ לו ר׳ עקיבא
תמה אני אם תמות מיתת עצמך באותה שעה נתחלחלו
איבריו של ר׳ עקיבה ונמס דמו בקרבו אמר לו ר׳ למדני
באותה שעה שנה לו שלש מאות הלכות פסוקות על
בהרת עזה כשלג ׳ קרא להזרקנוס בנו וישימהו על יד
ימינו בכה רבי אליעזר ואמר בני עד היום הייתי מתנהג
עמך ברוגז ולא הסברתי לך פני כדי לכוף אותך ביראת
קונך ׳ ועתה בני הנני הולך לנועם יי׳ הדרו בוא ושלמך
אורחו חיי׳ פתח ר׳ אליעזר ואמר יי׳ שמעתי שמעך יראתי ׳
בני שים נא כבוד ליי׳ ותן לו תודה הזכור כי מזומר
עשאך והוא הוציאך לאויר העולם וכוננך בעצמו
עצם אל עצמו והכניסך בעולם הזה ואתה לא הכנסת
בו כי הוא אינו צריך לך ואתה צריך לו ׳ בני אל תאמן
בעצמך עד יום מותך הלכתא כרבנן הלכתא אבל אל
תאמן עצמך בשלות גופך בעולם הזה ׳ כמה שכבו על
מטתם ולא קמו כמה שכבו על מטתם שמחי׳ וטובי לב
וקמו בחלאי׳ רעים כמה שכבו על מטתם בריאי׳ והקיצו
במכאובים רעים ׳ בני הוי זהיר להתאבק תמיד באבק

עפר רגלי החכמים ואל תסמך על דעתך ואינך רשאי
לומר קבלו דעתי׳ בני ירא את יי׳ אלהי אביך ועבדהו
והוי זהיר בקרית שמע של ערבית ובתפלה של שחרית
כמו שאמר דוד עה״ע ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה
וישמע קולי׳ כמו שתקנו אבות הראשונים׳ ותפלת ערבית
שים ראשונה לכל התפלות כי יעקב אבינו תקן אותה
והכתוב עשאו ראש לכל האבות שנאמר והנה יי׳ נצב
עליו ויאמר אני יי׳ אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ׳
בתחלה הזכיר שמו הקדוש עליו ואחר כך אלהי אברהם
אלהי יצחק׳ בני הוי קל כצבי ואל תהי עצל לקרוא
קש בעונתה ואל תעכב אותה לשיעור דרבנן כי הזריזין
והזהירין מקדימין למצות וכל הקורא קש בעונתה נותן
כבוד לבוראו׳ הוי זהיר בקש על מטתך ולקדש עצמך
ולברך לבוראך ושכבת ערבה שנתיך ולאחר שתקדש
עצמך בזה ואל תספר בדברי בטלים ואל תעסוק עם
אשתך בדבר אחר האיל וכבר קדשת עצמך בקדושת
קונך כי נשמתך תעלה ואינך יודע היאך יקבלה לעמוד
לפניו והקיצות היא תשיחך׳ בני הכותבי גכנסין לאכול
בתרומתן ונשמתך עולה באותה שעה אם תזכה תכנס
ביניהם ואם לאו ידחו אותך בחוץ׳ בני כשתעור
משנתך בחצות הלילה או תספר עם אשתך בקדושה
ואל תנבל את פיך ואפי׳ דרך שחוק כי אתה עתיד לתת
דין וחשבון על שיחה שבינך ובין אשתך ובשתקון מ
משנתיך אל יפנה לבך בהרהורים רעים כי ההרהור
מביא לידי מעשה הנה מה טוב ומה נעים כשהקבה נבנם

עם הצדיקים שתהיה מצוי בתוכן למשוך חוט של חסד
עליך להיות גורלך עם הצדיקים בגן עדן ואם תזכה
תהיה עמהם אשריך וטוב לך׳ בני הזי זהיר בכלי של
מים סמוך למטתך וכשתקום בבקר אל תטול חלוקך
ללבוש בלא נטילת ידים לא מידיך ולא מיד אחר שלא
נטל ידיו כי רוח הטומאה שורה בידים ואל תעביר אותם
על גבי עיניך פן יכשלו רבים במראית עיניך כי אין
ברכה שורה במראה עין שקבל טומאה ואי עביד ל
להסתכל בשונאו שונאו נמלט ואוהבו נכשל׳ בני הזי
זהיר לנקות גופך וליפנות דירת נפשך שלא תשקצנה
ואל תהי גורם להיות נמאס׳ בני הזי זהיר בנטילת ידי׳
כי נטילת ידים בכלל הדברים העומדי׳ ברומו של עולם
וכל המזלזל בנטילת ידים מנודה לשמי׳ וכל שכן דאין
לו חלק לעולם הבא וכשתרחץ ידיך זקוף אצבעותיך
למעלה וברך ליוצרך ואל תברך עד שיהיו הידי׳ רחוצות
כי אסור להזכיר קדושת שמו בלכלוך הידים כשהן
מזוהמות ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו׳ בני אל
תלבש בגדיך בלא ברכה כי כשם שנהנה האדם לתת
אוכל לנפשו וצריך לברך על הנאת ואוכל כך צריך
לברך על הנא׳ המלבוש בכל עת שילבש וכל מי שלא
בירך על מלבושיו ילבוש ברמה וגוש עפר בקבר וקשה
אותה רמה כמחט בבשר החי׳ בני הזי זהיר להתעטף
בעטיפת מצוה כסוי מצוה על גוף צדיק ינוח וכל מי
שאין כסוי מצוה בגופו נקרא לבושו בגד בוגדים בגוד
בי מעיד עדות שקר בעצמו בני הכון לקראת אלהיך
ושים

ושים עטרת תפארת בראשך השמן הטוב על הראש
והם התפלין שם ליוצרך ולויות חן הם לראשך וראו כל
עמי הארץ כי שם יי׳ נקרא עליך ויראו ממך וקשור על
זרועך חותם תבניתו הוא דמות כבוד יי׳ בת קול יוצאת
בכל יום ואומרת הבריות נושאי כלי שלשה מלאכים
הולכים לפני האדם באותה שעה ומכריזין ואומרי׳ תנו
כבוד לדיוקנו של מלך ששכינת אל על ראשו ואומר
לך עבדי אתה ישרא אשר בך אתפאר בני אל תשכים
לבית חבריך להזכיר עליו שם שמי׳ לברכו כתיב תחת
שלש רגזה ארץ ואחד מהם שפחה כי תירש גבירתה
וכל המברך נשמת חבירו קודם ברכת השם מוריש
לשפח׳ הגברת בני הוי זהיר שתהיה מעשר׳ הראשוני׳
בבית הכנסת להיותך נוטל שכר כנגד כולם כנגד כל
העשרה או כנגד כל הבאים הלכתא כרבנן הלכתא
או נוטל שכר כנגד כל העשרה וכל אחד מן העשרה
הראשוני׳ שכרו כנגד כלם והם כלל מאה וחזו ומשחרי
ימצאוני בשני נונין אשרי הגבר בני כשתכנס לפני
יוצרך תכנס באימה וביראה וכשאתה מתפלל דע לפני
מי אתה עומד בני כל עצמותיך תרגיש לקדיש בקדש׳
בכח גדול לכוף יצרך אצלו משו כל עצמותי תאמרנה
יי׳ מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ומשום תנו עז לאלהי׳
למנצח בנגינותי בני ט תשיח שום שיחה בבי׳ המדרש
והט אזניך ושמע דברי חכמים וט תהי בז לכל דבר וט
תהי בז לכל אדם כי כמה מרגליות ימצאו באפקריסתו
של עני אין אדם נכנס לתוכו של חבירו ואין אדם

יכול לחדש דבר בתורה שחביריו מומחין לחדשו כי הכל
מכין לפניו מיום שהתורה נבראת · בני הוי זהיר לבקר
את החולה כי המבקרו מקל חליו והשתדל עמו לשוב
לקונו והתפלל עליו ואצא ל תכביד עליו ישיבתך כי די
לו מכובד חוליו כשתכנס לחולה תכנס אצלו בשמחה
כי לבו ועיניו על הנכנסים עליו · בני הוי זהיר
להוצאת המת לקוברו ולהכניסו ביד קונך כי מצות
גדולה היא עליך כל העושה חסד חנם הקבה עושה
עמו חסד חנם · בני הוי זהיר לנחם אבלים ולדבר על
לבם כי לא היו ראויים להעניש חביריו של איוב אלא על
שאמרו לו דברי קנטורין ולא דברי ניחומים דכתיב כי
לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב · בני טוב ללכת אל
בית אבל מלכת אל בית משתה לתת מוסר לנפשך
ולשפוך דמעות מעיניך כי כל השופך דמעות על אדם
כשר לא ישפוך דמעות על בניו כשהם קטנים · בני הוי
זהיר בהכנסת כלה לחופה ולשמח חתן שכל המשמח
כאלו קבל תורה מהר סיני שנאמר ויתן אל משה ככלתו
ככלותו כתיב הכא יום שנתנה תורה כיום שנכנסה כלה
לחופה · בני הוי זהיר לכבד לעני ולתת לו מתנה בסתר
ולא בפרהסיא והאכילהו והשקהו בביתך והעלה עינך
מלהסתכל בו כשהוא אוכל כי נפשו רעבה ותטוש על
אוכל · בני ל תדכא לעני בדבריך כי יי יריב ריבם ועון
זה גורם לכמה קנטורין למעלה לגלות חטאתיו לרעה
ומליץ לא נמצא עליו · וכל העושה לו רצונו ודברים
טובים קונה לו כמה פרקליטין למעלה וכולם מליצים

עליו לשובה · בני תקן עזה לנפשך והדליק נר להמיה
לפניך ול תניחהו להאיר אחריך שמא לא יזכלו אותריך
להאירו · ואפילו שהוא לאחור לא ידליקהו לעולם
ותשאר אתה בנשף בערב יום באישון לילה האפלה ·
בני ל תאטם אזניך מזעקת דל למען ישמע י׳ את קולך
בזעקתך וכל האוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יזעק ולא
יענה · בני בכל תפלתך שים עצמך עני ואביון במצי
צוראך כי כמה הם מקטרגים עליך כאשר ידע יעקב
העניין וראה שעשו דוגמתו מיד ויהי לי שור וחמור כעני
ואביון · וזהו המלך עה אמר השה י׳ אזניך ענני כי עני
ואביון אני כיון שעבר היום והמקום הכניס עצמו בחסד
בוראו ש נאמר לאחריו שמרה נפשי כי חסיד אני וקיים
בך אל תתהדר לפני מלך · בני הוי זהיר בעונג שבת
לכבדו כפי כחך ולענגו במאכל ובמשתה ובסעודת
הלילה ל תשים עצמך כעני כי אם יותר מיכלתך והזהר
בסעודה השלישית והוי זהיר בדבורך ביום השב׳ כי על
הכל אתה עתיד ליתן דין וחשבון · בני אל תכנס לביתך
פתאום וכל שכן לבית חבירך ואל תטיל אימה יתירה
בתוך ביתך כי כמה רעות גורמת האימה · בני הסר כעס
מלבך כי הכעס בלב כסילים ינוח ואל זר שורת על
ראשם · בני אהוב את החכמים ורדוף אחריהם והשתדל
לדעת לבוראך כי בלא דעת נפש לא טוב והזהר זהיר
לתת שלום לכל אדם ודבר אמת · בני הוי זהיר להיות
צנוע במקום מגולה והוי צנוע בדבר אחר · בני כשתשב
על שולחנך לאכול דע שאתה עומד לפני המלך ל ותהי

חזק ובליען הוי זהיר בימים ראשונים ובמים אחרונים כן
שנידם לצורך כשאוכלין בני השולחן ואתה שותה אל
תרים קלך בברכת היין ולא תשיח בתוך הסעודה ואפי׳
בדברי תורה׳ בני הוי זהיר בדברי תורה ליומר על
השלחן וכל שלחן שאין עליו דברי תורה נקרא קיא
צואה בלי מקום׳ בני הוי זהיר כשתכנס לחולה ואין לו
לא תכנס בידים ריקניות כשיקום הוי מקדים לו המאכל
ויחשב עליך כאלו אתה מקימו ומשיב נפשו ונמולך
ישלם לך בוראך׳ בני לא תגלה סודך לאשתך הוי נאמן
רוח אצל כל אדם ואל תגלה סודך בריבך עמו כל שכן
בהיותו בשקט עמך׳ בני הוי זהיר לאכול את העשבים
ואל תשא מבני אדם וכשתשאל שא לצורך׳ בני תבחר
מזגך לנפשך ולא תצטרך לבריות׳ בני הוי זהיר להיות
לך בנים ולגדלם לתלמוד תור׳ כי בשבילם תזכה לחיי
העולם הבא׳ בני הוי זהיר באשתך מוהתנה הראשון ולא
תמנהו אפטרופוס בביתך׳ בני אל תקרב לאשתך קרוב
לאסתה התרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ואל תעבור
אחרי אשה בשוק ולא תעבור בין שתי נשי׳ בני הוי זהיר
שלא תקפיד לחכם כי חמתו עכשוב וחמתו צפעוני
שאין לו לחש חמתו מות ורצונו חיים׳ בני אל תלך
יחידי ואל תדין יחידי ואל תחי עד ודיין כאחד כי אין
יחידי ודיין זולתי אחד׳ בני הוי זהיר מזעקת יתום ולמנה
כי הוא אבי יתומים ודיין אלמנות׳ אל תחי להם קבע
והוא קובע כל טוב שלהם על כן הוא קובע את
קובעיהן נפש׳ בני כל חמאתיך שים במשקל ותשובתך

במאזנים ישאו יחד ואחרי כן תן וידוי ותפלה להכריע
המשקל בני התרחק משכן רע ומאדם ששמעתו רעה
כשם שאומרי עליו מלמטה כך אומרי עליו מלמעלה ׃
בני בנפול אויבך אל תשמח פן יראה יי ורע בעיניו
והשיב מעליו אפו אבל אם רעב שונאך האכילהו לחם
בני אל תרדוף את השררה כי הכל גזור מלמעלה ולאש
יחפוץ יתננה בכל יום הקבה קורא על זה בעצמו ראו
קראתי בשם ראו קרא יי בשם בצלאל בני אל תהי
כאוב לחבירך על נגעו שמניח מקום בריא ושורה על
הנגע כשה לחבירך על נגעו ואל תגלה קלקולו לעולם
בני הוי רץ לדבר מצוה ואל תהי המצוה קלה בעיניך
ואל תאמר זו קלה הוי חמורה כי אינך יודע מתן שכרן
של מצות כל מעשיך יהיו לשם שמי בני אל תהי צדיק
הרבה ואל תרשיע הרבה ואל תהי בישן הרבה אפי לשתות
מים הנשארים מפיו של חבירך כי ההבל יוצא מבירה
חללו ואינך יודע אי זה חולי בגופו בכל דבר הוי בישן
ובמקום ההזק שכיב אל תהי בישן לעולם הוי מגבל
עצמך בבית המדרש ואפי ששחקו חבירך עליך בני אל
תשב בחבורת האומרי גנאי מחבירתם ובעלי לשון הרע
כי כל הדברים עולים ונכסף נכתבים וכל העומדי שם
נכתבים חבורת הרשע חבורת לשון הרע בני אל
תשתה מים שאולים ואל תאכל מאכל מיד כל אדם והוי
משתין בפני מאה ואל תשתה מים בפני אחד בני אל
תכשל בקדירה שבשל בה חבירך וכל שכן אם בשלו
בה שנים ונסתלקו מן העולם כי כבר מלאך משחית

מכיר בזה׳ בני זהי זהיר מאכזה שאינה ומגונה לך אזי
לו לפסול שפוסל את זרעו אבשלום גורם כמה רעות
לישראל רדף אחר אביו להרגו ושכב את נשיו אדניהו
אחיו המליך על המלוכה ובקש אביגבני זהי זהיר שלא
תשמש מטתך בשעה שהיא מיניקת את בנה וכן תנזהר
בעריסתו יזהרי בבית בין ביום ובין בלילה׳ בני אל
תהי ישן יזהרי בלילה בשום בית כי ברברי׳ אלו לילית
מזומנת להזיק וכיון שאוחזת לאדם או לתינוק היא
מצאתו מן העולם׳ בני זהי זהיר לגדל בניך לתלמוד
תורה ואל תסלקם ממנה שכל המסלק בנו מן התורה
יסתלקו ימיו מן העולם מפני שהקב״ה נוכח עליו בכל
יום ויום׳ בני הוי זהיר שלא תשתה מים מגולים בלילה
כי כמה קטרגים משתכחים בעולם ובהם יוקשים בני
אדם אסרים כדים הנאותים בפח׳ בני אל תשב בצל
החם בימי תמוז ואב וכל שכן שלא תישן בלילה לאור
הלבנה ועל זה נאמ׳ יומם השמש לא יככה וירח בלילה
ביום מפני קטב מריר׳ ובלילה מפני אגרת בת מחלת
זכש לבנה בזהירות׳ יי׳ ישמרך מכל רע ישמור את נפשך
יי׳ ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם׳ בני אל תאכל
בשר בעוד שמסלקת ההבל בין צלי בין מבושל ואל
תאכל תבשיל מקדירה שלא בשלו בה שלשים יום׳ בני
הוי זהיר מכל מאכל לתת חלקו לבוראך והחלק שלו
הוא של עניים לפיכך טול מן היפה שבשולחנך לתת
לקונך אל תקלל חרש ויראת משדיך׳ בני דע כי בשתין
הצדיקים הוא השוב הגנוז מבטר תבל ארץ והוא מקום

נגוח וסתור ואין כל בריה יכולה לעמוד באותו מקום
זולתי הרוחות הקדושות והשרפות המזומנות ליכנס
לאותו מקום והמקום ההוא משע שעשועי של הקדוש
ברוך הוא ונברא קודם שנברא העולם אינו מן העולם
הזה תם ונשלם׳ שבח לאל בורא עולם׳

ותשלם המלאכה מאלו ארבעה החבורי׳ יקרי׳ ונעימים׳
ע׳י האומנים זואני די פאׁרי ואחיו פה ויציאת
העיר הגדולה המהוללה תודת ממשלת
השררה ירה יב לחדש שבט
שנת דש לפק׳